

«Часопис ПАРЛАМЕНТ»

науково-популярний журнал

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
КВ 5474 від 13.09.2001 р.,
видане Державним комітетом
інформаційної політики України

ЗАСНОВНИК І ВИДАВЕЦЬ

Лабораторія
законодавчих ініціатив
www.parliament.org.ua
info@laboratory.kiev.ua
тел.: (044) 531 37 68
факс: (044) 425 25 33

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Ігор КОГУТ

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР

Анжела ЄВГЕНЬЄВА

ЛІТЕРАТУРНИЙ РЕДАКТОР

Олеся МАЛАШ

НАД ВИПУСКОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Олеся АРХИПСЬКА
Оксана ВОЛОШЕНЮК
Любомир ГУЛЬТАЙ
Роман КОБЕЦЬ
Андрій КОГУТ
Євген РИБКА
Олександр СИНЬООКИЙ

ФОТОГРАФІЇ

www.svidomo 2006.org.ua

Видання було підтримано Міжнародним фондом «Відродження» у рамках громадської кампанії «Усвідомлений вибір 2006» та проекту «Інформаційне забезпечення кампанії „Усвідомлений вибір 2006“» (реалізовувався Академією Української Преси).

При використанні матеріалів посилання на журнал «Часопис ПАРЛАМЕНТ» обов'язкове.

Погляди редакції не обов'язково співпадають із думкою авторів.

За достовірність інформації, що міститься в опублікованих матеріалах, несуть відповідальність автори.

Підписано до друку 14.06.2006.
Формат 60x84/8.

Журнал видається українською мовою.
Наклад 2000 прим.

Розповсюджується безкоштовно.

ОРИГІНАЛ-МАКЕТ

Роман МАРКОВЕЦЬ

ВЕРСТКА

Анатолій ЗУБЕЦЬ

ДРУК

ДП «Друкарня ДУС»
01008, Київ, вул. Шовковична, 4а,
тел.: (044) 253-82-01, 253-83-28.

ЗМІСТ

«Часопис ПАРЛАМЕНТ», № 1 / 2006

Усвідомлений вибір 2006

Передмова	стор. 02
Аналіз позицій ключових політичних сил із вирішення найбільш резонансних суспільних проблем	стор. 04
Партія регіонів	стор. 07
Блок Юлії Тимошенко	стор. 12
Блок «Наша Україна»	стор. 19
Соціалістична партія України	стор. 25
Комуністична партія України	стор. 31

Conscious Choice 2006

Prefaceр. 46
About the Campaign and its Conclusionsр. 48

Автори числа: І Когут, Р. Кобець, Р. Куйбіда, М. Демкова, О. Банчук, І. Лавриненко, Т. Лесюк, С. Панцир, Г. Асланян, Я. Ясиневич, О. Винничук, Д. Ляпін, Р. Левицький, М. Дацишин, В. Рябошлик, Ю. Коваленко, Т. Бойко, О. Олійник, І. Дем'янчук, В. Захарова, Г. Неверов, Ю. Сахно, Л. Галіцина, Г. Касьянов, Т. Ковтунович, О. Коляструк, М. Мосієнко, О. Неберікут, Т. Фініков, Л. Шелестова, Д. Полтавець, Ю. Губський, М. Гнатюк, О. Кузяків, О. Бетлій, К. Онищенко, А. Гайдук, О. Волошенко, О. Коловіцкова, Ю. Луковенко, Г. Чухай, Є. Фишко, О. Бойко-Бойчук, О. Руденко, О. Айвазовська.

ПЕРЕДМОВА

Ігор КОГУТ,
керівник
громадської кампанії
«Усвідомлений
вибір 2006», Голова
Ради Лабораторії
законодавчих
ініціатив

Шановні пані та панове!

Традиційно етапними виявилися парламентські вибори 2006 року, які пережила Україна. Ці вибори були позначені багатьма новітніми тенденціями та особливими очікуваннями. Хочу відзначити декілька ключових обставин та особливостей, які позначили парламентські вибори та участь громадянського суспільства у виборчому процесі.

По-перше, вибори пройшли у іншій атмосфері та настроях, у порівнянні з усіма попередніми, починаючи від проголошення державної незалежності України. Можливо і не зовсім однозначно, але очевидно вони були більш демократичними, вільними і конкурентними. Україна і українці не лише для Заходу, але й для себе довели, що здатні розуміти природу демократії та втілювати її принципи.

По-друге, відбиток на виборчих перегонах зробили й інші чинники – результати конституційної реформи та пропорційна виборча система.

Ці та інші особливості спонукали нас, представників аналітичних центрів, журналістів, інформаційних агенцій, телебачення та радіо, активних осередків громадянського суспільства за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» (МФВ) по-іншому подивитися на виборчий процес та на практику участі громадських організацій в забезпеченні чесних і демократичних виборів.

Ці вибори мали суспільно легітимізувати підходи до реалізації державної політики, кадрові, програмні та командні позиції політичних сил, що змагалися за голоси виборців, місця в парламенті та, відповідно, за право формувати уряд. Ми виходили з розуміння того, що в демократичній парламентсько-президентській республіці порядок денний політичних дебатів на виборах мають визначати не зовнішні чи внутрішні політичні чинники, а громадянське суспільство, ставлячи на політичну дискусію проблеми громадян та державні справи, а не міфічно-технологічні лейтмотиви, вигідні для «віртуальних» політичних проектів (це яскраво продемонстрував моніторинговий медіа-проект «Барометр свідомого вибору», реалізований в рамках кампанії «Усвідомлений вибір 2006»). З іншого боку, на порядок денний суспільного дискурсу і постійної уваги ми прагнули винести проблеми політичної відповідальності та послідовності.

Кампанія «Усвідомлений вибір 2006» в дуже короткий термін намагалася (і частково досягла мети) змінити (раціоналізувати) мотивацію виборця при виборі політичних сил, які своїми діями, програмами, командними підходами доводять спроможність брати відповідальну та компетентну участь в управлінні державою, а також

замінити усталену практику популістських технологічних кампаній конкуренцією програм, ідеологій, поглядів та команд шляхом організації низки дебатних майданчиків (квадратні столи УНІАН, дискусії в Інтерфакс-Україна, круглі столи в ЛігаБізнесІнформ, теледебати на 5-му каналі, ток-шоу на ICTV та радіо ЕРА-FM, регіональні медіа-клуби та слухання у 15 регіонах України). Шість самоорганізованих експертних груп здійснили дослідження по основним темам кампанії (соціальна політика; справедливе правосуддя; якісне медичне обслуговування; доступ до якісної вищої освіти; виведення зарплат з «тіні» та податкова реформа; комунальні послуги та ціни на них), вивчивши досвід реалізації політичними силами попередніх обіцянок, даних ще на виборах 2002 року, проаналізувавши партійні та виборчі програми. Ці дослідження були презентовані в різний спосіб на заходах у Києві та у регіонах.

Основні політичні обіцянки восьми ключових політичних сил були сформульовані у вигляді буклетів, що мали сприяти усвідомленому вибору громадян. До цього ж закликали плакати та наліпки, які поширювалися активістами громадської мережі ОПОРА в усіх регіонах країни.

Основний висновок кампанії полягає в тому, що, попри закономірну інерцію в ідеях та діях, необхідно і можливо змінювати підходи донорських організацій (МФВ відійшов від традиційних форм підтримки громадських ініціатив на виборах), громадських організацій (які звикли сприйматися виключно в рамках моніторингової діяльності), громадян-виборців, які роблять раціональний вибір, а не емоційний, та політичних партій, які змушені відповідати на запитання стосовно бачення державної політики по-суті та у відповідності до власних передвиборчих обіцянок.

Перспектива кампанії «Усвідомлений вибір» полягає в тому, що ми набули різноманітний досвід моніторингу виконання політичними партіями своїх передвиборчих обіцянок і оцінки їх програмних документів. Ми можемо поєднувати моніторинг з аналізом державної політики та оцінкою проектів рішень, що виноситимуться на розгляд нових парламенту та уряду.

Громадяни не лише з розумінням, але й з бажанням ставляться до ідеї моніторингу виконання передвиборчих обіцянок (за даними соціологічного опитування, проведеного фондом «Демократичні ініціативи» в рамках кампанії «Усвідомлений вибір 2006», 76% виборців будуть стежити за діяльністю у Верховній Раді партії (блоку), за яку проголосують на парламентських виборах). Громадська кампанія «Усвідомлений вибір 2006» має на меті допомагати виборцям у цьому.

м. Київ, 04070, а/с 20
 тел./ф.: 8 044 425 25 33
 kohut@laboratory.kiev.ua
 www.svidomo2006.org.ua

ГРОМАДСЬКА КАМΠΑНІЯ УСВІДОМЛЕНИЙ ВИБІР 2006

ДЕКЛАРАЦІЯ

ГРОМАДСЬКОЇ КАМΠΑНІЇ «УСВІДОМЛЕНИЙ ВИБІР 2006»

Парламентські вибори – це іспит для українського суспільства на демократію. «Помаранчева революція» спричинила безпрецедентний спалах громадської уваги до подій у суспільно-політичному житті держави. Завдяки подіям кінця 2004 року Україна докорінно змінює систему організації влади: відтепер вирішальну роль у визначенні напрямку та реалізації державної політики відіграватиме парламент. Верховна Рада України, так само, як і обласні, районні та міські ради, формуватиметься на найближчі 5 років виключно на партійних засадах.

Така «партійна демократія» сама по собі не є панацеєю від усіх традиційних негараздів вітчизняного політикуму: непрозорості під час формулювання та ухвалення владних рішень, їх непрогнозованості, ігнорування позицій різних суспільних груп на користь вузькокорпоративних інтересів при розробці та реалізації державної політики, неадекватності кадрової політики тощо. Адже без належного громадського контролю, поза публічним висвітленням і відкритим критичним обговоренням підходів до вирішення суспільних проблем, що його пропонують політичні партії, бажана «політична структуризація» може переродитись у новий різновид старого політичного режиму, проти якого у 2004 р. рішуче виступило громадянське суспільство.

Ми, представники громадських організацій України, заради зміцнення демократичних змін в країні, ініціюємо проведення широкої громадської кампанії «Усвідомлений вибір 2006»!

Громадська кампанія «Усвідомлений вибір 2006» має на меті започаткувати демократичну традицію вибору не лише харизматичних лідерів. Ми прагнемо свідомого вибору серед політичних сил, які здатні запропонувати виборцям найприйнятніші для нас, і разом з тим здійснювані програми, плани, обіцянки.

Кампанія ґрунтується на широкому об'єднанні зусиль незалежних експертно-аналітичних організацій, журналістів, мережових громадських організацій та ініціатив для систематизації, аналізу та донесення до громадян країни чіткої та зрозумілої інформації про позиції політичних сил щодо вирішення визначальних проблем розвитку сучасного українського суспільства. Кампанія висвітлюватиме програми учасників виборчих перегонів у таких сферах:

- політика цін та податків, виведення зарплат з «тіні»;
- подолання бідності, соціальний захист та пенсійна політика;
- якісна середня освіта та рівний доступ до вищої освіти;
- доступ до якісного медичного обслуговування;
- доступ до справедливого правосуддя;
- комунальний сектор – базові комунальні послуги та ціни на них.

Ми не обмежимося аналізом виборчих обіцянок щодо цих проблем і прагнемо наповнити реальним змістом такий принцип «партійної демократії», як політична відповідальність.

Ми будемо здійснювати аналіз попередньої діяльності представників політичних сил щодо вирішення цих проблем. Неурядові організації, учасники кампанії «Усвідомлений вибір 2006», почнуть незалежний громадський моніторинг наявності чіткої позиції, принциповості у реалізації проголошеного кожною партією курсу, адекватності їх коаліційних об'єднань та кадрових пропозицій тощо.

Ми впевнені, що ініціатива «Усвідомлений вибір 2006» не обмежиться лише парламентськими виборами цього року. На наше спільне переконання, такий моніторинг на всіх рівнях – національному, регіональному, місцевому – повинен стати частиною повсякденної й постійної діяльності громадських організацій. Становлення такої практики є запорукою розбудови потужного та впливового громадянського суспільства у нашій країні.

Декларація відкрита для підписання.

АНАЛІЗ ПОЗИЦІЙ КЛЮЧОВИХ ПОЛІТИЧНИХ СИЛ ІЗ ВИРІШЕННЯ НАЙРЕЗОНАНСНІШИХ СУСПІЛЬНИХ ПРОБЛЕМ

**Роман
КОБЕЦЬ,**

Керівник аналітичної частини Громадської кампанії «Усвідомлений вибір 2006»

Україна перебуває нині напередодні вагомих змін в організації власного політичного життя. Дві засадничі події цього року – набуття чинності змін до Конституції та пропорційні вибори до Верховної Ради України – створюють якісно нову ситуацію: відтепер країною керуватиме коаліція тих політичних сил, що переможуть на парламентських виборах. Ця коаліція отримає важелі як законодавчої, так і виконавчої влади, для того щоб комплексно й системно впроваджувати в життя власне бачення розвитку усіх сфер життя сучасного українського суспільства, визначати та реалізовувати відповідні напрями державної політики. Фактично в Україні формується європейська модель «партійної демократії».

Однак це, в свою чергу, висуває і нові виклики демократичному характерові розвитку політичних процесів у нашій країні. Суспільство вкрай потребує створення дієвих механізмів громадського контролю над діяльністю політичних партій та їх об'єднань (блоків, коаліцій тощо) та формування інституту політичної відповідальності, яку повинні нести ці сили за свою попередню діяльність. Інакше «партійна демократія» ризикує виродитись у систему непублічних домовленостей або так звану «кабінетну змову» вузького кола керівників політичних партій-учасниць правлячої коаліції. Аби не допустити цього, необхідно забезпечити постійну прискіпливу та критичну громадську увагу до тих рішень, які ухвалюють у владі представники політичних сил, незаангажовану і аргументовану оцінку відповідності їх фактичної діяльності проголошеним цілям та розданим обіцянкам, забезпечити донесення до політичних сил інтересів та можливих наслідків для різних суспільних груп, які вони повинні враховувати, готуючи, ухвалюючи і реалізуючи те чи інше рішення.

Розуміючи новизну та комплексність цих завдань, учасники Громадської кампанії «Усвідомлений вибір 2006» вирішили зробити перші кроки на шляху до такого нагального постійного суспільного моніторингу «партійної демократії». Ми вирішили проаналізувати позиції ключових політичних сил, що виборюють своє право керувати державою на виборах до Верховної Ради України 2006 року) по

вирішенню 6 найрезонансніших суспільних проблем (кожній з них присвячене окреме дослідження):

1. Оподаткування та «детінізація» доходів.
2. Подолання бідності, соціальний захист (пільги) та пенсійна політика.
3. Доступ до справедливого правосуддя.
4. Охорона здоров'я громадян України.
5. Освіта.
6. Комунальні послуги: шляхи покращення їх якості та формування економічно обґрунтованих цін на них.

Вибір цих проблем був зумовлений, поперше, високим ступенем їх пріоритетності громадянами України під час проведення досліджень громадської думки та, по-друге, більш-менш повсюдною наявністю декларованих підходів політичних партій та їх блоків до вирішення вищезгаданих проблем. Позаяк ці проблеми сформульовані у дуже загальний спосіб, ми вирішили конкретизувати їх до кількох принципових складових та використувувати їх як критерії та показники при дослідженні відповідних позицій політичних сил.

Під «позицією» політичної сили ми маємо на увазі як **обіцянки та декларації** (стосовно того, яких цілей та за допомогою яких інструментів досягнення цих цілей партія/блок партій збирається здійснювати відповідну державну політику), так і **фактичну попередню діяльність представників** тих політичних сил, що беруть участь у парламентській кампанії 2006 року **із вирішення відповідних проблем**. Аналіз досвіду попередньої діяльності ми вирішили обмежити матеріалами роботи Верховної Ради України 4-го скликання (2002–2006 рр.). Така логіка підходу зумовила й критерії відбору тих суб'єктів парламентської виборчої кампанії 2006 року, позиція яких проаналізована на сторінках цих досліджень. А саме: висока ймовірність подолання 3% бар'єру, а отже й можливість бути представленою у парламенті 5-го скликання, та наявність власних представників у Верховній Раді України 4-го скликання. Послугуючись цими критеріями, для цієї серії досліджень ми відібрали 8 політичних партій та блоків: Партію регіонів

України, Блок «Наша Україна», Блок Юлії Тимошенко, Комуністичну партію України, Соціалістичну партію України, Народний блок Литвина, Громадянський блок «Пора-ПРП», Опозиційний блок НЕ ТАК!).

Цей підхід зумовив собою й визначення тієї «джерельної бази», якою послуговувалися автори цих досліджень. *Обіцянки та декларації* аналізувалися на підставі виборчої програми відповідної політичної партії/блоку партій, стратегічних документів політичних сил (програмних документів партій) та надісланого цим партіям та блокам листа-опитувальника з проханням чіткіше визначити свої позиції та власне бачення шляхів вирішення ключових питань у відповідних сферах державної політики. Мета цих листів була – надати змогу самим політичним силам роз'яснити зміст власних позицій та пропозицій. Однак ми отримали на ці листи лише одну відповідь. Матеріалами для аналізу *попередньої діяльності* політичних сил слугували: законопроекти, що вносилися їх представниками; результати голосувань з відповідних питань порядку денного ВРУ 4-го скликання, виступи та заяви фракцій, депутатських груп чи окремих представників цих сил під час обговорення відповідних питань на пленарних засіданнях парламенту, що обґрунтовують та пояснюють їх позиції.

Усі політичні сили аналізувалися на предмет наявності, реалістичності, несуперечливості, послідовності, кон'юнктурності у реалізації своїх підходів у вирішенні зазначених проблем та їх складових. Зрозуміло, що така оцінка політичних сил може викликати певну підозру, чи не є публікація цих досліджень прихованою формою агітації «за» чи «проти» певних політичних сил. Щоб уникнути цих звинувачень, ми від самого початку намагалися:

1. Залучити до дослідження фахівців із відповідної тематики (охорони здоров'я, освіти, соціальної політики тощо), що не є кандидатами на виборах 2006 року;

2. У межах кожної з 6 груп добирати експертів, що представляють собою різні організації;

3. По можливості максимально цитувати задокументовану позицію партій із зазначенням того джерела, до якого існує відкритий доступ, аби будь-хто міг самостійно пересвідчитися в правдивості наведеної інформації;

4. Дотримуватися спільних для всіх досліджень та однакових для аналізу всіх політичних сил підходів, які полягають в наступному:

- дослідження обмежується лише тими законопроектами, що були внесені до порядку денного сесії Верховної Ради України 4-го скликання. У випадку, якщо кількість таких законопроектів значна, автори досліджень обмежувалися тими законопроектами, що розглядалися на пленарних засіданнях Верховної Ради України;
- за умови, якщо суб'єктом виборів є блок партій, а у ВРУ 4 скликання працювали лише представники/фракції окремих партій, що входять до блоку, то аналіз здійснюється за виборчою програмою блоку партій, а програми та парламентська діяльність – за програмами окремих партій, які входять до складу відповідного блоку;
- якщо політик протягом роботи 4-го скликання ВРУ здійснював міжфракційні переходи, то його позиція «зараховується на користь» тієї політичної партії/блоку партій, у списках яких він балотується до парламенту у 2006 році.

Ми сподіваємось, що ця серія досліджень стане не лише «цікавою поживою для розуму», а й слугуватиме меті формування практики політичної відповідальності в суспільстві та стане однією з підстав для усвідомленого вибору громадян України.

Персональний склад експертних груп, які підготували нижченаведене дослідження, наступний:

Доступ до справедливого правосуддя

Дослідження здійснено експертами Центру політико-правових реформ.

Склад групи:
Роман КУЙБИДА – керівник,
Мар'яна ДЕМКОВА,
Олександр БАНЧУК,
Ігор ЛАВРИНЕНКО,
Тарас ЛЕСЮК.

Подолання бідності, соціальний захист та пенсійна політика

Дослідження здійснено експертами Лабораторії законодавчих ініціатив, Громадянської мережі «ОПОРА», ГО «Молодіжна альтернатива», Інститутом конкурентного суспільства.

Склад групи:
Сергій ПАНЦИР – керівник,
Габріель АСЛАНЯН,

Ярина ЯСИНЕВИЧ,
Оксана ВИННИЧУК,
Дмитро ЛЯПІН.

Оподаткування та «детінізація» доходів

Дослідження здійснено експертами Інституту реформ, журналу «Економіст», Громадянської мережі «ОПОРА».

Склад групи:
Ростислав ЛЕВИЦЬКИЙ – керівник,
Маркіян ДАЦИШИН,
Володимир РЯБОШЛИК,
Юрій КОВАЛЕНКО,
Тетяна БОЙКО,
Олег ОЛІЙНИК,
Ігор ДЕМ'ЯНЧУК,
Вікторія ЗАХАРОВА,
Геннадій НЕВЕРОВ,
Юлія САХНО.

Освіта

Дослідження здійснено експертами БФ «Перше вересня», Громадянської мережі «ОПОРА», Видавництва «Шкільний світ», Університету економіки і права «Крок», редакцій газет з управління освітою, Львівського національного університету ім. Франка, Інституту проблем виховання АПН України, Інститут розвитку освіти, Інститут історії НАН України.

Склад групи:
Людмила ГАЛЦИНА – керівник,
Георгій КАСЬЯНОВ,
Тетяна КОВТУНОВИЧ,
Олександр КОЛЯСТРУК,
Марина МОСІЄНКО,
Олександр НЕБЕРИКУТ,
Тарас ФІНІКОВ,
Людмила ШЕЛЕСТОВА.

Охорона здоров'я громадян України

Дослідження здійснено експертами Відкритого інституту громадського здоров'я, Всеукраїнської ради захисту прав пацієнтів, Києво-Могилянської академії, Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, Компанії «Медіа», Консорціуму «Здоровий вибір».

Склад групи:
Денис ПОЛТАВЕЦЬ – керівник,
Юрій ГУБСЬКИЙ,

Микола ГНАТЮК,
Оксана КУЗЯКІВ,
Олександра БЕТЛІЙ,
Катерина ОНИЩЕНКО,
Андрій ГАЙДУК,
Оксана ВОЛОШЕНЮК.

**Комунальні послуги:
шляхи покращення їх якості та формування економічно обґрунтованих цін на них**

Дослідження здійснено експертами Інституту управління суспільними змінами, Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, ВГО «Асоціація агенцій регіонального розвитку», Консультативної агенції розвитку територій, Громадянської мережі «ОПОРА».

Склад групи:
Ольга КОЛОВИЦЬКОВА – керівник,
Юрій ЛУКОВЕНКО,
Ганна ЧУХАЙ,
Євген ФИШКО,
Олег БОЙКО-БОЙЧУК,
Ольга РУДЕНКО,
Ольга АЙВАЗОВСЬКА.

Аналіз включає стислий огляд передвиборчих пропозицій політичної партії (блоку), реальності їх виконання та попередньої діяльності відповідних фракцій у парламенті за наступними напрямками:

- оподаткування та «детінізація» доходів;
- подолання бідності, соціальний захист та пенсійна політика;
- доступ до справедливого правосуддя;
- комунальні послуги: шляхи покращення їх якості та формування економічно обґрунтованих цін на них;
- охорона здоров'я громадян;
- освіта.

ПАРТІЯ РЕГІОНІВ

I. Оподаткування та «детінізація» доходів.

Передвиборча програма партії «Добробут – народу! Владу – регіонам!» була затверджена рішенням VIII позачергового з'їзду Партії регіонів 3 грудня 2005 р.

Якщо звернутися до її економічного блоку, то він обмежується загальними фразами про «податкову реформу», «зменшення податкового тиску» тощо.

Програма складається з набору гасел на кшталт: «*політимо податкову систему*», «*зменшимо податки*». Механізми реалізації проголошених гасел не вказуються. Задекларована податкова система описується загальними висловами. За такими характеристиками практично неможливо уявити, якою ж ця система повинна стати.

Партія програмно не визначилася, як саме вона буде змінювати структуру податкової системи, які податки скасують, а які впровадять. Програма не містить цифрових даних. Разом із тим, у ній зазначено, що Партія регіонів домагатиметься зменшення податкового тягара шляхом зниження ставок податку на прибуток і податку на додану вартість. Крім того, Партія регіонів пропонує «*введення спеціального податку на розкіш*».

Економічну частину передвиборчої програми партії, зокрема, тему податкової політики в сенсі «як повинно бути», викладено достатньо цікаво. Хоча жодних механізмів покращення податкової системи і впровадження того, що «повинно бути», не вказано. Проблема детінізації економіки не піднята зовсім. Єдина порівняно близька до цього теза: «*зниження податків на заробітну плату*». Однак вона не зрозуміла за змістом: чи то мається на увазі зниження податку на доходи фізичних осіб, чи то зменшення нарахувань на фонд заробітної плати. До того ж, вона націлена тільки на суттєве «*збільшення платоспроможного попиту населення та підвищення рівня життя громадян*».

Протиріч програми Партії регіонів з передвиборчою програмою немає, бо зміст партійної програми із передвиборчими лозунгами перетинається тільки у загальному сенсі.

У лютому 2006 р. партія презентувала стратегію економічного розвитку України, у якій згадується «*скорочення податкового тягара на суб'єкти економіки й доходи українських громадян і підприємств*». Стратегія визначає напрям розвитку економіки держави, не передбачаючи

швидких і суттєвих змін у механізмі її функціонування. Методи реалізації стратегії не презентовані, конкретні законопроекти не анонсовані, позиції по ставках податків та зборів не озвучені. Стратегія є у вільному доступі для громадськості. У більшій мірі вона відображає інтереси великого бізнесу.

Аналізуючи **законодавчу діяльність** фракції «Регіони України», слід зазначити, що загалом парламент минулого скликання ухвалив 225 законів, що стосувалися проблем податкової системи та детінізації української економіки. Із них 15 законів стосувалися введення нових податків, у 36 передбачалося залучення нових суб'єктів до податкових пільг, 121 закон був спрямований на вдосконалення механізмів нарахувань та стягнень, 4 законами скасовувалися пільги, 24 були спрямовані на запобігання «тіні» щодо деяких активів, потоків та операцій, 5 законів спрямовані на зменшення податкового тиску.

За кількістю прийнятих законів фракція «Регіони України» перебуває на четвертому місці: 31 законопроект ініційовано, 7 законів ухвалено. Попереду цієї фракції опинилися представники Народного блоку Литвина, «Нашої України» та Партії «Реформи і порядок».

Партія регіонів вважає своєю заслугою введення в дію Закону «Про внесення змін до Закону «Про оподаткування прибутку підприємств», ухвалений парламентом 24 грудня 2002 р. і введений в дію з 2004 р. Згідно із змінами податок на прибуток знижено з 30% до 25%. Однак слід зазначити, що цей закон був внесений на розгляд парламенту з ініціативи уряду на чолі з А. Кінахом, а його головним парламентським лобістом був С. Терьохін – на той час представник «Нашої України».

Також на свій рахунок Партія регіонів записує прийнятий у 2003 році Закон «Про податок на доходи фізичних осіб», який скасував прогресивний податок на доходи фізичних осіб та встановив єдину шкалу (13% – з 1 січня 2004 р. і 15% – з 1 січня 2007 р.). Закон регламентує також стягнення податку з вигащів, спадку, дивідендів, роялті, з операцій із майном, з цінними паперами та ін. За задумом цей закон, без сумніву, є прогресивним, оскільки визначає оподаткування багатства фізичних осіб. Але без паралельного зменшення нарахувань на фонд оплати праці і вирішення питання про наповнення Пенсійного фонду або без кардинальної пенсійної реформи ефект прийнятого закону виявився суперечливим.

У 2003 р. за часів уряду В. Януковича було прийнято Закон «Про внесення змін до деяких

законодавчих актів України», у якому передбачалося поетапне скорочення ставки ПДВ – спочатку до 17%, а потім і до 15%. Але Президент України Л. Кучма наклав на нього вето.

II. Доступ до справедливого правосуддя.

У **передвиборчій програмі** Партії регіонів «Добробут – народу! Владу – регіонам», затвердженій 3 грудня 2005 р., ставиться завдання *«здійснити судову реформу і забезпечити незалежність правосуддя»*.

У програмі Партії регіонів, затвердженій 3 березня 2001 р., про необхідність забезпечення незалежності в діяльності судів також зазначається. Партія обстоює *«створення дієвих інститутів громадянського суспільства – верховенства права, незалежної судової влади»*. Також Регіони України ставлять перед собою завдання щодо якісного підвищення ефективності боротьби із злочинністю і корупцією, покращення системи судочинства, зміцнення основ незалежної діяльності судів.

Програмні документи Партії регіонів обмежуються лише загальними формулюваннями про необхідність судової реформи, що не дозволяє судити про реалістичність відповідних планів. Так, для здійснення судової реформи партія Регіонів передбачає *«покращення системи судочинства, зміцнення основ незалежної діяльності судів»*.

Партія, ставлячи перед собою завдання *«щодо якісного підвищення ефективності боротьби із злочинністю і корупцією»*, не пропонує жодних конкретних методів вирішення цієї проблеми.

Основними напрямками реформування судочинства у **парламенті четвертого скликання** було внесення і розгляд базових процесуальних кодексів. Урядом лідера Партії регіонів В. Януковича було внесено проекти Цивільного процесуального, Господарського процесуального, Кримінально-процесуального кодексів. Один з них – Цивільний процесуальний кодекс – після значного доопрацювання було прийнято парламентом і він набрав чинності у 2005 р. Також парламент підтримав у першому читанні Проект Господарського процесуального кодексу.

Кабінет Міністрів України на чолі з В. Януковичем вніс на розгляд Верховної Ради проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо військових судів)» № 6039 від 12 серпня 2004 р., яким пропонувалося здійснити ліквідацію військових судів.

Член фракції «Регіони України» О. Пеклушенко став співавтором проекту Кодексу адміністративного судочинства, який був прийнятий в цілому 6 липня 2005 р.

Фракцією підтримано 18 березня 2004 р. Цивільний процесуальний кодекс України; Закон України «Про третейські суди»; Закон України № 2716-IV щодо перетворення Державної виконавчої служби в урядовий орган у складі Міністерства юстиції (це створило гарантії незалежності державних виконавців від місцевих органів влади); у першому читанні підтримано проект Господарського процесуального кодексу України № 4157-2 від 12 лютого 2004 р.; Закон України «Про доступ до судових рішень» та ін.

Якщо звернутись до прикладів певної невідповідності парламентських ініціатив Партії регіонів задекларованим програмним позиціям, слід згадати наступні події.

Представник Партії регіонів р. Богатирьова стала співавтором проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 19 вересня 2003 р. № 4180. Його положення передбачали, серед іншого, замінити безстрокове обрання суддів парламентом на їх обрання строком на 10 років. Такі зміни могли призвести до зниження рівня гарантій незалежності суддів, передбачених Основним Законом України, на що звернув увагу у своєму висновку Конституційний Суд України.

Представник Партії регіонів М. Гапочка став співавтором законопроекту про внесення змін до Закону України «Про судоустрій України» (щодо права ініціювати питання про дисциплінарну відповідальність суддів) № 4521 від 17 грудня 2003 р. Положення проекту пропонували надати повноваження прокурорам ініціювати питання про дисциплінарну відповідальність суддів. Але надання таких повноважень прокурорам могло призвести до зловживань з метою впливу на суддів та порушення їх незалежності. Цей проект не став предметом розгляду парламенту.

Також фракція «Регіони України» свого часу серед інших законопроектів не підтримала Закон України «Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України» № 658-IV, яким покращено статус обвинуваченого у вчиненні злочину; Закон України «Про внесення змін до Законів України «Про державну виконавчу службу» та «Про виконавче провадження» № 1095-IV, який дещо удосконалив систему виконання судових рішень; у другому читанні проект Закону про внесення змін до Закону України «Про статус суддів» (щодо забезпечення умов для здійс-

нення правосуддя) № 2491-д від 8 травня 2003 р., хоча проектом пропонувалося посилити гарантії незалежності суддів та поліпшити умови їх соціального забезпечення.

III. Подолання бідності, соціальний захист та пенсійна політика.

Свою головну мету у **передвиборчій програмі** Партія регіонів визначає як досягнення добробуту, свободи і безпеки громадян України: *«Ми – за еволюційний поступ і стабільність. Люди не повинні потерпати від безвідповідальних рішень і дій, надуманих соціальних експериментів і радикалізму».*

Щодо висловлення позиції партії з проблеми подолання бідності, то у передвиборчій програмі міститься загальне твердження, яке можна віднести до цього: *«кожному працездатному громадянину – роботу за фахом і заробіток, що забезпечує гідне життя родини та можливість заощаджень».*

Відповідно для втілення свого бачення можливих шляхів подолання бідності Партія регіонів передбачає *«проводити кадрову політику, побудовану на пріоритеті професіоналізму, знань і досвіду працівників»*, *«спільно з профспілками й організаціями роботодавців створити ефективну систему захисту працівників на підприємствах усіх форм власності»*, *«підтримати приватну ініціативу і стабільний розвиток середнього класу»*, а також *«посилити дієвість державної політики у напрямку соціальної підтримки молоді як ключової продуктивної сили суспільства».*

Щодо соціальних стандартів, то у передвиборчій програмі партії згадується лише про необхідність *«підвищити стипендії до рівня прожиткового мінімуму».*

Щодо наявності позиції з проблематики соціального захисту та пільг, то декларується обов'язковість *«належного соціального захисту знедоленим та обмеженим у можливостях людям»*, згадується про необхідність *«забезпечувати студентам пільговий проїзд протягом періоду навчання».*

Детальніше у порівнянні із попередніми складовими проблеми дослідження передвиборча програма Партії регіонів розглядає пенсійну політику. Зазначається, що пенсіонери повинні мати пенсії, які забезпечують повноцінне життя. Для цього пропонується *«відновити структурні реформи, зокрема пенсійну»*, *«гарантувати самодостатність Пенсійного фонду»*, *«подолати за 2 роки дефіцит ресурсів для виплати пенсій, створений нинішньою владою, ліквідувати поділ пенсіонерів на людей «різних сортів».*

Щодо відображення у програмних документах проблем соціальної політики, то передвиборча програма відповідає програмі партії. Такі програмні положення, як дотримання соціальних стандартів у державній політиці, відновлення пенсійної реформи – цілком адекватні становищу сучасної державної соціальної та бюджетної політики.

Щодо консолідації позиції партії, то суттєві протиріччя спостерігаються між заявленими позиціями у партійній програмі та практичною парламентською діяльністю. Стратегічно це протиріччя відслідковується через зміну позиції фракції за умов зміни її статусу від провладної до опозиційної. За уряду В. Януковича фракція «Регіони України» орієнтувалася на підтримку та вирішення проблем практичної роботи уряду. Оскільки уряд не міг забезпечити соціальний захист та пенсійне забезпечення на рівні прожиткового мінімуму, фракція цілковито підтримувала урядову позицію, забувши про свої партійні цілі. За умов своєї опозиційності фракція різко почала демонструвати протилежну поведінку. Відповідно можна зробити висновок, що проблеми державної соціальної політики не є органічними та принциповими цілями партіями, а можуть використовуватися як засоби боротьби за владу.

IV. Охорона здоров'я громадян.

Передвиборча програма партії «Добробут – народу! Владу – регіонам!» не містить положень, які б визначали діяльність партії в сфері забезпечення доступу громадян до якісного медичного обслуговування.

Жодна із складових проблеми не представлена і в Стратегії економічного розвитку, яка розкриває і конкретизує передвиборчу програму Партії регіонів. Водночас документ декларує, що *«забезпечення пріоритетного розвитку охорони здоров'я належить до завдань партії».*

Статут партії визначає реформування охорони здоров'я одним із пріоритетних завдань діяльності партії та визнає необхідність *«практичної участі у створенні умов для розвитку... охорони здоров'я».* Програма партії конкретизує це положення статуту: метою продовження реформування системи охорони здоров'я визначається *«забезпечення громадянам свободи вибору медичних послуг, їх гарантовану якість і доступність усіх базових видів медичної допомоги».*

Партійні документи декларують, що медичне обслуговування має базуватись на *«гнучкому поєднанні безкоштовної та страхової форм та впровадження обов'язкового державного медичного страхування незахищених*

верств населення, дітей, інвалідів та пенсіонерів».

Для налагодження системи охорони здоров'я громадян України Партія регіонів пропонує створити гідні умови життя та праці для медичних фахівців, забезпечити сучасним технічним обладнанням та належним фінансуванням діагностичні та лікувальні заклади та надати дієве сприяння з боку держави вітчизняному виробнику медичних препаратів та обладнання.

Запропоновані партійними документами підходи до вирішення проблеми охорони здоров'я громадян України можуть досягнути комплексних змін у сфері охорони здоров'я. Задекларована партією схема фінансування системи охорони здоров'я передбачає поєднання декількох фінансових систем медичного забезпечення – державного фінансування та надходжень через систему страхування.

Очевидним є ринкове спрямування такої системи медичного забезпечення, а її безперечний позитив – гарантія всебічної медичної допомоги за державний кошт незахищеним верствам населення, дітям, інвалідам та пенсіонерам. У свою чергу, приватне медичне страхування передбачає добровільне страхування громадян у страхових компаніях. Цей метод найбільше відповідає принципам ринкового лібералізму, однак його впровадження ускладнюється через невисокий рівень статків громадян і низьку популярність страхування в суспільстві.

Загалом позитивний ефект від запровадження даної системи фінансування значною мірою залежить від якості виконання заходів із здійснення основних етапів запровадження нової системи, особливо у площині якості законодавчих актів.

Аналіз діяльності фракції «Регіони України» у Верховній Раді четвертого скликання свідчить, що то була одна з найбільш активних і конструктивних сил в плані вирішення проблем у сфері охорони здоров'я.

V. Освіта.

Проблеми освіти відображені здебільшого у програмних, а не у передвиборчих документах Партії регіонів. У програмі партії вказано, що освіта та охорона здоров'я повинні стати стратегічними пріоритетами політики держави. Програма Партії регіонів містить пункти про дотримання гарантій соціального статусу учителя, проте передвиборча програма не включає до свого складу відповідних положень.

Партія регіонів обіцяє підтримати гідний статус вчителя і надати молоді кредити на навчання, однак освітні проблеми не є серед її пріоритетів.

Партія регіонів, судячи з програм, не відносить проблеми сільської школи до першочергових. Основними питаннями, які цікавили фракцію «Регіони України», були виконання програми державного замовлення для села і відновлення статусу молодого спеціаліста.

Також програма Партії регіонів не містить пропозицій стосовно покращення матеріального забезпечення вчителів, не вказує, в якому обсязі і з яких джерел фінансуватиметься галузь. Питання фінансування не є пріоритетним для партії.

Разом із тим, програма Партії регіонів містить деякі пропозиції, які стосуються доступності вищої освіти в Україні. Зокрема, йдеться про рівний доступ до кредитів на навчання молоді. Проте пропозицій щодо вирішення проблем корупції у вищих навчальних закладах у передвиборчій програмі немає.

Щодо парламентської діяльності Партії регіонів, то слід зазначити, що до комітету Верховної Ради з питань науки та освіти представники фракції «Регіони України» не входили. Рівень законотворчої діяльності у сфері проблем освіти також був низьким. Однак не можна говорити, що фракція блокувала питання про призначення слухачів щодо стану освіти взагалі та стосовно сільської школи.

VI. Комунальні послуги: шляхи покращення їх якості та формування економічно обґрунтованих цін на них.

У своїй передвиборчій програмі Партія регіонів обіцяє, що ціни на житлово-комунальні послуги будуть встановлені «відповідно до рівня доходів громадян», а розрахунки населення будуть приведені у відповідність до якості наданих послуг. Усе це стане можливим за рахунок «встановлення жорсткого контролю тарифів усіх підприємств монополістів, зниження плати за газ, електроенергію і комунальні послуги населення».

Партія регіонів пропонує здійснити житлово-комунальну реформу, спрямовану на децентралізацію житлово-комунальних служб, зниження їхньої ресурсовитратності та покращення якості послуг. Задля цього передбачено «поступове і коректне застосування механізмів конкуренції на ринку соціальних послуг; встановлення для комунальних служб чітко визначених стандартів щодо послуг, які надаються користувачам; забезпечення прозо-

рості і справедливості в системі формування комунальних тарифів».

На думку експертів, позиція партії сконцентрована переважно на доступності послуг населенню, ігноруючи при цьому проблеми підприємств. Найскладнішу з них – занедбаний технічний стан інфраструктури – в документах партії майже проігноровано.

Занадто мало уваги також приділено інструментам, засобам досягнення проголошених намірів. Деякі інструменти досягнення різних цілей політики у галузі суперечать один одному. Наприклад, неможливо одночасно застосовувати ринкові конкурентні механізми і жорстко контролювати ціни на послуги. Неможливо привести ціни на послуги у відповідність до реальних доходів населення і до якості надання послуг. Зниження цін для населення і централізований контроль за тарифами також суперечать проголошеним ринковим механізмам. Отже, провести децентралізацію та задовольнити інтереси постачальника одночасно з впровадженням жорсткого контролю за тарифами означає поставити під сумнів реалістичність намірів здійснення реформи ЖКГ.

При тому, що застосовується ринкова риторика, схема, яка стоїть за більшістю тез, передбачає вертикальну ієрархію адміністративного централізованого управління (*«жорсткий контроль за тарифами»*, *«встановлення стандартів для служб»* тощо), котра, як доводить практика, є неефективною в житлово-комунальному господарстві.

Таким чином, існує ризик, що в результаті *«встановлення цін на комунальні послуги відповідно до реального рівня доходів громадян»*, що пропонується Партією регіонів, може відбутися подальше погіршення фінансового і, як наслідок, технічного стану галузі та якості послуг, оскільки не будуть враховані інтереси підприємств-постачальників.

«Зниження ресурсовитратності», якщо воно відбувається централізовано, як це пропонує партія, призводить до штучного скорочення постачання, що має наслідком зниження якості послуг, які надаються не в повному обсязі, нерегулярно.

«Встановлення для комунальних служб чітко визначених стандартів щодо послуг, які надаються користувачам» свідчить про наміри продовжити застосування адміністративних механізмів.

Спробуємо проаналізувати результати участі представників Партії регіонів у **законотворчому процесі** щодо проблем ЖКГ. Навіть побіжний аналіз свідчить про активну

участь у формуванні цього сегменту законодавства. За ініціативою представників Партії регіонів було ухвалено сім із 16 законів, прийнятих Верховною Радою України четвертого скликання у цій сфері. Так, зокрема, з ініціативи представників Партії регіонів **було прийнято:**

- ❑ Закон України «Про Загальнодержавну програму «Питна вода України» № 2455-IV від 30 березня 2005 р.;
- ❑ Закон України «Про благоустрій населених пунктів» № 2807-IV від 6 вересня 2005 р.;
- ❑ Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про питну воду та питне водопостачання» № 2196-IV від 18 листопада 2004 р.;
- ❑ Закон України «Про внесення змін до деяких законів України з питань забезпечення захисту житлових прав громадян, які проживають у гуртожитках» № 2453-IV від 3 березня 2005 р.;
- ❑ Закон України «Про загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004–2010 роки» № 1869-IV від 24 червня 2004 р.

Також представники фракції «Регіони України» **ініціювали:**

- ❑ Законопроект «Про внесення змін до деяких законів України щодо безоплатного забезпечення комунальними послугами працівників культури, освіти та охорони здоров'я, що працюють у сільській місцевості» № 7013-3 від 23 червня 2005 р.;
- ❑ Проект Постанови про проект Закону України «Про особливості бюджетної підтримки реалізації заходів з енергозбереження у бюджетних установах, казенних підприємствах, підприємствах комунальної власності» № 3769/П від 25 листопада 2003 р.

За виключенням Закону «Про загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства», всі законодавчі акти направлені на вирішення часткових проблем у секторі. Окремі закони мають соціальний характер – направлені на надання соціальної допомоги окремим верствам населення. Закон «Про загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства» запроваджує реформу у галузі комунальних послуг, що загалом має ринковий характер, як-от: забезпечення економічно обґрунтованих тарифів на послуги, залучення приватних інвестицій, застосування методів конкуренції на ринку.

Фракція не голосувала по законопроектам «Про теплопостачання» (на сьогодні – Закон № 2633-IV від 02 червня 2005 року) та «Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду» (№ 7483). Ці законопроекти вводять нові правила взаємовідносин між учасниками процесу надання комунальних послуг. Це може бути інтерпретоване як непослідовність позиції партії щодо реформування житлово-комунального сектору. Адже і в окремих положеннях партійної програми йдеться про необхідність такої реформи, тоді як інші програмні положення містять вимоги щодо контролю за тарифами та збереження соціальних гарантій.

При голосуванні щодо Закону «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерація) та використання скидного енергопотенціалу» (№ 2509-IV від 05 квітня 2005 року) депутати фракції були не одностайні. Цей закон передбачає деконцентрацію і децентралізацію енергопостачання, активізацію застосування різних джерел виробництва і має позитивно відзначитися на впровадженні енерго- і ресурсозбереження, про що йдеться в положеннях програми партії.

БЛОК ЮЛІЇ ТИМОШЕНКО

I. Оподаткування та «детінізація» доходів.

Положення з **програм партій**, що входять до блоку:

Партія «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» обіцяє:

- ліквідувати незаконні податкові пільги олігархам та розширити базу оподаткування, законодавчо перекрити можливість ухилятися від сплати податків;
- зберегти в державній власності стратегічні для національної безпеки об'єкти, впровадити нову ефективну модель управління державною власністю та систему реєстрації власності й оподаткування нерухомого майна;
- подолати бюджетне свавілля, коли з вини уряду поза бюджетом залишаються багатомільярдні кошти, домогтися справедливого розподілу бюджетних коштів між центром і регіонами;
- усунути адміністративні й економічні перешкоди на шляху розвитку малого і середнього бізнесу, частку якого у ВВП довести до 50–60% в якості орієнтира. Створити гарантовані державою програми інвестування та умови для легального накопичення приватного капіталу для відкриття своєї справи.

Українська соціал-демократична партія обіцяє реформувати податкову політику у два етапи. На першому етапі політика має бути

зорієнтована на стимулювання виробництва, легалізацію тіньових капіталів, залучення інвестицій. В основі системи оподаткування має бути мінімально можлива кількість податків та значно спрощений механізм розрахунку таких податків. У зв'язку з цим пропонується:

- всі види податків і зборів, об'єктом оподаткування яких є оплата праці чи прибуток підприємства, мають бути замінені єдиним податком на доход, ставка якого дорівнюватиме не більше 35%. Доходна частина державних цільових фондів (пенсійного, соцстрахування, сприяння зайнятості) формуватиметься на етапі проходження коштів єдиного податку за рахунками Державного казначейства;
- суб'єктам господарювання, що створюють нові робочі місця та запроваджують інноваційні технології, мають бути надані податкові пільги;
- стимулювати збільшення частини заробітної плати в сумі доходу підприємства шляхом віднесення на матеріальні витрати частини суми податку на доход, яка пропорційна питомій вазі заробітної плати в структурі доходу;
- неоподатковуваний мінімум має бути підвищений до рівня вартісної величини межі малозабезпеченості;
- для захисту вітчизняного ринку митна ставка на товари некритичного імпорту має бути суттєво збільшена.

На другому етапі, залежно від ступеня загального поживлення ділової активності, передбачається поступове збільшення кількості

податків або податкових ставок з метою зростання обсягів фінансування державної системи соціального страхування, освіти, науки та культури. На високорентабельні товари, товари, шкідливі для здоров'я людини, а також предмети розкоші має бути встановлений акциз. Необхідно відкоригувати ставку єдиного податку на доход юридичних осіб, а також прогресивну шкалу ставок податку на доходи фізичних осіб.

Логіка діяльності БЮТ абсолютно аналогічна всім опозиційним силам у 2002–2004 рр.: номінальна участь в політичних справах та номінальна активність у діяльності парламенту. Протидія лобізму провладних парламентарів та помірний популізм у процесах прийняття бюджету та розгляду соціальних законопроектів.

Участь БЮТ у владі у 2005 р. (у сфері економіки) – це антиконтрабандні заходи, скасування вільних економічних зон та технопарків, скасування більшості пільг, скасування близько 4500 підзаконних нормативних актів.

Головна законодавча ініціатива у 2005 р.: закон про держбюджет України на 2005 р. Саме в цьому законі реалізовано те, що багато в чому визначило економічні результати минулого року.

Передвиборча програма блоку фактично ігнорує необхідність чіткого і зрозумілого подання податкової політики і стратегії виводу економіки з «тіні». Визнається, що податкова система сьогодні несправедлива і економіку загнано в «тінь».

Обіцяно, що всі будуть сплачувати податки без будь-якого насилля. Є пропозиція скасувати ПДВ і ввести податок з продажів.

У виступах перед виборцями представники БЮТ, як і представники всіх інших блоків, наголошують на тому, що вони знають, з чого треба починати і що робити. Програма блоку більше уваги приділяє соціальним та політичним проектам.

Програми партій, що входять до блоку, не мають суперечностей. Швидше, вони взаємодоповнюють одна одну. Але більшість тез мають загальний характер. Складається враження, що програми партій давно не оновлювались.

II. Доступ до справедливого правосуддя.

Проблемі доступу осіб до правосуддя приділено значне місце у передвиборчій програмі Блоку Юлії Тимошенко, яка має назву «Маніфест справедливості». Виходячи з поло-

жень передвиборчої програми, головними вважаються питання доступності правосуддя, незалежності суддів та об'єктивності судових рішень.

У програмі говориться: *«Ми виведемо суд з-під політичних, адміністративних, корупційних впливів. Зробимо суд фінансово незалежним від виконавчої влади. Люди безпосередньо обиратимуть суддів. Створимо незалежні від будь-якої гілки влади дисциплінарні комісії, які накладатимуть стягнення на суддів, визнаних винуватими у винесенні протиправних рішень. Адвокати матимуть право звертатися до дисциплінарних комісій. Ми скасуємо судове мито для громадян та зробимо дієвим інститут надання безкоштовних адвокатських послуг для тих, хто їх потребує».*

Переважаюча частина положень передвиборчої програми БЮТ у сфері судової влади відображає існуючі проблеми та шляхи їхнього вирішення. Але виборність суддів, яку пропонується запровадити в Україні, може містити в собі небезпеку перетворення посад суддів на політичні і залежності самих суддів від різноманітних політичних сил та бізнесових кіл, до яких необхідно буде звертатися для підтримки на виборах.

Проблема великих розмірів мита, які унеможливають доступ до суду, є надуманою. Для переважної частини населення розміри державного мита не стоять на перешкоді для звернення до суду (окремі категорії осіб взагалі звільнені від внесення мита).

У пропозиції про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів за прийняття неправосудних рішень не враховано, що за прийняття завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали, постанови суддею вже передбачена кримінальна відповідальність (ст. 375 Кримінального кодексу). А притягненням до кримінальної відповідальності займаються не дисциплінарні комісії, а органи досудового слідства та суд у порядку кримінального процесу.

Серед пропозицій БЮТ у галузі судової реформи неузгодженостей не виявлено. Але у виступі Ю. Тимошенко 7 грудня 2005 р. на міжпартійному з'їзді блоку містилися положення, які не відображені у передвиборчій програмі блоку. Наприклад, для забезпечення незалежності суддів запропоновано обирати голів судів колегіями суддів. Тобто, передбачається передати повноваження з призначення голів судів від Президента України до зборів суддів певного суду.

Слід відзначити непослідовність позиції Блоку у питанні державного мита за звернення

до суду. Попри обіцянки скасувати його, уряд на чолі з Ю. Тимошенко розробив зміни у законодавство, згідно з яким значно збільшено розмір держмита для звернення юридичних осіб до господарського суду (мінімальний розмір – із 51 грн. до 102 грн., а максимальний розмір – із 1700 грн. до 25 500 грн.).

На відміну від передвиборчої програми Блоку у 2002 р., передвиборча програма у 2006 р. не містить положень про необхідність створення в Україні суду присяжних.

Аналіз **парламентської діяльності** БЮТ дозволяє зробити висновки про дії представників блоку, які відповідали або не відповідали заявленим позиціям.

Серед дій БЮТ (представників блоку), які **відповідали заявленим позиціям**, були такі:

1) один з лідерів блоку В. Онопенко став співавтором проекту Кодексу адміністративного судочинства, який був прийнятий в цілому 6 липня 2005 р.;

2) В. Онопенко став ініціатором внесення проекту Закону України «Про доступ до судових рішень», який був прийнятий в цілому 22 грудня 2005 р. Ним передбачено, що всі судові рішення мають бути доступними для осіб через Інтернет;

3) В. Онопенко був ініціатором проекту Закону про внесення змін до Закону України «Про статус суддів» (щодо забезпечення умов для здійснення правосуддя) № 2491-д від 8 травня 2003 р. Ним пропонувалося посилити гарантії незалежності суддів та поліпшити умови соціального забезпечення суддів. Цей проект, на жаль, не було прийнято в цілому;

4) фракцією підтримано 17 березня 2005 р. під час першого голосування Кодекс адміністративного судочинства та 6 липня 2005 р. під час відхилення пропозицій Президента України В. Ющенка і прийняття Кодексу в новій редакції;

2) всією фракцією підтримано 3 квітня 2003 р. Закон України «Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України» № 658-IV, яким значно покращено статус обвинуваченого у вчиненні злочину;

3) фракцією не підтримано Закон України «Про порядок обрання на посаду та звільнення з посади професійного судді Верховною Радою України». Його положення закріпили на законодавчому рівні практику безстрокового обрання на посаду та звільнення з посади суддів парламентом, яка склалася на час прийняття цього Закону. Але, на жаль, не було

запроваджено прозорої процедури конкурсного обрання суддів на посади;

4) фракцією не підтримано 22 травня 2003 р. проект Кримінально-процесуального кодексу № 3456-1 від 19 травня 2003 р. Цей проект був визнаний юридичною громадськістю недемократичним та таким, що не відповідає європейським стандартам. Фракцією підтримано його скасування 1 грудня 2005 р.;

5) фракцією підтримано 23 червня 2005 р. Закон України № 2716-IV щодо перетворення Державної виконавчої служби в урядовий орган у складі Міністерства юстиції, що створило гарантії незалежності державних виконавців від місцевих органів влади.

Серед дій БЮТ (представників блоку), які **не відповідали заявленим позиціям**, були такі:

1) фракцією не підтримано 18 березня 2004 р. Цивільний процесуальний кодекс України;

2) фракцією підтримано 19 червня 2003 р. Закон України «Про внесення змін до ст. 15 Закону України «Про статус суддів» № 3309 від 26 серпня 2003 р., який не було підписано Президентом України Л. Кучмою. Реалізація закону могла привести до погіршення якості правосуддя через збільшення навантаження на суддів певного суду, оскільки передбачалося зберігати посаду судді за обраним народним депутатом, який займав цю посаду. А посаду судді, який ставав народним депутатом, не можна заповнити, що призвело б до надмірного навантаження інших суддів;

3) фракцією не підтримано 11 травня 2004 р. Закон України «Про третейські суди»;

4) фракцією не підтримано 10 липня 2003 р. Закон України «Про внесення змін до Законів України «Про державну виконавчу службу» та «Про виконавче провадження» № 1095-IV. Хоча закон дещо удосконалив систему виконання судових рішень.

III. Подолання бідності, соціальний захист та пенсійна політика.

В програмі блоку наявні наступні положення щодо соціальної політики:

- справедлива соціальна політика;
- подолання свідомо створеної несправедливості, яка полягає у фактичній нерівності дітей від народження, що обумовлена різним рівнем заможності родин;

- від народження та до завершення освіти для усіх закладів освіти незалежно від форми власності мусить бути встановлена єдина вартість послуг по вихованню та освіті дітей і далі від рівня заможності родини ці послуги оплачує або родина, або держава та родина разом, або тільки держава, якщо родина не в змозі, або дитина є сиротою;
- норматив оплати освітянських послуг для державних учбових та виховних закладів мусить бути не нижчим за ринкову вартість для приватних закладів;
- право на здоров'я не може залежати від стану гаманця чи посади. Це вирішиться запровадженням страхової медицини;
- для малозабезпечених страховка має купуватися частково або повністю за державний кошт. Для працюючих таку страховку на рік буде купувати підприємство;
- створення чіткого переліку медичних послуг, які будуть всім без виключення надаватись безкоштовно;
- схвалення нової державної пенсійної системи – кожному відкладатиметься пенсія на особистий рахунок протягом всього життя, а держава охоронятиме її від знецінення.

Проблематика дослідження в програмі БЮТ сформульована частково, механізм подолання бідності загалом вбачається у зростанні обсягів бюджетних асигнувань на різні сфери соціальної політики. Існуючі проблеми з пенсіями, безробіттям, якістю та доступом до медичних послуг згадані побіжно, блок гарантує їх вирішення знову ж таки через забезпечення «належних обсягів» та «незалежність» можливостей та рівня надання послуг від «гаманця чи посади» реципієнта. Перспектива збільшення бюджетного навантаження за такого рівня соціальних трансфертів розглядається хіба в ракурсі «держава повинна»/«так має бути». Шляхи збільшення бюджетних надходжень окреслені слабо, навіть у питаннях залучення інвестицій, зміни податкової системи, аукціонних продажів земель тощо не окреслені потенційні надходження у державний бюджет.

Питання збільшення адресності/переходу до адресних виплат/монетаризації пільг практично можна вважати невисвітленими. Не окреслені механізми інвестування у житлові програми та покриття витрат особи (освітніх, а також в певній частині – медичних). Нічого не говориться про наявні соціальні субсидії і механізми їх заміни.

Загалом можна зробити висновок про те, що фактично єдиним механізмом до вирішення соціальних проблем у БЮТ є їх державне фінансування, що не можна вважати правильним підходом і що є спрямованим на свідомість «покупця партійних ідей – виборця» у передвиборчий період.

Як наслідок можна очікувати наступного розвитку подій: або затвердження «бюджету проїдання», який гарантуватиме широкий спектр соціальних виплат, не підтриманих зростанням державних надходжень, а отже недофінансування інших важливих галузей; або розуміння складності на теперішньому етапі забезпечення заявленого обсягу соціальних виплат, а отже відхід (в тій чи іншій мірі) від заявлених позицій у міжвиборчий період.

Щодо потенційних наслідків для різних суспільних груп, то можна зробити висновок, що деякі із позицій, заявлених у програмі, а саме – щодо покриття витрат на освіту, медичну допомогу та житлове будівництво – потенційно сприятиме розвитку «споживачьких» настроїв у населення, що можна знівелювати лише жорстким посиленням адресності цих бенефіцій. Згадане у програмі фактичне посилення фінансового навантаження на працевлаштувачів може сприяти подальшій практиці виплачування зарплат «у конвертах», що в свою чергу має руйнівні наслідки для системи соціального забезпечення загалом і для громадян зокрема.

В цілому позицію членів блоку/списку БЮТ у зазначених питаннях можна вважати консолідованою. Більшість заяв та дій керівників блоку спрямовані на проголошення цінностей, що сповідує БЮТ, зокрема, у тематиці соціального забезпечення – це підвищення соціальних виплат, зростання якості послуг, необхідності розвитку соціальної сфери села, подолання корупції та усунення тіньових механізмів в процесі державного адміністрування соціальних програм. Специфікою БЮТ є те, що більшість заяв виходять від невеликого кола осіб, а отже чітко простежується генеральна лінія партійних позицій.

Законотворча діяльність фракції у парламенті загалом відображає програмні цілі блоку. Фракція виконала обіцянку встановлення мінімальної пенсії на рівні прожиткового мінімуму, і в подальшому можна очікувати законодавчі ініціативи щодо удосконалення персоналізованого обліку пенсійних внесків, як це передбачено передвиборчою програмою. Слабо відображена у парламентському досвіді політика подолання бідності на основі соціальних стандартів.

IV. Охорона здоров'я громадян.

Питання охорони здоров'я присутнє в усіх програмних документах Блоку Юлії Тимошенко. Пріоритети БЮТ – це *«реалізація соціальних проєктів у сфері пенсійного забезпечення, науки, освіти, охорони здоров'я»*. БЮТ обіцяє проведення *«радикальних реформ»* у галузі охорони здоров'я. Зокрема, пропонується надання певного переліку медичних послуг за кошти держави, а всіх інших послуг – за кошти медичного страхування.

БЮТ виступає за реформування системи охорони здоров'я України та запровадження медичного страхування, як інструменту виходу з кризи, що склалася в системі. Зокрема, під час виступу на міжпартійному з'їзді БЮТ Ю.Тимошенко зазначила, що блок має на меті *«побудувати таку систему охорони здоров'я, щоб для людини існував перелік послуг, які є безкоштовними за будь-яких обставин, в тому числі для особливо важких захворювань та для швидкої допомоги»*. Таким чином, блок пропонує створити систему, відповідно до якої страхівка повинна оплачуватись диференційовано: *«для людей заможних страховку може придбати сама людина, для людей працюючих – може придбати підприємство, але зі зниженням податку на цю суму, для людей, які мають незначні прибутки, можна заплатити частково людині, частково державі, а для тих, хто абсолютно не може сплатити цей страховий поліс, і для дітей – потрібно робити такий страховий поліс за кошти держави»*. В цей же час чітко не зазначено, за який вид страхування (державне, приватне, обов'язкове чи добровільне) виступає команда Ю. Тимошенко.

Також зазначається, що система фінансування сектора охорони здоров'я має бути змінена. Фінансування повинно спрямовуватися, власне, на оплату медичних послуг і здоров'я людини. Первинна ланка медичної допомоги, а також сільська медицина мають розвиватися. Заклади охорони здоров'я повинні мати право заробляти позабюджетні кошти.

БЮТ виступає за те, щоб кожна людина мала повний доступ до послуг охорони здоров'я. Також блок виступає за повний соціальний захист лікарів, зокрема за підвищення заробітної плати лікарів, передбачає законодавчо впровадити ефективну систему антикорупційного контролю.

Проблеми лікування туберкульозу, ВІЛ-інфекції та СНІДу визначаються як пріоритетні. Загалом йдеться про необхідність об'єднання зусиль у напрямі зменшення таких захворювань. Таким чином, БЮТ виступає за

змішану систему фінансування охорони здоров'я. З одного боку, має існувати певний гарантований мінімум медичних послуг, який надаватиметься кожному громадянину безкоштовно, а з іншого – буде існувати система медичного страхування.

У програмі декларується підвищення витратів на охорону здоров'я, на освіту, збільшення пенсій та стипендій, тощо. Хоча прямо і не йдеться про зменшення податків, однак пропонується скасувати ПДВ і натомість запровадити податок з продажу. Крім того, пропонується створити безпрецедентні умови для інвестування в Україну, що, в свою чергу, сприятиме економічному зростанню. Загалом, складається враження, що БЮТ планує виконати задекларовану програму завдяки покращенню бізнес-клімату та інвестиційного клімату в Україні, що сприятиме прискоренню економічного зростання в державі, а отже і надходженням в бюджет. Досягнення водночас всіх цілей за короткий період досить сумнівне.

Якщо розглядати голосування членів фракції БЮТ під час діяльності **Верховної Ради України четвертого скликання** по законопроєктах, які стосуються сектора охорони здоров'я, то результати аналізу свідчать, що члени фракції не мали уніфікованої позиції щодо прийняття законопроєктів.

V. Освіта.

Програма БЮТ має відверту соціальну спрямованість й під таким кутом зору розглядається більшість тематичних деталей, в тому числі й освітня сфера. Зокрема, в БЮТ є чітке розуміння й популяризація того, що сфера освітніх послуг повинна стати самодостатнім елементом ринкових економічних відносин й заробітна плата вчителя є одним з індикаторів якості цього процесу.

Аналіз політичної доктрини БЮТ вказує на те, що розвиток духовності є пріоритетним для цієї політичної сили напрямом державного будівництва. В цьому контексті освіта розглядається як один з методів конструювання та виховання духовно зрілого суспільства.

В нечітко задекларованій стратегії освітньої політики акцент робиться на інформаційно-інноваційній складовій розвитку цієї галузі з врахуванням домінуючих загальноосвітніх тенденцій. Відтак мало уваги приділяється ситуації, що склалася в сільській освіті, зокрема явно непоміченими залишилися проблеми сільської школи. Ця тема потра-

пила за рамки загальної політичної позиції БЮТ щодо питань освіти. Неможливо помітити будь-які опосередковані натяки чи похвальні фрази, що вказували б на актуальність освітньої тематики в такому ракурсі для стратегічного державно-політичного планування БЮТ протягом останніх чотирьох років.

Разом із тим, у передвиборній програмі БЮТ йдеться про те, що *«Норматив оплати освітніх послуг для державних навчальних та виховних закладів мусить бути не нижчим від ринкової вартості для приватних закладів»*.

Хоча програма й не містить у собі конкретного пункту щодо соціальних гарантій учителям, проте загалом даний напрямок творення державної політики є одним з пріоритетів для БЮТ вже протягом довгого часу. Зокрема, в БЮТ є чітке розуміння й популяризація того, що сфера освітніх послуг повинна стати самодостатнім елементом ринкових економічних відносин й заробітна плата вчителя є одним з індикаторів якості цього процесу.

Щодо проблеми безкоштовної освіти, то у програмі БЮТ зазначено, що *«Від народження та до завершення освіти для усіх закладів освіти незалежно від форми власності мусить бути встановлена єдина вартість послуг із виховання та освіти дітей, і далі від рівня заможності родини ці послуги оплачує або родина, або держава та родина разом, або тільки держава, якщо родина не в змозі, або дитина є сиротою»* (з передвиборної програми БЮТ). Можна зробити висновок, що формат ефективних та прозорих економічних взаємовідносин в умовах ринкових правил гри є для БЮТ метою державного реформування в цій сфері. Забезпечення умов для повноцінного розвитку якісної й конкурентоспроможної освіти, на думку творців програми, повинно сприяти прискоренню цього процесу. Очікується, що до моменту, коли ринкові економічні відносини нормалізуються й стануть саморегульованими, держава буде фінансово забезпечувати і сприяти зростанню рівня освітніх та виховних послуг. Це довготривала позиція БЮТ.

На шляху економічного реформування й духовного становлення української нації проблема формування високої освітньо-виховної культури українського суспільства є ключовим елементом доктринальних стратегічних пропозицій. Декларується необхідність забезпечити рівний доступ населення до освітніх послуг й сприяти динамічному зростанню рівня якості таких послуг. *«Кожна дитина повинна отримати безперешкодний доступ до духовної освіти... Ми зупинимо пропаганду жорстокості та моральної розбещеності, зрівняємо*

статуси закладів духовної та світської освіти» (з передвиборної програми БЮТ).

Проблема корупції розглядається в контексті ширшої проблеми – кризи суспільного розвитку й відсутності відповідного типу культури в суспільстві. Функція держави щодо освітньої політики є загальнокоординуючою та допоміжною, методи значного втручання можуть мати місце в кризові періоди розвитку освіти.

Законотворча активність БЮТ стосовно окресленої тематики не є інтенсивною та динамічною. Фракція загалом не виробила конкретної позиції щодо вирішення цих проблем, а тому в парламенті діє ситуативно, а подекуди відверто кон'юнктурно. В багатьох випадках пристає до законодавчих ініціатив інших політичних сил.

VI. Комунальні послуги: шляхи покращення їх якості та формування економічно обґрунтованих цін на них.

Ситуація, що сьогодні склалася в українському суспільстві у зв'язку з відсутністю послідовного реформування сектора житлово-комунального господарства, є вкрай небезпечною. Вона полягає в тому, що в результаті багатьох років негативної політичної конкуренції, аби прийти до влади, партії обіцяють виборцям те, що ніколи не може бути реалізованим. Як наслідок – це знижує професійні і змістові вимоги до роботи органів центральної та місцевої влади в цій важливій галузі і призводить до загострення проблем як в самому житлово-комунальному секторі, так і в суспільстві в цілому.

У виборчій програмі БЮТ проблему комунальної сфери не згадано. Таким чином, ставлення блоку до проблеми комунальних послуг можна проаналізувати на основі програми уряду Ю. Тимошенко «Назустріч людям», оскільки цей документ на сайті блоку визначено як офіційний документ блоку.

Пріоритети реформування ЖКГ та житлової політики:

Заявлені наміри	Експертний коментар
<i>Якість та доступність послуг</i>	
☐ Забезпечення доступу всіх верств населення до якісних послуг; ☐ Покращення якості житлово-комунальних послуг, запровадження сучасної системи їх обліку.	Як наміри ці пропозиції не викликають заперечень. Протягом головування в уряді лідер БЮТ робила певні кроки щодо виконання цих положень. Кількісні та якісні показники виконання цих положень потребують уточнення.
<i>Регулювання відносин у галузі</i>	
☐ Поглиблення демонополізації житлово-комунального господарства, створення конкурентного середовища на ринку житлово-комунальних послуг; ☐ Максимальна персоніфікація споживачів та переведення їх відносин з виконавцями послуг виключно на контрактну основу.	Наміри є правильними. В цілому дії в цьому напрямі продовжувалися протягом роботи прем'єр-міністра Ю. Тимошенко та її уряду.
<i>Покращення стану інфраструктур</i>	
☐ Стимулювання інвестиційної діяльності в галузі, технічної модернізації застарілого обладнання	Наміри можна охарактеризувати як позитивні.

Можливі наслідки політики, яку пропонує БЮТ, для різних учасників сектора:

Що пропонує партія	Наслідки для різних суспільних груп
<i>Якість та доступність послуг</i>	
☐ Забезпечення доступу всіх верств населення до якісних послуг; ☐ Покращення якості житлово-комунальних послуг, запровадженні сучасної системи їх обліку.	В цілому положення мають декларативний характер, але у разі їх виконання це приведе до покращення стану в галузі. Система обліку покращить розрахунки у галузі, приведе до економії ресурсів. У той же час неясно, за чий кошт планується встановлення лічильників.
<i>Регулювання відносин у галузі</i>	
☐ Поглиблення демонополізації житлово-комунального господарства, створення конкурентного середовища на ринку житлово-комунальних послуг; ☐ Максимальна персоніфікація споживачів та переведення їхніх відносин з виконавцями послуг виключно на контрактну основу.	У разі виконання намірів призведе до більш ефективної діяльності підприємств галузі, до покращення якості послуг, до зменшення цін. Призведе до покращення розрахунків, стимулюватиме покращення якості послуг.
<i>Покращення стану інфраструктур</i>	
☐ Стимулювання інвестиційної діяльності в галузі, технічної модернізації застарілого обладнання.	Наміри правильні, теоретично призводять до покращення стану. Однак не вказано інструментів їх досягнення і немає переконливих практичних аргументів.

Слід також додати, що позиції програми «Назустріч людям» щодо житлово-комунального сектора мають в цілому конструктивний зміст, вони демонструють системне розуміння проблем. Але водночас вони можуть бути такою ж мірою віднесені до програмних документів інших політичних сил – учасників «помаранчевої команди».

Серед законопроектів, спрямованих на реформування сфери житлово-комунального господарства, слід відзначити наступні документи, внесені представниками БЮТ:

- Про внесення змін до Закону України «Про архітектурну діяльність», № 7365 від 15 квітня 2005 р. (автор подання – Ю. Тимошенко).

- Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду), № 7483 від 16 травня 2005 р. (автор подання – Ю. Тимошенко).

Позиція членів фракції під час голосувань щодо цих законопроектів, а також щодо законопроектів, які стосуються розвитку і регулювання в секторі комунальних послуг, була досить виваженою і одностайною.

БЛОК «НАША УКРАЇНА»

I. Оподаткування та «детінізація» доходів.

Поведінка представників Блоку «Наша Україна» у Верховній Раді України четвертого скликання по відношенню до тих чи інших законопроектів була вимушено ситуативною і, на думку експертів, не може розглядатися відірвано від умов і реальної політики.

Ініціативи членів фракції, направлені на будь-яке покращення умов господарювання в країні, сприймалися провладними опонентами як спроба підвищити свій авторитет в очах виборців і нещадно блокувалися. Іноді представники «Нашої України» самі виносили такі законопроекти, які мали характер політичної демонстрації і завідомо не могли бути прийнятими.

Передвиборча програма блоку в частині податкової політики і «детінізації» економіки дуже лаконічна. Так, в ній говориться: *«Тіньовій економіці – ні!»*. На думку експертів, за таким гаслом відчувається репресивно-фіскальний механізм.

Ще один програмний пункт: *«Податки стануть прийнятними для бізнесу»*. Проте ставок податків не вказано.

В програмі також сказано, що економічна реформа *«зробить прозорою, однозначно зрозумілою та стабільною системою оподаткування, зменшить податкове навантаження, зробить сплату податків простою і безконфліктною»*. Але такими загальними тезами, на думку експертів, залучати виборців можна було чотири-вісім років тому. Виборцю набагато зрозумілішими були ідеї програми «Десять кроків назустріч людям» В. Юценка, ніж сьогоднішня передвиборча програма його політичної сили.

Програми партій, що входять до Блоку «Наша Україна», більш багатослівні, але так само занадто загальні та неконкретні.

Винятком є ПППУ, у програмі якої є розуміння всіх учорашніх (і збережених до сьогодні) проблем і чітко прописана податкова політика, реалізація якої, безумовно, покращить стан економіки і суттєво її детінізує.

Гаслами всі партії блоку виступають проти тіньової економіки. Так, КУН жорстко заявляє, що *«домагається ліквідації тіньового сектора економіки України»*. Але це виглядає двозначно і якимось репресивно.

Жодна партія блоку не виступає проти ПДВ як такого. Крім УРП «Собор», яка говорить про *«скасування ПДВ та заміну його податком на реалізацію»*. Всі партії – за знижен-

ня податкового тиску. Наприклад, УРП «Собор» конкретизує *«оподаткування всіх доходів фізичних осіб за єдиною ставкою 10%»*.

Виявлені відтінки в позиціях партій не будуть принципово впливати на їх спільну роботу в майбутньому парламенті, якщо за основу конкретних кроків буде взято програму ПППУ і програму Президента «Десять кроків назустріч людям».

У березні 2006 р. представники Блоку «Наша Україна» презентували концепцію реформування податкової системи України, яка буде президентсько-парламентсько-урядовим стратегічним планом роботи. Концепція розроблена групою відомих економістів і передбачає серйозні системні та структурні зміни в економіці. Також анонсовано пакет законопроектів, які покликані впровадити реформу в дію та суттєво впливатимуть на систему адміністрування кожного виду податків та зборів. Концепція дозволить зменшити податкове навантаження на економіку, впровадити однакові правила без окремих преференцій для усіх суб'єктів господарювання та вивести економіку з «тіні». На квадратному столі з питань оподаткування та «детінізації» доходів, проведеному у рамках громадської кампанії «Усвідомлений вибір 2006», було оголошено майбутні ставки по основних податках і зборах та часові орієнтири їх впровадження. На теледебатах частина оголошеної раніше інформації була підтверджена у прямому ефірі. Концепція реформування податкової системи є у вільному доступі для громадськості. У разі здійснення вона дозволяє розраховувати на суттєві позитивні зміни в економіці, особливо сприятливі для громадян і дрібного та середнього бізнесу.

II. Доступ до справедливого правосуддя.

У **передвиборчій програмі** Блоку «Наша Україна» на вибори до Верховної Ради України 2006 р. є розділ під назвою «Судам – чесність!». У ньому зазначено таке: *«...З 2006 року будуть здійснені дієві кроки з реформування судової влади. Правосуддя стане доступним. Корупція в суддівському корпусі буде жорстко припинена, а довіра людей до судів – відновлена. В Україні буде суд присяжних. Буде наведено лад у системі та структурі судів, визначено їх юрисдикцію з огляду на потреби людей. Судді будуть незалежними від чиновників. Призна-*

чення суддів стане демократичним і прозорим, розпочнеться поступовий перехід до їх виборності. Праця суддів буде гідно оцінена. Судди отримують належні умови для праці, придатні для судочинства приміщення. Малозабезпечені отримуватимуть безоплатну правову допомогу...».

Стосовно пропозицій щодо вирішення проблем судової влади, слід зазначити, що переважна частина положень передвиборчої програми блоку відображають існуючі проблеми та шляхи їхнього вирішення.

Незрозумілими залишаються положення передвиборчої програми про виборність суддів, оскільки вибори суддів можуть здійснюватися населенням, або ж парламентом. Вибори суддів населенням містить в собі небезпеку перетворення посад суддів на політичні і залежності самих суддів від політичних сил та бізнесових кіл, до яких необхідно буде звертатися для підтримки на цих виборах суддів. А вибори суддів парламентом на певний строк ставитиме їх при здійсненні судочинства у залежність від народних депутатів.

Потребує конкретизації проголошене завдання навести лад у системі та структурі судів і визначити їхню юрисдикцію з огляду на потреби людей.

Щодо взаємоузгодженості різних пропозицій щодо судової реформи в межах виборчих програмних документів, слід зазначити, що заявлена пропозиція «Нашої України» про необхідність запровадження виборності суддів не відповідає положенню програми Української республіканської партії «Собор» (учасник цього блоку) про потребу збереження безстрокового призначення суддів. Відображені у програмі іншого члену блоку – Народного Руху України – положення про галузеву спеціалізацію судової системи, створення адміністративних судів та відмова від військових судів стали би більш зрозумілими для виборців, ніж відповідні пропозиції виборчого блоку загального характеру про наведення ладу у системі та структурі судів, визначенні їхньої юрисдикції з огляду на потреби людей.

Необхідно відзначити послідовність позиції виборчого блоку щодо вирішення проблем судової влади. У 2002 р. «Блок Віктора Ющенка «Наша Україна» виступав за поглиблення судової реформи. У 2006 р. Блоком «Наша Україна» вже виголошуються конкретніші пропозиції щодо реформи судової системи. Тобто, суперечності в позиції виборчого блоку відсутні і є процес деталізації відповідних пропозицій.

Кілька висновків щодо відповідності **парламентської діяльності** виборчого блоку у сфері судової реформи заявленим позиціям.

Серед дій Блоку «Наша Україна» (представників блоку), які **відповідають заявленим позиціям**, були такі:

1) члени фракції (І. Заєць, Г. Манчуленко та В. Шандра) вносили проекти постанов, якими пропонувалося змінити положення законопроекту «Про внесення змін до Конституції України» від 19 вересня 2003 р. № 4180. Зокрема, передбачалося вилучити положення про заміну безстрокового обрання суддів парламентом на їх обрання строком на 10 років, оскільки ці положення законопроекту порушили б незалежність суддів. Наслідком внесення цих проектів постанов стало те, що Закон України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 р. № 2222-IV вже не містив цих положень;

2) члени фракції В. Стретович, В. Мойсик, М. Оніщук, М. Катеринчук, М. Круць стали співавторами проекту Кодексу адміністративного судочинства, який був прийнятий в цілому 6 липня 2005 р.;

3) представники блоку М. Катеринчук та В. Стретович стали ініціаторами внесення до парламенту проекту Закону про правову допомогу № 6320 від 9 листопада 2004 р. Положеннями законопроекту пропонується запровадити механізми безоплатної (гарантованої) правової допомоги для осіб з невеликим рівнем доходів. Проект ще не розглядався у парламенті;

4) представник блоку М. Оніщук став ініціатором внесення законопроекту «Про третейські суди» № 1347 від 7 жовтня 2003 р., який 11 травня 2004 року був підтриманий парламентом в цілому;

5) фракцією підтримано 18 березня 2004 року Цивільний процесуальний кодекс України;

6) в 2005 р. фракцією підтримано Кодекс адміністративного судочинства;

7) фракцією підтримано 10 липня 2003 р. Закон України «Про внесення змін до Законів України «Про державну виконавчу службу» та «Про виконавче провадження» № 1095-IV, яким дещо удосконалено систему виконання судових рішень;

8) фракцією підтримано Закон України «Про доступ до судових рішень», згідно з яким всі судові рішення мають бути доступними для осіб через мережу Інтернет.

Серед дій Блоку «Наша Україна» (представників блоку), які **не відповідають заявленим позиціям**, були такі:

1) член фракції В. Мойсик став ініціатором внесення до парламенту проекту Кримінально-процесуального кодексу України № 3456-1 від 19 травня 2003 р. Цей проект був визнаний юридичною громадськістю недемократичним та таким, що не відповідає європейським стандартам;

2) члени фракції вносили на розгляд парламенту такі кодифіковані акти: Великий судовий кодекс № 3338 від 4 квітня 2003 р. (М. Катеринчук, В. Стретович, В. Шандра) та Кодекс судової влади № 5560 від 26 травня 2004 р. (М. Катеринчук, В. Стретович, Б. Беспалий). Положення цих проектів містили пропозиції скоротити майже удвічі кількість місцевих загальних судів, що зробило би суди менш доступними для населення;

3) член фракції Л. Черновецький пропонував прирівняти до стажу роботи суддів стаж оперативно-розшукових працівників, адвокатів, юрисконсультів. Реалізація положень цих проектів могла привести до нівелювання статусу суддівського корпусу у суспільстві;

4) фракцією не підтримано 3 квітня 2003 р. Закон України «Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України» № 658-IV, яким покращено статус обвинуваченого у вчиненні злочину;

5) фракцією підтримано 19 червня 2003 р. Закон України «Про внесення зміни до ст. 15 Закону України «Про статус суддів», який не було підписано Президентом України Л. Кучмою. Реалізація закону могла привести до погіршення якості правосуддя через збільшення навантаження на суддів певного суду, оскільки передбачалося зберігати посаду судді за обраним народним депутатом, який займав цю посаду;

6) фракцією не підтримано 11 травня 2004 р. Закон України «Про третейські суди»;

7) фракцією не підтримано 12 січня 2006 р. проекти законів щодо вирішення питань касаційного оскарження особами судових рішень.

III. Подолання бідності, соціальний захист та пенсійна політика.

Питання бідності в державній політиці передбачає вирішення питань, пов'язаних, в першу чергу, із належним рівнем оплати праці працівників у всіх сферах економіки, державних гарантій доходів соціально вразливих категорій населення у формі соціальних виплат на основі соціальних стандартів, та гарантій зайнятості як забезпечення надійного джерела доходів працівників.

Передвиборна програма Блоку «Наша Україна» «Україна в нас одна!» складається із окремих структурних частин – пріоритетів розвитку у сфері економіки, охорони довкілля, освіти, духовності, національних інтересів тощо. Окремо виділеної частини, присвяченої проблемам соціальної сфери, немає.

У передвиборчій програмі блоку щодо проблеми подолання бідності увага звертається, в першу чергу, на пенсіонерів та інвалідів, які *«отримають можливість для гідного життя... і більше ніхто не почуватиметься бідним та викинутим на узбіччя через фізичну, психічну ваду чи вік»*.

Щодо соціальних стандартів зазначається, що *«мінімальна пенсія буде більшою за прожитковий мінімум»*. Водночас, вказується на обов'язковість дотримання *«стабільних цін та курсу гривні»*, *«підвищення середньої зарплати у 2,5 рази за 2 роки»*. Також на державу (тобто, на бюджет), покладається відповідальність за *«гарантії та пріоритетне соціальне забезпечення працівників культури»* і *«гідну оплату праці лікарів»*. Програма обіцяє, що *«військовослужбовці отримають гідну платню та належні соціальні гарантії»*.

Проблематика соціального захисту та адресності відображена фрагментарно й полягає у тому, що *«держава надає допомогу тим, хто її реально потребує»*. Обсяги державної допомоги зростатимуть, і *«люди відчують турботу держави»*. Також у передвиборчій програмі йдеться про те, що *«в Україні не буде чужих дітей! Ми забезпечимо гідну фінансову підтримку сімей, які виховуватимуть сиріт та безпритульних»*, *«забезпечимо відродження села... – створення достойних умов життя селян, розвиток мережі... соціальних послуг»*.

У питанні пенсійної політики зазначається, що *«кожний отримуватиме справедливую пенсію»* і що *«мінімальна пенсія буде більшою за прожитковий мінімум»*.

Позиція партій – учасниць блоку щодо проблем соціальної політики може бути оцінена як консолідована, її положення є адекватними стану сучасної державної соціальної та бюджетної політики.

Щодо відображення у програмних документах партій – учасниць блоку проблем соціальної політики, то передвиборча програма блоку виглядає надмірно оптимістичною у порівнянні, наприклад, з програмою ПППУ, яка відзначається реалістичністю підходів щодо можливостей економіки поетапно забезпечувати соціальні гарантії держави.

Законотворчий досвід парламентської фракції «Наша Україна» загалом відповідає

передвиборчим програмним цілям, проте є певна неузгодженість у питаннях соціальних стандартів та пенсійного забезпечення. Після втрати статусу опозиційної фракція почала підтримувати дії уряду, який почав занижувати розмір соціальних стандартів (жоден із них на сьогодні не перевищує прожитковий мінімум), на відміну від своєї попередньої позиції. Така позиція не співвідносна із передвиборчим програмним завданням вийти на рівень середніх соціальних стандартів у середньостроковій перспективі. Адже на даному етапі ні парламент, ні уряд не можуть гарантувати навіть мінімальних стандартів.

У питаннях пенсійної реформи конструктивна позиція фракції щодо її удосконалення та поглиблення змінилася на пасивну, що проявилось у підтримці законодавчих актів, які зводять пенсійну реформу нанівець.

IV. Охорона здоров'я громадян.

Перехід до ринкової економіки, необхідність державотворення у 1992 р. поставили сектор охорони здоров'я перед викликами, на які суспільство і професійна спільнота не змогли адекватно відреагувати. Фактично, реформи в секторі охорони здоров'я не відбулися. Зберігається структура управління, типова для радянських часів. Мало змінилася система планування розподілу ресурсів. Законодавчо ніде не зафіксовані права пацієнтів, а зарплата медпрацівників залишається однією з найнижчих в країні.

У **передвиборчій програмі** «Україна у нас одна!» Блок «Наша Україна» декларує наміри надати всім громадянам України загальнодоступну якісну систему медичного обслуговування. Розділ програми *«Людя – здоров'я та чисте довкілля»* передбачає здійснення заходів, спрямованих на вирішення проблем охорони здоров'я населення.

Реформування системи охорони здоров'я, відповідно до положень передвиборчої програми, має відбуватися шляхом *«розвитку системи сімейних лікарів»*, *«підвищення якості підготовки кадрів»*; захист прав лікарів передбачений через встановлення *«гідної оплати праці лікаря»*; пацієнтам програма обіцяє *«гарантії якості ліків, незалежно від місця проживання»*.

Також передбачено відновлення обов'язкових профілактичних оглядів груп професійного ризику та молоді як засіб запобігання поширенню суспільно-небезпечних хвороб (ВІЛ/СНІД, туберкульоз, вірусний гепатит тощо). Загалом, передвиборча програма блоку передбачає, що *«ліки стануть доступними»*.

Боротьба із соціально-небезпечними хворобами, згідно з програмними положеннями, буде проводитись на основі програмно-цільового методу використання ресурсів галузі охорони здоров'я та зміщення акцентів з медичних на соціальні аспекти. Очікується, що такий підхід попереджатиме поширення цих хвороб.

Пріоритетним напрямком розвитку системи охорони здоров'я визначається профілактична медицина (профілактика захворювань).

У разі реалізації програмних цілей за допомогою спільного для усіх складових блоку інструментарію вірогідно, що найбільші переваги отримають малозабезпечені категорії населення шляхом збільшення видатків державного бюджету на фінансування бюджетних медичних закладів, а також через створення самоврядного фонду медичного страхування в рамках загальнообов'язкового державного медичного страхування незахищених верств населення, що слугуватиме гарантією отримання достатнього набору безкоштовної медичної допомоги.

Свого часу передвиборча програма Блоку Віктора Ющенка «Наша Україна», до якого входили більшість партій Блоку «Наша Україна», декларувала зменшення вартості платних медичних послуг та підвищення якості безоплатних медичних послуг. Як механізм реалізації було запропоновано перехід до *«сучасних механізмів медичного страхування»*, окрім того, передбачалося підвищення зарплати та соціального статусу працівників охорони здоров'я.

Блок пропонує використання лише двох механізмів вирішення проблеми охорони здоров'я громадян України: запровадження страхової медицини та безоплатну медичну допомогу соціально вразливим верствам населення. Досвід країн ЄС з соціально орієнтованою ринковою економікою свідчить, що фінансування системи охорони здоров'я, заснованої на принципах обов'язкового соціального страхування, є оптимальною моделлю з точки зору загальних соціально-економічних пріоритетів.

V. Освіта.

Попередня діяльність партій, що увійшли на виборах-2006 до складу Блоку «Наша Україна», показала, що вона має декларативний характер – такого висновку дійшли експерти. Проте, представляючи громадськості розширену програму щодо розвитку освіти і науки, блок пропонує перейти до практичної стратегії модернізації країни, зокрема в галузі освіти та науки, підтримуючи указ Президента України

В. Ющенко «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні».

На даний момент (йдеться про передвиборчий період, коли проводилось дослідження – *Ред.*) у Комітеті з питань науки і освіти на розгляді знаходяться 12 законопроектів, які подали члени фракції «Наша Україна». Спираючись на результати моніторингу законодавчої діяльності фракції «Наша Україна» за період 2002–2004 рр. можна сказати, що більшість із запропонованих кроків носили доволі декларативний характер.

Реальні кроки «Наша Україна» робить в напрацюванні та забезпеченні механізмів прозорості вступних кампаній до вищих навчальних закладів, зокрема це стосується впровадження зовнішнього тестування. 10 січня 2006 р. на 59-му засіданні Верховної Ради України під час розгляду питання про дотримання вимог Конституції України та законів України щодо здобуття якісної освіти в сільській місцевості від фракції «Наша Україна» мав виступ І. Юхновський. У цьому виступі була задекларована позиція політичної сили щодо сільської школи.

Передвиборча програма Блоку «Наша Україна» визнає освіту, науку, культуру та духовність головними чинниками національного розвитку та добробуту людей. Головна мета, що ставиться у цій програмі: розбудова доступної, якісної та ефективної системи освіти впродовж усього життя для всіх громадян України.

У своїй програмі Блок «Наша Україна» декларує цілі, досягнення яких і буде засвідчувати рівень національного розвитку та добробуту. Зокрема блок обіцяє покращити соціальний і фінансовий стан вчителів (викладачів), підвищити якість середньої освіти, подолати корупцію в вузах, забезпечити справедливі вступні іспити і гідне фінансування науки. У передвиборчій програмі говориться: *«Освіта, наука, культура, духовність стануть головними чинниками національного розвитку та добробуту людей. Вчитель стане основою середнього класу. Кожний випускник загальноосвітньої школи вільно володітиме принаймні однією іноземною мовою та вмітиме працювати на комп'ютері. До вищих навчальних закладів вступатимуть найдостойніші – за результатами незалежного тестування знань випускників».*

«Наша Україна» пропонує приділяти особливу увагу потребам вразливих громад і бідних сільських районів через оптимізацію мережі навчальних закладів, з урахуванням їх

реальної наповнюваності та забезпечення якості навчання, через створення базових шкіл в освітніх округах і організацію підвезень дітей на навчання.

В програмі розвитку сільської школи присвячено окремий розділ. У ньому сказано: *«Необхідно забезпечити якісну обов'язкову освіту для всіх, незалежно від соціально-економічного статусу чи географічного розташування дітей або їх сімей. Слід приділити особливу увагу потребам вразливих громад і бідних сільських районів. Стратегія дій має полягати у проведенні цілеспрямованої політики покращення якості роботи «слабких» шкіл. Впровадити зміни у формулу розрахунків міжбюджетних трансферів для стимулювання зростання якості освіти в селі. Провести консолідацію і відновлення об'єднаних шкіл у сільській місцевості в локальні освітні округи за умови організації довозення до них дітей. Сприяти зростанню ролі школи як осередку громади, особливо в селі. Для кращої соціальної адаптації учнів, їх просвітницької і суспільно корисної участі в житті місцевої громади».*

Так само окремі розділи присвячено підвищенню матеріального та соціального статусу вчителя та подоланню корупції в вузах. Стосовно останнього блоком було зроблено певні кроки: на слуханнях «Про стан і перспективи розвитку вищої освіти в Україні», що проходили у Верховній Раді 13 травня 2004 р., від фракції «Наша Україна» виступав Ю. Кармазін і пропонував визнати і підтримати державним замовленням мінімальну норму безкоштовних місць у вузах не менше як 70%. Водночас в державі дедалі ширше запроваджується незалежне зовнішнє тестування, яке має на меті об'єктивне оцінювання знань і умінь учнів та сприяння некорумпованому вступу до вищих навчальних закладів.

VI. Комунальні послуги: шляхи покращення їх якості та формування економічно обґрунтованих цін на них.

Аналіз партійних програм та результатів голосування лідируючих партій та блоків щодо вирішення проблем надання населенню комунальних послуг доводить, що часто ключові політичні гравці або не мають чіткого уявлення про системні проблеми житлово-комунального сектора України, або приховують їх. У політичних програмах та пропозиціях щодо законодавчих змін цих партій часто бракує адекватної оцінки масштабу проблем та ризиків для суспільства у разі зволікання чи ігнорування їх рішення.

У програмних документах Блоку «Наша Україна» проблемі комунальних послуг, на думку експертів, приділено надзвичайно мало уваги. Зокрема в програмі є такі пункти: *«Селяни отримують якісні дороги, тепло і газ, кредити на житло»*. Також згадується *«підтримка селян через адресні дотації»*, проголошено наміри *«контролювати якість води»*. Інші важливі компоненти ігноруються або вважаються недостатньо важливими. Це свідчить про недооцінку важливості сектора або про відсутність у блока дієвих інструментів для вирішення проблем.

Експерти, проаналізувавши пропозиції блоку, зазначають, що доступність послуг селянами як намір не викликає заперечень, однак не надано інструментів. Те ж саме стосується контролю якості води. Що ж до адресних дотацій, то адресна допомога є більш ефективною. Загалом аналітики схиляються до думки, що цей напрямок політики майже не знаходить відображення у політичній програмі блоку «Наша Україна».

Водночас багато представників блоку, за оцінками експертів, мають достатньо високий фаховий рівень і багаторічний досвід роботи з вирішення питань житлово-комунального сектора на місцевому та державному рівнях.

Наприклад, виступаючи перед представниками преси та учасниками «квадратного столу» в УНІАН 20 лютого 2006 р., представник блоку «Наша Україна» О. Кучеренко зазначив наступне: *«Блок не є прихильником «шокової терапії» у вирішенні питань житлово-комунального сектора, тобто зміна тарифів відбуватиметься з урахуванням інтересів пересічних громадян. Блок виступає за відновлення системи державного регулювання діяльності природних монополістів. При цьому, таке регулювання здійснюватиметься за допомогою, у тому числі, механізмів громадського контролю і залучення зацікавлених сторін до прийняття рішень у сфері комунальних послуг»*.

Блок «Наша Україна», на відміну від більшості політичних сил, у своїх програмних документах та публічних заявах своїх представників не обіцяє зменшення оплати за послуги (як це роблять, хоча і користуючись різними аргументами, наприклад, Партія регіонів та Соціалістична партія України).

Блок виходить із розуміння впливу ринкових чинників на формування цін на послуги. Так, одним із ключових підходів блоку до вирішення проблем комунальної сфери, як зазначив О. Кучеренко, є пошук ефективного власника і створення умов для заміни власника в інтересах раціоналізації процесу надання житлово-комунальних послуг.

З програмних документів і висловлювань окремих членів «Нашої України» випливає, що житлово-комунальний сектор для них виступає комплексним об'єктом, який потребує системного поступового реформування.

В цілому **законотворча діяльність «Нашої України»** відповідає виборчим програмним документам та політичним заявам представників блоку, вважають експерти. Наприклад, у парламенті останнього скликання фракцією «Наша Україна» було внесено законопроект «Про внесення змін до ст. 10 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» (щодо ліцензування), № 8487 від 23 листопада 2005 р. (автор подання – Ю. Єхануров, Кабінет Міністрів України). А от Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про питну воду та питне водопостачання» фракція не підтримала.

Що стосується планів майбутньої законодавчої діяльності блоку у парламенті наступного скликання, під час вже згаданого публічного заходу в УНІАН 20 лютого цього року у присутності експертів, громадськості та засобів масової інформації представник Блоку «Наша Україна» О. Кучеренко заявив, що його політична сила базуватиметься на наступних трьох концептуальних положеннях реформування житлово-комунального господарства:

- регулювання природних монополій;
- створення умов для залучення приватних інвестицій у сектор (включаючи, у тому числі, застосування механізму концесії);
- формування механізмів успішного функціонування «ефективного власника житла» (правові та економічні передумови для створення і нормальної діяльності організації спільних власників житла, кондомініумів тощо).

СОЦІАЛІСТИЧНА ПАРТІЯ УКРАЇНИ

I. Оподаткування та «детінізація» доходів

У положеннях **передвиборчої програми** «Збудуємо Європу в Україні» йдеться про те, що владу буде очищено від корупціонерів, казнокрадів, хабарників, а єдиний фіксований податок на землю та для дрібних підприємців буде збережено.

Серед положень програми партії, які торкаються питання оподаткування та «детінізації» доходів, зазначено наступне: реформування і спрощення податкової системи, ліквідація податкових пільг, зменшення ставок оподаткування у виробничій сфері, введення прогресивного оподаткування доходів фізичних осіб і майна.

Стимулюється розвиток підприємництва у виробництві та сфері обслуговування. Держава, маючи можливість впливати на розвиток дрібного і середнього бізнесу через макроекономічні механізми (інвестиції, пільги, конкурси та ін.), безпосередньо не втручається в його діяльність. Податки не гальмують підприємство. Підтримка середнього бізнесу здійснюється з урахуванням справедливого розподілу доходів між працівниками на підприємствах.

Аналіз передвиборчої програми свідчить про її надмірну лаконічність. З програми СПУ в неї не включено: *«реформування і спрощення податкової системи, ліквідації податкових пільг, зменшення ставок оподаткування»*. Натомість у ній з'явилося зобов'язання зберегти *«єдиний фіксований податок на землю та для дрібних підприємств»*. Це взагалі єдине зобов'язання у виборчій програмі щодо податків. Для партії не визначено, які *«ставки оподаткування у виробничій сфері»* будуть зменшені і до якого показника, як буде компенсовано нестачу доходів бюджету. Не визначено також, які ставки будуть у прогресивного податку, до якого СПУ обіцяє повернутися в партійній програмі.

В програмі партії немає тези про боротьбу з корупцією, в передвиборчій програмі вона міститься.

II. Доступ до справедливого правосуддя.

У **передвиборчій програмі** «Збудуємо Європу в Україні» закріплено обіцянку партії щодо реформи судів та боротьби з корупцією: *«...За умови підтримки громадянами на виборах-2006 депутати-соціалісти гарантують, що:*

□ *правоохоронні органи та суди будуть реформовані. Їхня діяльність забезпечуватиме права та свободи громадян, інтереси суспільства.*

□ *владу буде очищено від корупціонерів, казнокрадів, хабарників. Недоторканність депутатів місцевих рад буде знято...»*

Боротьба з корупцією у судовій системі є справді важливим завданням кожної влади, але у документах СПУ не висвітлено способів цієї боротьби. Незрозумілими також залишаються конкретні кроки щодо судової реформи.

Враховуючи, що кількість пропозицій СПУ у галузі судової реформи є невеликою, тому не існує проблеми неузгодженості між положеннями зазначених пропозицій.

Щодо послідовності позиції партії щодо вирішення проблем судової влади слід зазначити, що передвиборча програма СПУ у 2006 р. передбачає проведення судової реформи в країні, в чому повністю проявляється продовження ідей, закріплених у програмі діяльності партії. Але положення програми СПУ щодо необхідності судової реформи не було відображено у передвиборчій програмі партії у 2002 р.

Аналіз **парламентської діяльності** свідчить, що серед дій СПУ (її представників), які **відповідали заявленим позиціям**, були такі:

1) члени фракції О. Мороз, М. Рудьковський та Л. Сергієнко внесли проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій України» (щодо обрання суддів на адміністративні посади)» № 7003-1 від 30 серпня 2005 р., яким пропонується обирати голову суду зборами суддів відповідного суду шляхом таємного голосування. Реалізація положень цього проекту дозволить створити гарантії незалежності голів судів від інших гілок влади;

2) фракцією підтримано 18 березня 2004 р. Цивільний процесуальний кодекс України;

3) фракцією підтримано Кодекс адміністративного судочинства: під час першого голосування 17 березня 2005 р., під час відхилення пропозицій Президента України В. Ющенка та прийняття Кодексу 6 липня 2005 р.;

4) фракцією підтримано 3 квітня 2003 р. Закон України «Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України» № 658-IV, яким значно покращено статус обвинуваченого у вчиненні злочину;

5) фракцією підтримано 11 травня 2004 р. Закон України «Про третейські суди»;

6) фракцією підтримано 29 червня 2004 р. в першому читанні проект Господарського про-

цесуального кодексу України № 4157-2 від 12 лютого 2004 р.;

7) фракцією підтримано 22 грудня 2005 р. Закон України «Про доступ до судових рішень», згідно з яким судові рішення мають бути доступними для осіб через мережу Інтернет;

8) фракцією підтримано 23 червня 2005 р. Закон України № 2716-IV щодо перетворення Державної виконавчої служби в урядовий орган у складі Міністерства юстиції, що створило гарантії незалежності державних виконавців від місцевих органів влади;

9) фракцією підтримано 2 жовтня 2003 р. проект Закону про внесення змін до Закону України «Про статус суддів» (щодо забезпечення умов для здійснення правосуддя) № 2491-д від 8 травня 2003 р. Ним пропонувалося запровадити обґрунтовані заходи з посилення гарантій незалежності суддів та поліпшення умов соціального забезпечення суддів. Цей проект, на жаль, не було прийнято в цілому;

10) фракцією підтримано 12 січня 2006 р. в першому читанні законопроект про створення Вищого кримінального суду і Вищого цивільного суду № 4588-1 від 20 січня 2004 р. Цей проект закону був розроблений в руслі подальшої судової реформи і передбачав створення вищих спеціалізованих судів з метою розвантаження Верховного Суду України та налагодження його ефективної діяльності. Водночас фракція підтримала й проект закону щодо забезпечення касаційного оскарження рішення суду № 8497 від 25 листопада 2005 р., який пропонував тимчасово передати функцію касаційної інстанції апеляційним судам в областях. Згадані законопроекти не знайшли підтримки у парламенті.

Серед дій СПУ (представників партії), які **не відповідали заявленим позиціям**, були такі:

1) фракцією підтримано 19 червня 2003 року Закон України «Про внесення змін до статті 15 Закону України «Про статус суддів» № 3309 від 26 серпня 2003 року, який не було підписано Президентом України Л. Кучмою. Реалізація закону могла привести до погіршення якості правосуддя через збільшення навантаження на суддів певного суду, оскільки передбачалося зберігати посаду судді за обраним народним депутатом, який займав цю посаду. А посаду судді, який ставав народним депутатом, не можна заповнити, що призвело б до надмірного навантаження інших суддів;

2) фракцією не підтримано 10 липня 2003 року Закон України «Про внесення змін до За-

конів України «Про державну виконавчу службу» та «Про виконавче провадження» № 1095-IV. Цим законом дещо удосконалено систему виконання судових рішень.

Непоследовні дії СПУ (представників партії) у сфері судової реформи:

1) фракцією підтримано 22 травня 2003 р. проект Кримінально-процесуального кодексу № 3456-1 від 19 травня 2003 р. Проект цього Кодексу був визнаний юридичною громадськістю недемократичним та таким, що не відповідає європейським стандартам. Фракцією підтримано його скасування 1 грудня 2005 р.;

2) фракцією підтримано 18 березня 2004 р. під час подолання вето Президента України Л. Кучми Закон України «Про порядок обрання на посаду та звільнення з посади професійного судді Верховною Радою України». Хоча під час першого голосування 10 липня 2003 р. лише один член фракції підтримав Закон. Його положення закріпили на законодавчому рівні практику безстрокового обрання на посаду та звільнення з посади суддів парламентом, яка склалася на час прийняття цього Закону. Але, на жаль, не було запроваджено прозорої процедури конкурсного обрання суддів на посади. Водночас законодавець, вносячи зміни до Закону України «Про статус суддів», у перехідних положеннях цього Закону вилучив вочевидь неконституційні положення про особливий механізм усунення судді від виконання повноважень у разі його притягнення до кримінальної відповідальності. Але натомість іншого порядку не було запропоновано.

Отож, сьогодні рішення про відсторонення судді, призначеного вперше, може прийматися Президентом, а судді, обраного безстроково, – слідчим. Таким чином, судді стали ще менш захищеними від необґрунтованого кримінального переслідування.

III. Подолання бідності, соціальний захист та пенсійна політика

Структура **передвиборчої програми СПУ** «Збудуємо Європу в Україні» містить тезові виклади пріоритетних змін за найактуальнішими, на думку для партії, напрямками.

Окремих структурних частини щодо позиції партії у сфері подолання бідності, соціального захисту, пенсійної політики у передвиборчій програмі партії немає.

Передвиборча програма містить загальну тезу *«мета соціалістів – соціальна справедливість, добробут кожної сім'ї...»*, щоб *«державна служила суспільству, працювала на людей, на їхній добробут сьогодні заради впевненості у завтрашньому дні»*, що *можна досягти у результаті «повороту від ліберальної до соціальної політики влади»*. Ці твердження можна віднести до всіх складових проблеми нашого аналізу.

Щодо проблеми подолання бідності, то пріоритетним визначається те, що *«ціни буде взято під суспільний та державний контроль, ... і монополні ціни на деякі товари встановлюватимуться державою»*. Також зазначається *«щорічне зростання реальних доходів та зарплати громадян не менш як на 10% та підвищення ціни людської праці»*. Окрім того, передбачається *«повернення державою заощаджень громадян через видатки бюджету та за рахунок спеціально створеного фонду»*. Прожитковий мінімум *«має бути вирахований за реальними цінами та потребами»*.

Щодо соціального захисту та пільг, то СПУ передбачає *«гарантування збереження пільг старшому поколінню та ветеранам»*, надання *«реальних пільг та доплати з бюджету дітям війни»*, *«зростання соціальних виплат до перевищення прожиткового мінімуму»*.

Щодо пенсійної політики, то у передвиборчій програмі декларується лише *«зростання пенсій до перевищення прожиткового мінімуму»*.

У питаннях соціальної політики позицію партії можна вважати цілком консолідованою та послідовною, що відображено, в першу чергу, у програмних документах.

У контексті попередньої **парламентської діяльності**, найбільша послідовність партії проявилася у питаннях відновлення знецінених заощаджень громадян, підтримки та розширення системи соціальних пільг, насамперед для осіб похилого віку, ветеранів. Поряд із цим, парламентська діяльність свідчить про певну непослідовність фракції у питанні соціальних стандартів та можливостей їх бюджетно-фінансового забезпечення. Достатньо уваги не приділялося ходу пенсійної реформи та законодавчому забезпеченню соціального захисту малозабезпечених сімей та сімей із дітьми.

Для соціалістів принциповим положенням, якого вони постійно дотримуються у своїй парламентській діяльності та програмних документах, є здійснення соціального захисту у відповідності до реально встановлених соціальних стандартів.

IV. Охорона здоров'я громадян.

Програма Соціалістичної партії подібна до традиційних програм лівих партій. Ключовим моментом програми СПУ в галузі громадського здоров'я є гарантування безплатного медичного обслуговування. Також декларується необхідність усвідомлення суспільством ролі лікаря та забезпечення гідної для такої ролі оплати праці. Партія обіцяє захищати соціальні права хворих. Для того, щоб досягти всього цього, необхідно побудувати новий тип держави, *«народно-демократичну державу»*.

У програмі-мінімум СПУ йдеться про те, що після зміни влади партія планує низку першочергових заходів та програм, серед яких є й *«підтримка освіти й медицини»*, що планується здійснити за рахунок відсторонення від економічної та політичної влади кримінально-кланових структур. Саме тоді *«прозорою стає природа доходів і капіталу, легальною їх участь в економіці. Держава забезпечить їх підтримку шляхом проведення стимулюючої підприємницької діяльності податкової політики, формування інших умов для створення нових робочих місць, розвитку ініціативи і підприємництва – найважливішої передумови пожвавлення економіки, наповнення бюджету. Останнє створить «базу для стійкого проведення сильної соціальної політики, захисту прав громадян»*.

Охорона здоров'я в програмі партії називається або *«медициною»*, або *«медичним обслуговуванням»*. *«Медичне обслуговування»* розглядається як частина соціальної політики. *«Соціальна політика – передбачає створення реальних передумов забезпечення права на працю, безплатну освіту і медичне обслуговування, на достатню для проживання пенсію, стипендію»*.

Також в програмі-мінімум йдеться про визнання суспільної значущості ролі лікарів та, відповідно, надання державних гарантій, відповідної до цієї високої соціальної ролі оплати праці. Соціалістична партія гарантує державний захист *«найуразливіших верств населення»*, до яких відносяться й інваліди. *«Держава спільно з благодійними товариствами і фондами домагається ефективного захисту найуразливіших верств населення: дітей з малозабезпечених сімей та дітей, які не мають батьків, самотніх жінок з дітьми, інвалідів – для того щоб у них були нормальні життєві умови і можливість робити посильний внесок у суспільні справи.»*

Проте паралельно з безплатною, соціалісти допускають і страхову, і навіть платну медицину (для тих, хто може це собі дозволити).

Викладені в програмних документах позиції щодо медичного обслуговування виглядають декларативними. Незрозумілі механізми, якими збирається партія вирішувати проблеми недостатнього фінансування галузі, підвищення зарплат тощо. Незрозуміло, що відомо партії про проблеми у сфері охорони здоров'я, які не пов'язані із фінансуванням безпосередньо.

Отже, в програмних документах партії конкретні підходи до вирішення проблем, що стосуються реформування охорони здоров'я та інших складових державної політики в галузі охорони здоров'я, які були виділені для аналізу, відсутні.

Слід зазначити, що під час діяльності **четвертого скликання ВР України** позиція членів СПУ була загалом консолідована.

V. Освіта.

Згідно з **програмою партії**, затвердженою 20 травня 2001 року, СПУ вважає освітню сферу однією з пріоритетних для забезпечення гармонійного розвитку суспільства та особистості. Не відкидаючи ринкових відносин у цілому, партія різко засуджує та виступає проти їхнього проникнення у соціальну сферу та в освіту зокрема. Освітня діяльність не має перетворюватися в джерело прибутку, а відтак – не відхилятися від виконання своїх основних завдань у суспільстві. Очевидно, партія вбачає саме у роздержавленні та недостатній турботі про освіту з боку держави одну з причин занепаду духовності, морального зубожіння та зниження інтелектуального потенціалу населення.

В умовах демократичного соціалізму – політичного ідеалу партії – рівний доступ до освіти розглядається як одна з основних засад соціальної справедливості та демократії. Забезпечення такого доступу передбачає безкоштовність освіти, що також неодноразово наголошується в програмі СПУ. Таким чином, основний програмний документ СПУ, як найважливіші практичні кроки на шляху до реалізації своїх положень, вимагає забезпечення безкоштовності освіти та боротьбу з корупцією в цій сфері з метою створення умов для рівного доступу громадян до даного суспільного блага.

СПУ послідовно дотримувалася цих позицій з 2001 р. (моменту затвердження Програми), що проявилось у її передвиборних програмах до виборів у Верховну Раду 2002 і 2006 рр. В обох документах, знов-таки, значну увагу було приділено освіті, зокрема проголошувалося, що партія прагнучиме, щоб:

- 1) освіта надавалася безкоштовно за рахунок

- 2) було відроджено сільську школу;
- 3) відновлено престиж професії педагога, в т.ч. за рахунок встановлення мінімуму оплати його праці не нижче прожиткового мінімуму.

У своїй **передвиборній програмі** партія не пояснює, з якого джерела вона буде поповнювати держбюджет, щоб відповідно до своїх обіцянок фінансувати соціальні видатки, що зрости, в т.ч. освітні (а саме: покращувати матеріальне становище педагогів через підвищення оплати їхньої праці; покращувати матеріальне становище студентства через підвищення розміру стипендії; поліпшувати матеріально-технічне оснащення закладів освіти).

Щодо проблеми «Чи бути в селі сільській школі? – Стратегія розвитку сільської школи». СПУ, на відміну від більшості інших партій, приділяє значну увагу проблемам сільської школи та сільського педагога. Зокрема, виступила зі спеціальною заявою, в якій наполягала на підтримці сільських педагогів місцевими бюджетами та на виділенні їм спеціальних доплат. З одного боку, партія неодноразово зверталася до конкретних проблем сільської школи (підручники, комунальні платежі педагогів, шкільні автобуси тощо), однак джерела матеріального забезпечення цих пропозицій так і не були обґрунтовані, що легко пояснюється персональним складом та професійним досвідом членів фракції СПУ.

Щодо проблеми «Учитель: обмежені можливості. – Заробітна плата учителя і соціальні гарантії». Перед виборами 2002 р. СПУ обіцяла «за рахунок введення 1,5% податку на імпорتنі автомобілі, дорожчі 50 тис. грн., та мастки, ціною більше 500 тис. грн., (забезпечити) підвищення зарплати педагогам до 350 грн.». Попри явну демагогічність цієї заяви, вона свідчить, з одного боку, про усвідомлення проблеми становища учителів та виконання ними своїх професійних обов'язків, а з іншого боку – про певну обмеженість соціально-економічного мислення і спробу знайти не системне розв'язання проблеми, а до певної міри ідеологічне. Про це ж свідчить і «Заява фракції Соціалістичної партії України у Верховній Раді України» від 30 листопада 2005 року, а також активна участь депутатів фракції СПУ в парламентських слуханнях «Про виконання законодавства щодо розвитку загальної середньої освіти в Україні» (2002 р.), «Стан і перспективи розвитку професійно-технічної освіти в Україні» (2003 р.) та «Про стан і перспективи розвитку вищої освіти в Україні» (2004 р.).

Щодо проблеми «Скільки коштує безкоштовна освіта? – Співвідношення державного

і недержавного фінансування освіти». В своїх заявах партія та її представники послідовно виступали на захист державної форми безкоштовної освіти як засобу гарантування рівності та справедливості в суспільстві. Зокрема, партія вимагала навіть повний перехід усіх студентів, що навчаються на денній формі у державних ВНЗ, на навчання за державні кошти протягом найближчих чотирьох років, а також охоплення двох третин студентського контингенту державною формою навчання з наступного (2006) року. Цікаво, що на програмному рівні партія ніколи не висловлювалася проти існування приватного сектора вищої освіти.

Щодо проблеми «Вища освіта і корупція. – Доступність вищої освіти, боротьба з корупцією під час вступу до ВНЗ, ставлення до державного замовлення. Пропозиції щодо зростання рівня якості освіти». Як зазначалося вище, пріоритет партії – доступна усім представникам молоді вища освіта за державні кошти. Хоч партія наполягає на зростанні кількості студентів, що навчаються за державні кошти в державних вузах, вона не вказує, яким чином можна гарантувати, що скорочення контрактних місць у ВНЗ не призведе до зростання рівня корумпованості вступного процесу.

У згаданій заяві 2005 р. соціалісти вказували на можливі джерела фінансування витрат на освітню сферу: «*Джерелами фінансування перерахованих та інших витрат є використання коштів від продажу підприємств, запровадження державної монополії на продаж спиртних напоїв, тютюну, наведенні ладу на митниці, в енергетиці, виведення коштів з тіньової економіки тощо*». Одна з наведених пропозицій суперечить іншим лозунгам партії, в яких обіцялося не допускати приватизації великих підприємств.

Законотворча діяльність партії свідчить про належний рівень уваги до освітньої проблематики, який відповідає місцю цієї проблематики в програмних і передвиборних документах партії. Зокрема, фракція СПУ була представлена у Комітеті з питань науки й освіти спершу головою цього комітету С. Ніколаєнком, а після його переходу на міністерську роботу – членом Комітету М. Садовим. Характерно, що фракція СПУ представлена і в інших комітетах, що тісно дотикаються до вирішення проблем у сфері освіти відповідно до сценарію партії: Комітеті з питань молодіжної політики, фізичної культури, спорту і туризму, Комітеті з питань соціальної політики та праці, Комітеті з питань боротьби

з організованою злочинністю і корупцією. Після здобуття партією урядових портфельів член партії і колишній голова Комітету з питань науки й освіти С. Ніколаєнко зайняв посаду міністра освіти.

Показники участі фракції в законодавчій діяльності з приводу освітньої проблематики:

- присутність членів фракції під час голосувань з приводу освітньої проблематики (всього – 27 голосувань) – 98,67%;
- участь присутніх членів фракції СПУ в голосуваннях з приводу освітньої проблематики – 90,42%;
- рівень одностайності фракції в голосуваннях з приводу освітньої проблематики – 93,45%.

На основі цих показників можна зробити наступні висновки:

1) фракція СПУ справді значну увагу приділяла в своїй законотворчій діяльності освітній проблематиці, про що свідчить майже 99-відсоткова присутність її членів на засіданнях під час 27 голосувань на тему освіти та 90-відсоткова участь в цих голосуваннях. Це відповідає рівню уваги до освітньої сфери в Програмі партії;

2) високий рівень одностайності фракції СПУ в голосуваннях з приводу освітньої проблематики (майже 95-відсоткова одностайність) свідчить, що у фракції є єдина, спільна позиція з приводу питань, які ставилися на голосування, а отже, й з приводу освітньої сфери в цілому.

Крім того, на основі попереднього аналізу можна констатувати, що законодавчі ініціативи та діяльність представників партії у виконавчих органах влади відповідають задекларованим програмним позиціям.

VI. Комунальні послуги: шляхи покращення їх якості та формування економічно обґрунтованих цін на них.

У програмних документах Соцпартії проблемі комунальних послуг приділено достатньо багато уваги. Разом з тим, СПУ недостатньо адекватно формулює тему, уникаючи проблемних питань комунальної сфери, намагаючись обмежитися обіцянками зниження плати за послуги.

СПУ відстоює повне державне утримання сектору. Такий підхід був притаманний радянському періоду, коли економіка була

закритою, і збиткові, але стратегічно важливі галузі фінансувалися за рахунок різниці між внутрішніми та світовими цінами на енергоносії. Радянський Союз проводив відповідну зовнішню і внутрішню політику, яка дозволяла великим підприємствам, переважно військово-промислового комплексу (ВПК), утримувати комунальну інфраструктуру міст і населених пунктів.

В Україні, як і в інших республіках колишнього СРСР, не було муніципальної служби, яка б управляла наданням комунальних послуг на ринкових засадах. Наданням послуг в режимі планового господарювання займалися переважно великі підприємства і комунальний сектор сам по собі був дотаційним, на другому місці за споживанням бюджетних ресурсів після оборони. Плата за комунальні послуги носила символічний характер, вона не розраховувалась на принципах економічної доцільності. Введення на останніх етапах і в період перебудови економічних відносин в житлово-комунальному секторі було спрямовано на часткове зменшення тягаря утримання цієї сфери для державного бюджету. Якщо брати за основу таку (можна сказати, радянську) модель розвитку житлово-комунального сектору, треба відповідати на декілька питань. Де взяти ресурси, за рахунок яких будуть компенсуватися збитковість і нерентабельність сектору, що неминуче при світових цінах на енергоносії та екологічних наслідках споживання водних, енергетичних та інших природних ресурсів? Звідки, з яких джерел будуть братися ресурси на оперативне обслуговування, експлуатацію та ремонт, інвестиції у розвиток інфраструктур? До того ж, загально відомим є те, що нерентабельність і збитковість тільки збільшується через державне управління і централізований розподіл бюджетних ресурсів. Ця проблема також залишається без відповіді.

Відсутність постановки цих питань і пошуку відповіді на них у програмних документах робить пропозиції СПУ необґрунтованими.

Заклик *«использовать стоимость дешевой электроэнергии, производящейся на украинских атомных станциях в достаточном количестве»* суперечить тезису *«Охрана докільля, чиста вода і повітря будуть державними пріоритетами»*.

Потенційна небезпека від атомних станцій зростає, особливо якщо ми розглядаємо їхню енергію як *«дешеву»* і таку, що *«виробляється у достатньому обсязі»* в умовах державного регулювання.

Наприклад, Німеччина планує повністю відмовитися від атомних станцій до 2010 р.

А Данія, яка за останні роки значно скоротила енергоспоживання і вдвічі збільшила ВВП, протягом останніх 20 років повністю відмовилася від атомної енергії. Тобто, цей вид енергії не є, по-перше, безальтернативним, і, по-друге, – таким, що вважається безпечним (навіть в технологічно і економічно більш розвинутих країнах, ніж наша).

Україна відноситься до держав, які мають проблеми з похованням ядерних відходів і виведенням із експлуатації старих аварійно небезпечних реакторів (одна із таких проблем є фінансуванням добудови укриття Чорнобильської АЕС). Рентабельність електричної енергії атомних станцій залежить від того, включаємо ми або не виключаємо у собівартість майбутні та сучасні витрати, пов'язані з екологічними та технологічними складнощами ядерної енергетики. А це вже є стратегічним рішенням, особливо в умовах подорожчання газу і відчутного скорочення газопостачання, коли з новою інтенсивністю почалися розмови про використання атомних реакторів для виробництва електричної енергії в Україні, переважно з метою збільшення її експорту.

Тим самим програма СПУ не витримує критики з точки зору вимог енергетичної незалежності та енергетичної безпеки країни. Сектор житлово-комунальних послуг є одним із дотаційних і таких, що потребує величезних бюджетних ресурсів. За відсутності послідовної політики енергоефективності годі сподіватися, що країна може витримати таке бюджетне навантаження, яке зараз спричиняють вкрай енергетично неефективні промисловість і житлово-комунальний сектор, що споживають близько 40% всіх енергоресурсів.

Законотворча діяльність СПУ відповідає виборчим програмним документам та політичним заявам її представників.

Загальну позицію СПУ щодо розвитку комунальної сфери висловив під час «квадратного столу» в УНІАН один із представників політради партії В. Волга. Він заявив, що СПУ і надалі буде добиватися законодавчого обмеження участі комерційних структур в діяльності сектора.

Також представник СПУ у відповіді своїм опонентам із Партії регіонів та Блоку «Наша Україна» щодо шляхів реформування житлово-комунального господарства сказав, що «немає що реформувати» і наголосив на відмові від ринкових і поверненні до державних відносин у цій галузі. На думку В. Волги, саме комерціалізація і розвалила ЖКГ.

КОМУНІСТИЧНА ПАРТІЯ УКРАЇНИ

I. Оподаткування та «детінізація» доходів.

Положення з **передвиборчої програми** «Владу і власність – народу України!»:

«Комуністичний проект розбудови України – це:

- економіка прориву;
- соціальні пріоритети;
- викорінення злочинства і корупції;
- Союз вільних народів;
- «Вся влада Радам – Радам трудящих!»**

«Буде скасовано податок на додану вартість, перш за все на споживчі товари і соціальні послуги.»

«Визнаючи рівноправ'я усіх форм власності, комуністи виступають за націоналізацію стратегічно важливих галузей і підприємств.»

Положення з програми партії:

«Капіталізація веде до потворного соціального розмежування в суспільстві, поглиблення майнового розширення, обумовлює глибокі зміни в соціально-класовій структурі. Все більшої сили набирає клас нової буржуазії, який зародився ще до перевороту в надрах нашого суспільства на базі «тіньової» економіки і має в основному кримінальний та комрадорський характер, що свідчить про все більше втягнення України в орбіту неоколоніалізму як залежної від Заходу країни...»

«...змінити докорінно податкову політику, перетворити її із засобу придушення виробництва на засіб його стимулювання, здійснити протекціоністські заходи щодо захисту вітчизняного промислового та сільськогосподарського виробника, встановити перелік продукції, товарів і послуг, заборонених для ввозу в Україну.»

Аналіз свідчить, що логіка діяльності КПУ в 2002–2006 рр. не змінилася і була підпорядкована наступним напрямкам:

- підтримка економіки з цільовими пріоритетами і пільгами;
- підтримка бідних;
- підтримка соціальних програм (часто навздогін до прийнятого бюджету);
- підтримка СЕЗ і ТПР;
- підтримка антикорупційних та антитіньових заходів;
- підтримка державного сектору.

Тому логічно було, що фракція комуністів не підтримала законопроект «Про податок на доходи фізичних осіб». Її члени досить аргу-

ментовано вважали, що єдиний 13-відсотковий податок на доходи грає на руку багатим.

Закон про внесення змін до Закону «Про оподаткування прибутку підприємств» (податок на прибуток підприємств знижено з 30 до 25%) і проект закону із зниження ПДВ комуністи переважно підтримали.

Разом з тим комуністи вважають ПДВ кримінальним і виступають за його скасування.

II. Доступ до справедливого правосуддя

У **передвиборчій програмі** КПУ «Влада і власність – трудовому народу України!» 2006 р. (розділ 12 «Від політреформи – до народовладдя») йдеться лише про подолання корупції в судових органах: *«...Тільки народна влада знищить корупцію в державному апараті, в судових органах, забезпечить створення ефективного народного контролю за діяльністю владних структур...».*

У жовтні 2005 р. КПУ затвердила свою політичну платформу шляхом прийняття документу – «Власть и собственность – народу Украины! (Политическая платформа Компартии Украины в избирательной кампании 2006 года)». У цій програмі йдеться не тільки про боротьбу з корупцією, але й про запровадження механізмів контролю за діяльністю органів держави та про вибори суддів.

Кількість пропозицій КПУ щодо удосконалення шляхів доступу осіб до правосуддя є невеликою. Переважна частина положень програмних документів відображають лише існуючі проблеми у суспільстві, не пропонуючи шляхів їхнього подолання. Так, заявляючи про переважаність Верховного Суду, і внаслідок цього неможливість ефективного доступу осіб до правосуддя, партія не пропонує шляхів підвищення можливостей доступу до суду.

Серед реальних пропозицій Компартії щодо покращення доступу до правосуддя слід відзначити боротьбу з корупцією та виборність суддів.

Боротьба з корупцією у судовій системі є справді важливим завданням кожної влади, але у документах Комуністичної партії України не висвітлено способів цієї боротьби.

Незрозумілими залишаються положення передвиборчої програми про виборність суддів, оскільки вибори суддів можуть здійснюватися населенням або ж парламентом. Вибори суддів населенням містять в собі небезпеку перетворення посад суддів на політичні і залежності самих суддів від різноманітних політичних сил та бізнесових кіл, до яких необхідно буде звертатися для підтримки на суддівських виборах. А вибори суддів пар-

ламентом на певний строк ставитиме їх при здійсненні судочинства у залежність від народних депутатів.

Щодо взаємоузгодженості різних пропозицій щодо судової реформи в межах виборчих програмних документів, то слід зазначити, що серед невеликої кількості пропозицій КПУ у галузі судової реформи неузгодженостей не виявлено. Про виборність суддів у передвиборчій програмі КПУ 2006 р. нічого не йдеться, тоді як, виголошуючи свою політичну платформу на парламентських виборах 2006 р., лідери партії підтвердили необхідність виборів у суддівському корпусі.

Стосовно послідовності позиції партії щодо вирішення проблем судової влади, слід сказати, що вирішення проблем корупції є тим завданням, яке ставила перед собою КПУ як перед парламентськими виборами 2002 р., так і перед виборами до Верховної Ради 2006 р.

Новою для КПУ є ідея виборності суддів як засобу забезпечення контролю за діяльністю органів державної влади.

Серед дій КПУ (представників партії), які **відповідали заявленим позиціям**, були такі:

1) член партії В. Сіренко став співавтором проекту Кодексу адміністративного судочинства, який був прийнятий в цілому 6 липня 2005 р.;

2) члени фракції О. Ткаченко, О. Парубок, В. Пузаков внесли проект закону про внесення змін до ст. 57 Закону України «Про Конституційний Суд України» № 1021 від 16 травня 2002 р., яким пропонувалося встановити строки розгляду справи у Конституційному Суді. Проект був підтриманий у першому читанні;

3) фракцією підтримано 3 квітня 2003 р. Закон України «Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України» № 658-IV, яким значно покращено статус обвинуваченого у вчиненні злочину;

4) фракцією підтримано 10 липня 2003 р. Закон України «Про внесення змін до Законів України «Про державну виконавчу службу» та «Про виконавче провадження» № 1095-IV, який дещо удосконалив систему виконання судових рішень;

5) фракцією підтримано 22 грудня 2005 р. Закон України «Про доступ до судових рішень», згідно з яким всі судові рішення мають бути доступними для осіб через мережу Інтернет;

6) фракцією підтримано 2 жовтня 2003 р. проект Закону про внесення змін до Закону України «Про статус суддів» (щодо забезпечення умов для здійснення правосуддя)

№ 2491-д від 8 травня 2003 р. Ним пропонувалося запровадити обґрунтовані заходи з посилення гарантій незалежності суддів та поліпшення умов соціального забезпечення суддів. Цей проект, на жаль, не було прийнято в цілому;

7) фракцією підтримано 12 січня 2006 р. в першому читанні законопроект про створення Вищого кримінального суду і Вищого цивільного суду № 4588-1 від 20 січня 2004 р. Цей проект закону був розроблений в руслі подальшої судової реформи і передбачав створення вищих спеціалізованих судів з метою розвантаження Верховного Суду та налагодження його ефективної діяльності. Не знайшов підтримки у парламенті.

Серед дій КПУ (представників партії), які **не відповідали заявленим позиціям**, були такі:

1) член фракції М. Маркуш стала ініціатором внесення до парламенту проекту Кримінально-процесуального кодексу України № 3456-1 від 19 травня 2003 р. Цей проект був визнаний юридичною громадськістю недемократичним та таким, що не відповідає європейським стандартам;

2) член фракції М. Маркуш внесла законопроект «Про внесення змін до Закону України «Про статус суддів» (щодо зупинення повноважень судді)» № 7634 від 10 червня 2005 р. Ним передбачається залишати посаду судді за обраним народним депутатом, який займав цю посаду. Але посаду судді, який став народним депутатом, не можна заповнити, що призведе до збільшення навантаження на інших суддів суду. Тому реалізація подібного закону може привести до погіршення якості правосуддя;

3) жодним членом фракції не підтримано 29 червня 2004 р. в першому читанні проект Господарського процесуального кодексу України № 4157-2 від 12 лютого 2004 р.

Непослідовні дії КПУ (представників партії) у сфері судової реформи:

1) фракцією підтримано 18 березня 2004 р. під час подолання вето Президента Закон України «Про порядок обрання на посаду та звільнення з посади професійного судді Верховною Радою України». Хоча під час першого голосування 10 липня 2003 р. вся фракція не підтримала Закон. Його положення закріпили на законодавчому рівні практику безстрокового обрання на посаду та звільнення з посади суддів парламентом. Але, на жаль, не було запроваджено прозорої процедури конкурсного обрання суддів на посади;

2) фракцією підтримано 22 травня 2003 р. проект Кримінально-процесуального кодексу № 3456-1 від 19 травня 2003 р. Проект цього Кодексу був визнаний юридичною громадськістю недемократичним та таким, що не відповідає європейським стандартам. Фракцією також підтримано його скасування 1 грудня 2005 р.

III. Подолання бідності, соціальний захист та пенсійна політика

Щодо проблеми подолання бідності, то КПУ у своїй **передвиборчій програмі** «Владу і власність – трудовому народу України!» констатує, що народ *«столмився від бідності»*. Для розв'язання цієї проблеми пропонується *«запровадити на основні продукти харчування, товари першої необхідності та ліки стабільні єдині ціни в межах усієї країни, накласти мораторій на їх підвищення»*. *«Протягом 5-ти років повернемо громадянам вкрадені у них капіталізаторами заощадження»*.

У питанні оплати праці КПУ зазначає, що *«наша політика спрямована на досягнення та забезпечення суттєвого приросту реальних доходів населення»* і *«До 2010 року ми подвоїмо реальні доходи працюючих»*. У результаті *«Народна влада і Закон зроблять систему соціальних стандартів основою державних гарантій матеріального достатку всіх громадян України»*.

Передбачається, що *«незалежно від форм власності мінімальні ставки оплати праці будуть не нижчі реального прожиткового мінімуму»*. І *«підвищимо до рівня середньої в промисловості зарплату викладачів середніх спеціальних закладів, учителів шкіл, а стипендії студентів – до рівня прожиткового мінімуму»*.

Щодо наявної позиції у сфері соціального захисту, то йдеться про те, щоб створити *«державну систему пільг і соціальної допомоги, яка гарантуватиме пристойні умови життя мало-забезпечених верств населення, ветеранів, інвалідів, одиноких, багатодітних і молодих сімей, сиріт і вдів»*, забезпечити *«молоді соціальні пільги на час навчання»* та *«запровадити державну підтримку молодій сім'ї, матері та дитини»*, *«подолати дитячу безпритульність»*, досягти рівня, коли *«соціальна допомога становитиме сімдесят відсотків середньої зарплати»*. Окрім того, передбачається забезпечити *«матеріальний достаток, повагу та всебічний захист фронтовика – рятівника людства від фашизму, реалізуємо вимоги закону щодо дітей війни»*.

Щодо пенсійної реформи, то йдеться про те, що *«мінімальна пенсія становитиме сімдесят відсотків середньої зарплати»*.

Позиція партії щодо питань соціальної політики загалом може бути оцінена як консолідована. Партія постійно відстоювала державну систему пільг та високих соціальних гарантій, що знайшло відображення у передвиборчій програмі. У парламентській діяльності партійної фракції загалом простежується послідовність та консолідованість позиції щодо системи пільг та соціального захисту, соціальних стандартів. Поряд із тим, варто звернути увагу, що при пріоритеті високих стандартів соціального забезпечення фракція практично не приділяла уваги цьому питанню у своїй законотворчій діяльності. Не зрозумілою також була позиція фракції КПУ щодо пенсійної реформи, ставлення до пенсійного страхування як такого.

IV. Охорона здоров'я громадян

У **виборчій програмі** Комуністична партія України задекларувала наміри надати всім верствам населення якісну і безоплатну медичну допомогу, збільшити розміри зарплати медпрацівників, оснастити заклади охорони здоров'я сучасним обладнанням, встановити жорсткий державний контроль за якістю і рівнем цін на ліки.

Партія у своїй діяльності піднімає актуальне питання хронічного недофінансування галузі охорони здоров'я. В передвиборчій програмі комуністичної партії задекларовано наміри підвищити рівень фінансування та зарплату медичних працівників, а також гарантується надання медичних послуг на безоплатній основі. Але не запропоновано конкретних механізмів, за допомогою яких реалізуватимуться ці наміри.

КПУ у своїй передвиборчій програмі обіцяє скасувати податок на додану вартість, що потенційно знижує рівень надходжень до бюджету і обмежує можливості щодо підвищення рівня соціальних видатків, зокрема на охорону здоров'я.

Встановлення держзамовлення та фіксованих цін на медичні препарати знижуватиме привабливість ринку для потенційних учасників. Також ця політика може призвести до державної монополії на ринку та дефіциту на якісні медичні препарати.

Підвищення фінансування сільського господарства до 10% ВВП, встановлення пільгових кредитів (не вище 5% річних), державного замовлення на продукцію сільгоспвиробника з 50-відсотковою передоплатою передбачає високі витрати бюджету. Паралельно з інтенсивним індустріальним розвитком тут немає об'єктивних передумов для підвищення рівня фінансування охорони здоров'я.

В механізмі підвищення якості медичних послуг бракує важливого ланцюга системи стимулів для медиків. На жаль, підвищення рівня оплати медичних працівників не є достатнім стимулом для підвищення якості медичних послуг. Тому необхідно проводити комплексну реформу, а не пропонувати «косметичні засоби» вирішення проблеми.

Офіційна позиція Комуністичної партії щодо державної підтримки сектора охорони здоров'я та гарантування громадянам безоплатної медичної допомоги з встановленим загальнодержавним рівнем цін на ліки є консолідованою, взагалі співпадає з думками її членів, що підтверджується як президентськими виборами 2004 р., так і виступами депутатів-комуністів у **Верховній Раді** під час прийняття законопроектів з охорони здоров'я, але має риси планової економіки радянських часів.

V. Освіта.

Передвиборча програма КПУ 2006 р. містить окремий пункт стосовно освітньої сфери і передбачає підвищення зарплати викладачів середніх спеціальних закладів, учителів шкіл до рівня середньої в промисловості. Програма також передбачає забезпечити витрати на академічну науку і прикладні дослідження на рівні не меншому ніж 3% ВВП. Раніше задекларовані КПУ обіцянки більше залишаються на папері, а основна дія зводиться до критики існуючої влади.

Щодо проблеми сільської школи, програмна позиція партії з цього питання відсутня.

Щодо проблеми «Учитель: обмежені можливості. – Заробітна плата учителя і соціальні гарантії», то передвиборча програма КПУ 2002 р. гарантує забезпечення пільгами (передбаченими законом) учителів. Проте освітня сфера не виділена окремим пунктом програми, а розглядається як одна з ланок соціальної сфери. Майже не пропонується проектів, які б могли реалізувати задеклароване, крім кількох – стосовно надання статусу педагогічного працівника працівникам дитячо-юнацьких спортивних шкіл, зокрема, керівникам, їх заступникам, тренерам-викладачам, тренерам-методистам, інструкторам методистам та упорядкування умов оплати праці працівників дитячо-юнацьких шкіл.

Щодо проблеми «Скільки коштує безкоштовна освіта? – Співвідношення державного і недержавного фінансування освіти», то турбота про молодь визначається програмою як основний пріоритет держави, тому передбачається створення належних умов для одер-

жання нею безплатної середньої, спеціальної та вищої освіти, виховання дітей, занять фізкультурою і спортом. Також передбачається (за рахунок державного фінансування) створити мережу дошкільних закладів, дитячих санаторіїв, таборів відпочинку, позашкільних спортивних і мистецьких закладів. Пріоритетним залишається підвищення стипендії студентам – до рівня прожиткового мінімуму.

Щодо проблеми «Вища освіта і корупція. – Доступність вищої освіти, боротьба з корупцією під час вступу до ВНЗ, ставлення до державного замовлення. Позиції щодо зростання рівня якості освіти», то пріоритетним напрямком роботи для КПУ є забезпечення для молоді першого робочого місця. КПУ критично ставиться до приватних навчальних закладів.

Аналіз **законотворчої діяльності** КПУ свідчить, що розвиток сільської школи був одним з пріоритетних напрямків діяльності фракції КПУ. Так, на розгляд до ВР подавалися проекти законів стосовно проблеми ліквідації освітніх закладів у різних місцевостях, основний акцент робився на – сільські. Передбачається, що ліквідація діючих загальноосвітніх, позашкільних, дошкільних навчальних закладів допускається лише за згодою територіальної громади – загальних зборів села, селища, міст районного та обласного підпорядкування.

КПУ також було подано кілька проектів, метою яких стало надання статусу педагогічного працівника працівникам дитячо-юнацьких спортивних шкіл, зокрема, керівникам, їх заступникам, тренерам-викладачам, тренерам-методистам, інструкторам методистам та упорядкування умов оплати праці працівників дитячо-юнацьких шкіл.

VI. Комунальні послуги: шляхи покращення їх якості та формування економічно обґрунтованих цін на них

У **виборчій програмі** КПУ проблемі комунальних послуг приділено достатньо уваги. Так, окрема частина програми «Мир і тепло у кожному оселю» присвячена саме проблемам комунальних послуг. Пропозиції КПУ спрямовані переважно на людей похилого віку та на малозабезпечені верстви населення, оскільки обіцяють широкую державну підтримку цих верств і припинення зростання тарифів. Що стосується наслідків політики, яка пропонується партією для різних учасників сектору, можна зазначити наступне:

Текст положення програми	Експертний коментар
<p>☐ Ми не допустимо підвищення квартирної плати, тарифів на комунальні послуги.</p>	<p>Доступність планують забезпечити через «замороження» цін на послуги. Але не підвищувати тарифи вже не можливо. Штучне утримання може призвести до ускладнення суспільно-політичної ситуації в країні.</p>
<p>☐ Створимо умови для безаварійного функціонування об'єктів житла і систем життєзабезпечення населених пунктів, підвищення якості цих послуг.</p>	<p>Не розкриті інструменти досягнення цієї мети. Як проголошений намір це може викликати підтримку населення, але це не спирається на жодні конструктивні шляхи реалізації. Одночасно не можна реалізувати ці наміри і попередні обіцянки.</p>
<p>☐ Заборонимо безпідставне знищення житла і соціально-побутових об'єктів, продаж гуртожитків разом з їхніми безквартирними мешканцями, виселення громадян без надання житла.</p>	<p>Проблема порушена правильно. Разом з тим її висвітлення є досить поверховим, а шляхів вирішення не зазначено. У разі реалізації вона захистить права громадян на забезпечення їх житлом.</p>
<p>☐ Створення державної системи пільг і соціальної допомоги, яка гарантуватиме пристойні умови життя малозабезпечених верств населення, ветеранів, інвалідів, одиноких, багатодітних і молодих сімей, сиріт і вдов.</p>	<p>Надання пільг є менш ефективним способом соціальної допомоги, ніж адресна допомога. Реалізація таких намірів призведе до зростання витратної частини бюджету і падіння реальних доходів населення внаслідок інфляції. В цілому, більшість питань у секторі надання житлово-комунальних послуг розглядається тільки під кутом справедливого перерозподілу. Звідки береться те, що треба ділити – залишається поза увагою.</p>
<p>☐ Націоналізація стратегічно важливих галузей і підприємств.</p>	<p>Не вказано, яким чином визначатимуться стратегічні підприємства. Оскільки в програмі партії не йдеться про створення ринкових умов, можна припустити, що йдеться про повне державне утримання комунального сектора. Практика показала, що утримування підприємств ЖКГ за рахунок держави призводить до їх нерентабельності, до погіршення якості послуг та зменшення обсягів їх надання.</p>

В цілому більшість питань у секторі житлово-комунальних послуг розглядається КПУ під кутом справедливого перерозподілу. Уявлення про проблеми в секторі комунальних послуг поверхове або реальні проблеми штучно приховуються. До того ж висловлювання – «не допустимо», «заборонимо» тощо – свідчить про те, що добиватися реалізації положень своїх програмних документів автори планують адміністративно-командними методами.

Разом з тим виключно соціальна спрямованість програмних положень партії, в свою чергу, суперечить намірам «створити умови для безаварійного функціонування об'єктів житла і систем життєзабезпечення населених пунктів, підвищення якості цих послуг». Без визначення залишаються джерела – звідки візьмуться ресурси для цього і яким чином це буде зроблено?

Також слід зазначити, що одночасне досягнення цілей (першої – доступність для всіх і низькі тарифи, і другої – безаварійне функціонування об'єктів) видається доволі проблематичним. Воно побудоване на ірраціональних почуттях людей похилого віку – єдиним аргументом можливості того, що пропонується,

виступає пам'ять про те, що за радянських часів комунальні послуги надавалися у достатньому обсязі і майже безкоштовно. Така централізована модель житлово-комунального сектору в умовах країни, відкритої для глобальної економічної конкуренції, не є перспективною. У разі її застосування вона призведе до скорочення обсягів послуг і падіння їх якості для всіх без виключення категорій населення.

Законотворча діяльність КПУ відповідає її передвиборчим програмним документам. Так, серед законопроектів, що розглядалися у дослідженні, Компартією було внесено проект Закону «Про мораторій на підвищення цін і тарифів на житлово-комунальні послуги та спожиті у побуті природний газ і електроенергію, послуги громадського транспорту (крім таксі)», № 8681 від 10 лютого 2006 р. Це повністю підтверджує їхню позицію щодо ціноутворення у галузі. Позиція членів фракції під час голосувань щодо цього законопроекту, а також щодо законопроектів, які стосуються розвитку і регулювання в секторі комунальних послуг, була досить виваженою і одностайною.

ВИСНОВКИ КАМПАНІЇ

Найбільш загальний висновок кампанії полягає у тому, що учасники парламентської кампанії 2006 року не надали вітчизняному виборцю шанс проголосувати усвідомлено. Ні ті програми, з якими йшли на вибори партії та їх блоки, ні виступи їх представників під час публічних заходів не надали достатньо «поживи для розуму» тим, хто хотів прискіпливо розібратися, що ж, власне, пропонують політики для вирішення найпекучіших проблем повсякденного життя сучасного українського суспільства? Те, що політики адресували електорату, напевно, варто назвати PR-повідомленнями, «іміджевими месиджами», «ідеологічним позиціонуванням», але аж ніяк не можна вважати їхніми пропозиціями у вирішенні тих проблем, які найбільше турбують їхніх виборців. Учасники Громадської кампанії «Усвідомлений вибір 2006» спеціально зосередили увагу експертів та зацікавленої громадськості на 6 найбільш рейтингових проблемах (за матеріалами низки опитувань громадської думки), що хвилюють «маленьких українців». Ми дійшли до невтішних висновків щодо відсутності чіткої, зрозумілої та послідовної позиції політичних партій та їх блоків щодо вирішення проблем, які найбільше турбують їхніх виборців, з огляду на наступні спостереження.

По-перше, учасники виборчої кампанії, як правило обмежували власні програми обсягом, передбаченим для подання реєстраційних документів до Центральної виборчої комісії. Хоча ніхто та ніщо не заважало партіям/блокам за власний кошт (в друкованому вигляді, через публікацію в мережі Інтернет тощо) донести до зацікавлених виборців більш деталізовані програмні документи галузевого змісту.

По-друге, серед суб'єктів виборчого процесу домінувала практика надзвичайно узагальненого формулювання цілей політики (фактично «правильних гасел») та майже повна відсутність опису й обґрунтування інструментів досягнення декларованих цілей.

По-третє, партії та блоки проігнорували прохання експертів кампанії оприлюднити відповіді на запитання, які могли б конкретизувати позиції політичних сил щодо шляхів вирішення зазначених проблем.

По-четверте, відсутність чіткої позиції політичної сили з певної проблеми, часто маскується під те, що такою позицією оголошується політика уряду, який в минулому очолювався лідером відповідної політичної сили (хоча жодним урядом не декларувалося, що він реалізовував політичну програму тієї чи іншої партії), або «віддається на відкуп» окремим представникам політичної партії, фахівцям у відповідній сфері. Як наслідок – суспільство має справу з відмінними, а іноді і взаємосуперечливими фаховими позиціями представників однієї і тієї ж партії/блоку.

По-п'яте, політичні сили виявилися неспроможними пояснити відмінність між положеннями власної програми та такими ж положеннями інших політичних сил, що утворили з ними виборчий блок.

По-шосте, попри важливість обраної проблематики, представники політичних сил відмовлялися

оприлюднювати своє бачення вирішення проблеми, посилаючись на їх «непопулярний» характер (житлово-комунальне господарство).

По-сьоме, при розгляді способів вирішення проблем політики «звужували» тематику до необхідності ухвалення нового законодавства (не говорячи нічого про те, як вони планують здійснювати урядову політику у відповідній сфері), а спроба висвітлити структурні проблеми галузі (ЖКГ, освіта, охорони здоров'я, соціальної політики тощо) підміняли міркуваннями про необхідність збільшення обсягів бюджетного фінансування.

По-восьме, перебіг обговорень в регіонах засвідчив повсюдну непоінформованість та незгоду членів місцевих партійних осередків з декларованою позицією тієї політичної сили, яку вони представляють.

По-дев'яте, аби уникнути «розмови по суті», політики, що запрошувалися до участі у дискусії з представниками інших партій та блоків, виголошували попередні умови стосовно того, з ким вони готові «дискутувати», таким чином шукаючи «зручного» опонента, аби перевести розмову на його критику, а не використати нагоду, аби ще раз донести до виборців відповідну позицію партії/блоку.

Звичайно, що подібне ставлення політичних сил до власних виборчих програм аж ніяк не випадкове. Воно ґрунтується на стійкому переконанні політиків та «політтехнологів», що виборець голосує «серцем», а не «головою», що він (виборець) віддає голос за особистості, а не за програми. Якби неоприлюднення партійних підходів до конкретних напрямів державної політики було зумовлено лише цією причиною, то ситуацію не варто було б драматизувати. Однак у суспільства існує, та й зрештою повинна бути, «презумпція підозри» у тому, що партії та їх блоки йдуть не реалізовувати власне бачення напрямів та змісту державної політики (оскільки такого просто немає), а являють собою групи окремих осіб, що об'єдналися задля досягнення влади. Як свідчить досвід Громадської кампанії «Усвідомлений вибір 2006» підстав для таких сумнівів більш ніж достатньо: відсутність чіткого бачення галузевих політик у програмних документах, взаємосуперечливі заяви різних представників одного виборчого списку, непоінформованість та незгоду членів місцевих партійних осередків з декларованою позицією тієї політичної сили, яку вони представляють тощо.

Особливою гостротою проблема відсутності у політичних сил чітких та зрозумілих громадськості позицій щодо конкретних напрямів державної політики набула нині, коли в Україні на всіх щаблях влади фактично утвердилася модель «партійної демократії», і саме партії отримали повноту публічної влади (як законодавчі, так і виконавчі її важелі).

Однак сама «логіка життя» – участь політичних сил у процесі управління державою, регіоном, містом призведе до того, що політичні партії з часом почнуть більш системно та послідовно вибудовувати власні стратегії, важливо, щоб таке формулювання позиції ad hoc відбувалося під прискіпливим поглядом експертів та постійною увагою з боку ЗМІ та зацікавленої громадськості. Від цього нині залежить демократичний характер розвитку суспільно-політичного процесу в нашій країні.

Додаток 1. ПЕРЕЛІК ОБІЦЯНОК ПАРТІЙ / БЛОКІВ ПЕРЕМОЖЦІВ ВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ 2006 РОКУ

	Партія регіонів України	Блок Юлії Тимошенко	Блок «Наша Україна»	Соціалістична партія України	Комуністична партія України
Оподаткування та «детінізація» доходів	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Зниження податків; ☐ податкова стабільність (мінімум на 2 роки ввести мораторій на зміну податкового законодавства); ☐ захист прав власності; ☐ поновлення структурних реформ: податкової, пенсійної, адміністративної. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Роз'єднання корупційного об'єднання влади та капіталу; ☐ скасування ПДВ та введення податку з реалізації. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Проведення податкової реформи, яка зробить прозорою, однозначно зрозумілою та стабільною систему оподаткування, зменшить податкове навантаження, зробить сплату податків простою і безконфліктною. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Єдиний фіксований податок на землю та для дрібних підприємців буде збережено. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Скасування податку на додану вартість на споживчі товари і соціальні послуги.
Подолання бідності, соціальний захист та пенсійна політика	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Розмір зарплати повинен забезпечувати витрати на гідне життя та заощадження; ☐ стипендія студентів не нижче прожиткового мінімуму; ☐ пільговий проїзд протягом періоду навчання; ☐ відміна системи пільг; ☐ за два роки подолати дефіцит Пенсійного фонду. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Мінімальна зарплата не менше 550 грн. на місяць; ☐ схвалити нову пенсійну систему, за якою пенсії будуть протягом життя працівника відраховуватись на особисті рахунки. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Мінімальна пенсія повинна стати більшою за прожитковий мінімум; ☐ середня заробітна плата по економіці повинна за два роки зрости у 2,5 рази, тобто близько 2,5 тис. грн. (за показниками 2005 року). 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Встановлення державою цін на деякі товари; ☐ щорічне зростання зарплати не менше ніж на 10%, тобто на 100 грн. (за показниками 2005 року); ☐ повернення знецінених заощаджень за рахунок держбюджету та спеціального фонду; ☐ пенсії та соціальні виплати повинні перевищувати прожитковий мінімум; ☐ прожитковий мінімум розраховуватиметься на основі реальних цін та потреб. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Запровадити стабільні ціни на товари першої необхідності по всій країні; ☐ повернення протягом 5 років знецінених заощаджень громадян; до 2010 року планується подвоїти реальні доходи громадян, тобто до 2000 грн. (за показниками 2005 року); ☐ підвищення зарплат вчителів до рівня середньої зарплати у промисловості; ☐ підвищення стипендій до рівня прожиткового мінімуму; ☐ соціальна допомога повинна складати 70% середньої заробітної плати по економіці, тобто 600–700 грн. на місяць (за показниками 2005 року); ☐ повне подолання дитячої безпритульності.
Доступ до справедливого правосуддя	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Здійснити судову реформу; ☐ забезпечити незалежність правосуддя. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Вивести суд з-під політичних, адміністративних, корупційних впливів, усунути фінансову залежність суду від виконавчої влади; ☐ створити незалежні від будь-якої гілки влади дисциплінарні комісії, які накладатимуть стягнення на суддів, винуватих у винесенні протиправних рішень; ☐ запровадити безпосереднє обрання суддів населенням; ☐ запровадити надання безкоштовних адвокатських послуг для тих, хто їх потребує; ☐ скасувати держане мито для громадян за звернення до суду. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Здійснити з 2006 року дієві кроки з реформування судової влади; ☐ досягти незалежності суддів від чиновників; ☐ припинити корупцію у суддівському корпусі, викоринити хабарництво; ☐ забезпечити відкритість судової системи; ☐ запровадити суд присяжних; ☐ навести лад у системі та структурі судів, визначити їх юрисдикцію з огляду на потреби людей; ☐ демократизувати та підвищити прозорість призначення суддів з поступовим переходом до їх виборності; ☐ покращити умови для праці суддів; ☐ забезпечити надання безоплатної правової допомоги малозабезпеченим. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Реформувати суди з метою забезпечення прав та свобод громадян, інтересів суспільства; ☐ очистити владу від корупції та хабарництва. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Знищити корупцію в судових органах; ☐ забезпечити створення ефективного народного контролю за діяльністю владних структур; ☐ запровадити виборність суддів на певний термін.

Додаток 1. Продовження таблиці

	Партія регіонів України	Блок Юлії Тимошенко	Блок «Наша Україна»	Соціалістична партія України	Комуністична партія України
Охорона здоров'я громадян України	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Продовження реформування системи охорони здоров'я з метою забезпечення громадянам свободи вибору медичних послуг, їх гарантовану якість і доступність усіх базових видів медичної допомоги; ☐ сучасне технічне та належне фінансове забезпечення роботи діагностичних та лікувальних закладів; ☐ гнучке поєднання безкоштовної та страхової форм медичного обслуговування; ☐ впровадження обов'язкового державного медичного страхування захищених верств населення, дітей, інвалідів та пенсіонерів; ☐ дієве сприяння з боку держави вітчизняному виробнику медичних препаратів та обладнання; ☐ звільнення від оподаткування частини прибутків фізичних осіб, що спрямовуються на оплату навчання, охорону здоров'я, будівництво житла та інші соціальні потреби; ☐ відродження масового фізкультурного руху і розвиток українського спорту, що сприятиме оздоровленню молодих поколінь і покращенню міжнародного іміджу й авторитету України. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Визначити перелік послуг, які є безкоштовними за будь-яких обставин, в тому числі для особливо важких захворювань та для швидкої допомоги; ☐ для інших послуг запровадити фінансово-страхову систему; ☐ перейти до принципу оплати медичних послуг і здоров'я людини; ☐ надати можливість/право закладам охорони здоров'я заробляти позабюджетні кошти; ☐ запровадити систему захисту лікарів, зокрема підвищити їх заробітну плату; ☐ запровадити ефективну систему антикорупційного контролю; ☐ об'єднати сили держави і потенціал релігійних конфесій для того, щоб таким чином вадам, як наркоманія, злочинність, СНІД, проституція, тощо протистояти разом. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Зміна існуючої системи медичного забезпечення для поліпшення доступу і якості медичного обслуговування, гідної оплаті праці лікарів і доступності ліків; ☐ розвиток системи сімейних лікарів та підвищення якості підготовки кадрів; ☐ розвиток попередження захворювань, профілактичні огляди населення, введення стимулів для здорового способу життя та державні обмеження на фактори, які стають причинами захворювань (обмеження реклами алкоголю, цигарок, лікарських препаратів; забезпечення захисту довкілля, контролю якості води, продуктів, ліків тощо); ☐ зміщення акценту на розвиток первинної допомоги, сільської медицини. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Доступність державно гарантованого безплатного медичного обслуговування для всіх верств населення; ☐ державне гарантування високої оплати праці лікарів відповідно до їхньої важливої соціальної ролі у суспільстві; ☐ припинення хабарництва в галузі охорони здоров'я (один із механізмів – багаторазове підвищення оплати праці лікарів); ☐ державний захист інвалідів; ☐ спрощення процедури забезпечення соціальних прав хворих та інвалідів, їх соціальної реабілітації. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Забезпечити безоплатну якісну медичну допомогу; ☐ збільшити розміри зарплати медпрацівників; ☐ оснастити заклади охорони здоров'я сучасним обладнанням; ☐ установити жорсткий державний контроль за якістю і рівнем цін на ліки, встановити держзамовлення на продукцію вітчизняних фармацевтичних підприємств; ☐ підвищити рівень фінансування системи охорони здоров'я; ☐ розвивати мережі медичних закладів та ефективно використовувати кошти соціального страхування; ☐ надати державні пільги в системі охорони здоров'я незахищеним та знедоленим верствам населення.

	Партія регіонів України	Блок Юлії Тимошенко	Блок «Наша Україна»	Соціалістична партія України	Комуністична партія України
Освіта	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Дотримання гарантій соціального статусу учителя молоді; ☐ молоді – якісну освіту і гідну роботу після її завершення; ☐ студентам – підвищення стипендій до рівня прожиткового мінімуму та забезпечення пільгового проїзду протягом періоду навчання; ☐ надання можливості рівного доступу до кредитів на навчання молоді. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Підтримка інформаційно-інноваційної складової освіти; ☐ встановлення єдиної вартості освітніх послуг, за які сплачуватиме частково держава, частково родина (в міру її спроможності); ☐ запровадження ваучерної системи перерахування коштів на навчання кожної дитини; ☐ покращення добробуту викладачів; ☐ здійснення контролю над «стихийним розмноженням» ВНЗ шляхом запровадження жорсткого ліцензування; ☐ реформувати сферу бюджетного замовлення, бюджетного навчання; ☐ відкриття державних навчальних закладів для дітей-інвалідів. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Визначено 12 пріоритетних завдань від забезпечення розробки нових навчальних програм і навчальних планів до створення упорядкованої системи вимірювань навчальних досягнень учнів та моніторингу якості освіти і розробки основних засад державної політики у виробництві й поширенні навчальних матеріалів і ресурсів із залученням інвестицій у розвиток інформаційно-комунікаційних технологій; ☐ змінити систему оплати праці і проведення атестації педагогічних працівників, встановивши різницю в посадових окладах вчителів суміжних категорій, яка має становити не менше ніж 30%, та скерувати кошти, виділені за нормативом на професійний розвиток учителів, до шкіл; ☐ модернізація вузько-профільного переліку спеціальностей, впровадження ширшої профільної підготовки кваліфікованих робітників тощо; ☐ розробку і запровадження програмно-цільового методу фінансування освіти; ☐ проведення жорсткої антикорупційної політики у вищій школі, визначено 15 першочергових завдань: від розробки конкретних механізмів підвищення заробітної плати працівникам ВНЗ, створення системи незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників шкіл до розвитку системи пільгового кредитування на здобуття вищої освіти. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Забезпечення рівного доступу до освіти; ☐ забезпечити виплату стипендій вищі за прожитковий мінімум; ☐ відновлення бюджетного фінансування освіти; ☐ освітня діяльність не має перетворюватися на джерело прибутку; ☐ підтримка сільських педагогів місцевими бюджетами та виділення їм спеціальних доплат; ☐ зростання кількості студентів, що навчатимуться за державні кошти в державних ВНЗ. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Підвищення до рівня середньої в промисловості зарплати викладачів середніх спеціальних закладів, учителів шкіл; ☐ забезпечити витрати на академічну науку і прикладні дослідження на рівні не менш ніж 3% ВВП; ☐ відмова від платної освіти та приватних навчальних закладів; ☐ відмова руху системи вищої освіти України до Болонського процесу.

Додаток 1. Продовження таблиці

	Партія регіонів України	Блок Юлії Тимошенко	Блок «Наша Україна»	Соціалістична партія України	Комуністична партія України
Комунальні послуги: шляхи покращення їх якості та формування економічно обґрунтованих цін на них	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Збільшувати доступність послуг за рахунок «жорсткого контролю за тарифами» та «приведення оплати за послуги до рівня реальних доходів громадян»; ☐ поступове впровадження конкурентних механізмів в житлово-комунальному секторі; ☐ здійснення комунально-житлової реформи, спрямованої на децентралізацію комунально-господарських служб, зниження їхньої ресурсовитратності та покращення якості послуг; ☐ здійснення компенсацій витрат населення грошима шляхом підвищення заробітної плати та пенсій. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Забезпечити доступність послуг для всіх категорій населення і покращення їх якості за рахунок запровадження сучасної системи обліку; ☐ поглиблення демонополізації житлово-комунального господарства, створення конкурентного середовища на ринку житлово-комунальних послуг, перехід на контрактні відносини між учасниками процесу надання житлово-комунальних послуг; ☐ залучення значних інвестиційних ресурсів для технічної модернізації застарілого обладнання і покращення матеріально-технічного стану комунального сектору. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Збільшити доступність якісних комунальних послуг для селян і малозабезпечених категорій населення шляхом застосування механізму адресних дотацій; ☐ контролювати діяльність природних монополістів, формувати правові та економічні передумови для функціонування «ефективного власника» і залучення приватних інвестицій у сектор (включаючи, у тому числі, застосування механізму концесії); ☐ при зміні тарифів враховувати інтереси пересічних громадян. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Припинити збільшення тарифів і обмежити зростання вартості комунальних послуг законом – платежі не мають сягати більше ніж 12 відсотків доходу сім'ї; ☐ державне утримання сектору і при цьому обіцяє забезпечити якість комунальних послуг; ☐ збереження пільг для старшого покоління, ветеранів та інших малозабезпечених і виступає проти приватизації стратегічно важливих об'єктів житлово-комунального сектору. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Не допустити підвищення тарифів; ☐ створити умови для безаварійного функціонування об'єктів житла і систем життєзабезпечення населених пунктів; ☐ створення державної системи пільг і соціальної допомоги малозабезпеченим верствам населення, ветеранам, інвалідам, одиноким, багатодітним і молодим сім'ям, сиротам і вдовам; ☐ націоналізація стратегічно важливих галузей і підприємств, заборона знищення житла і соціально-побутових об'єктів, виселення громадян без надання житла.

Додаток 2. ЛИСТ-ЗВЕРНЕННЯ ДО ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ (БЛОКІВ)

м. Київ, 04070, а/с 20
 тел./ф.: 8 044 425 25 33
 kohut@laboratory.kiev.ua
 www.svidomo2006.org.ua

ГРОМАДСЬКА КАМΠΑНІЯ УСВІДОМЛЕНИЙ ВИБІР 2006

02 лютого 2006 року

Лідеру політичної партії/блоку партій

Шановний ... !

До Вас звертаються керівники експертних груп, які працюють у рамках Громадської кампанії «Усвідомлений вибір 2006» (декларація про створення Громадської кампанії, що роз'яснює її мету та окреслює коло учасників, додається). Ми здійснюємо вивчення позицій ключових учасників парламентської кампанії 2006 року (Партії регіонів України, Блоку «Наша Україна», Блоку Юлії Тимошенко, Комуністичної партії України, Соціалістичної партії України, Народного блоку Литвина, Громадянського блоку «Пора-ПРП», Опозиційного блоку НЕ ТАК!) стосовно найрезонансних проблем життя сучасного українського суспільства:

- оподаткування та «детінізація» доходів;
- подолання бідності, соціальний захист та пенсійна політика;
- доступ до справедливого правосуддя;
- охорона здоров'я громадян України;
- освіта;
- комунальні послуги: шляхи покращення їх якості та формування економічно обґрунтованих цін на них.

Ми зацікавлені, щоб у цих дослідженнях позиція Вашої політичної партії/блоку була представлена якнайточніше, тому звертаємося до Вас із проханням відповісти на наступні запитання:

У сфері «Оподаткування та «детінізації» доходів»:

- 1.) Чи плануєте Ви переглядати систему оподаткування ПДВ та податку на прибуток?
- 2.) Які зловживання та махінації при сплаті ПДВ та податку на прибуток Ви вважаєте найсуттєвішими і яким чином плануєте з ними боротись?
- 3.) Яке Ваше бачення перспективи запровадження оподаткування нерухомості – система та терміни впровадження?
- 4.) Які механізми Ви плануєте задіяти для виведення з «тіні» доходів громадян та юридичних осіб?
- 5.) Чи вважаєте Ви за доцільне запровадження єдиного соціального податку. Якщо так, то яким Ви його бачите і як швидко він, на Вашу думку, може бути запроваджений?

У сфері «Подолання бідності, соціальний захист та пенсійна політика»:

- 1) Коли, за Вашими оцінками, доходи державного бюджету дозволять встановити адекватний розмір прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати, і що Ви пропонуєте для цього зробити?
- 2) Які пріоритети, на Вашу думку, повинні бути встановлені в системі соціального захисту для успішного подолання бідності?
- 3) Які кроки із підвищення ефективності політики у сфері зайнятості Ви пропонуєте здійснити?
- 4) Як Ви вважаєте за доцільне реформувати систему соціальних пільг (їх монетизація, адресність тощо)?
- 5) Чи вважаєте Ви за доцільне поновити реалізацію проголошеної пенсійної реформи? Як що так, то у якому вигляді?
- 6) Як, на Вашу думку, можна вирішити проблему збільшення надходжень до Пенсійного фонду?

У сфері «Доступу до справедливого правосуддя»?

- 1) Які заходи Ви пропонуєте здійснити для покращення доступності правосуддя?
- 2) Що Ви вважаєте за необхідне зробити, щоби підвищити рівень суспільної довіри до судів?
- 3) Якими Ви бачите шляхи підвищення ефективності судового захисту прав юридичних та фізичних осіб?
- 4) Як Ви пропонуєте вирішувати проблему корупції в судах?

У сфері «Охорони здоров'я громадян України» :

- 1) Як Ви пропонуєте реформувати систему надання медичної допомоги?
- 2) Що Ви вважаєте за необхідне зробити, щоби забезпечити дієвий захист прав пацієнтів та медичних працівників?
- 3) Які невідкладні заходи Ви вважаєте за доцільне здійснити, щоби запобігти поширенню соціально-небезпечних хвороб (ВІЛ/СНІД, туберкульоз, немедичне вживання наркотиків, вірусний гепатит)?
- 4) Як Ви бачите шлях збільшення доступності лікарських препаратів?

У сфері «Освіта»:

- 1) Яка Ваша стратегія щодо розвитку сільської школи?
- 2) Що Ви робитимете для забезпечення соціального захисту та підняття рівня середньої заробітної плати педагогів вище, ніж у промисловості?
- 3) Як Ви бачите вирішення проблеми недостатнього державного фінансування закладів освіти (дитячих садків, середніх шкіл, закладів профтехосвіти, ВНЗ)?
- 4) Які заходи Ви плануєте вжити для боротьби з корупцією у вищій школі та збільшення державного замовлення?

У сфері «Комунальні послуги: шляхи покращення їх якості та формування економічно обґрунтованих цін на них»:

- 1) Які шляхи покращення доступності комунальних послуг Ви пропонуєте (пільги, субсидії для малозабезпечених категорій населення, адресні дотації тощо)?
- 2) Які шляхи підвищення якості комунальних послуг, забезпечення їх надійності та безпеки для споживачів будуть ініціюватися Вами?
- 3) Які, на вашу думку, необхідно здійснити заходи щодо нового регулювання відносин між учасниками процесу надання комунальних послуг (компаніями, житлово-комунальними господарствами, постачальниками, споживачами тощо)?
- 4) Які заходи, спрямовані на підвищення ефективності споживання ресурсів, енергозбереження Ви збираєтесь ініціювати?
- 5) Які заходи Ви збираєтесь пропонувати для залучення інвестицій в інфраструктуру комунального сектора?

Результати цього анкетування будуть оприлюднені та опрацьовані у відповідних аналітичних дослідженнях в межах Громадської кампанії «Усвідомлений вибір 2006» і в подальшому використані для підготовки інформаційних матеріалів для засобів масової інформації (проведення експертних обговорень, телевізійних дебатів, статей у центральній і регіональній пресі тощо).

З повагою

Керівник Громадської кампанії
«Усвідомлений вибір 2006»

Ігор КОГУТ

Керівник аналітичної частини
Громадської кампанії
«Усвідомлений вибір 2006»

Роман КОБЕЦЬ

Керівник дослідницької групи
«Оподаткування та «детінізації»
доходів у програмах
політичних партій і блоків»

Ростислав ЛЕВИЦЬКИЙ

Керівник експертної групи
«Подолання бідності, соціальний
захист (пільги) та пенсійна політика»

Сергій ПАНЦИР

Керівник експертної групи
«Доступ до справедливого правосуддя»

Роман КУЙБИДА

Керівник експертної групи
«Охорона здоров'я громадян України»

Денис ПОЛТАВЕЦЬ

Керівник експертної групи «Освіта»

Марина МОСІЄНКО

Керівник експертної групи
«Комунальні послуги: шляхи покращення
їх якості та формування економічно
обґрунтованих цін на них»

Ольга КОЛОВИЦЬКОВА

**Додаток 3. ХРОНОЛОГІЯ ПОДІЙ В РАМКАХ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКОЇ КАМПАНІЇ «УСВІДОМЛЕНИЙ ВИБІР 2006»
(29 січня – 27 березня 2006 року)**

29 січня	Презентовано веб-сайт громадської кампанії «Усвідомлений вибір 2006» – www.svidomo2006.org.ua .
2–3 лютого	Звернення ГК «Усвідомлений вибір 2006» до лідерів виборчих перегонів (Партії регіонів України, Блоку «Наша Україна», Блоку Юлії Тимошенко, Комуністичної партії України, Соціалістичної партії України, Народного блоку Литвина, Громадянського блоку «Пора-ПРП», Опозиційного блоку НЕ ТАК!) із запитом щодо їхніх позицій з найрезонансніших проблем життя українського суспільства.
3 лютого	Радіо-дискусія: «Потяг до влади. Зупинка на перегонах». Представники Громадянського блоку «ПОРА-ПРП» та Комуністичної партії України (Радіо «Ера», м. Київ).
10 лютого	Прес-конференція: презентація ГК «Усвідомлений вибір 2006» – «Аналізуй! Вибирай! Голосуй!» та дебатного проекту «квадратні столи» (УНІАН, м. Київ).
20 лютого	«Квадратний стіл»: «Комунальні послуги: шляхи покращення якості та формування цін». Представники Блоку «Наша Україна», Партії регіонів України та Соціалістичної партії України (УНІАН, м. Київ).
22 лютого	«Квадратний стіл»: «Доступ до справедливого правосуддя». Представники Блоку «Наша Україна», Громадянського блоку «Пора-ПРП», Комуністичної партії України та Опозиційного блоку НЕ ТАК! (УНІАН, м. Київ).
22 лютого	«Мультимедіа-дискусія»: дебати лідерів політичних сил. Представники Блоку «Наша Україна» та Партії регіонів України (Інтерфакс, м. Київ).
23 лютого	Підписання Декларації ГК «Усвідомлений вибір 2006» (ЛігаБізнесІнформ, м. Київ).
23 лютого	Круглий стіл: представники ГК «Усвідомлений вибір 2006» та Громадянського блоку «ПОРА-ПРП» (ЛігаБізнесІнформ, м. Київ).
23 лютого	Медіа Клуб: «Комунальні послуги» (Центр медіареформ, м. Кременчук).
23 лютого	Радіо-дискусія: «Потяг до влади. Зупинка на перегонах». Економічні питання. Представники Громадянського блоку «ПОРА-ПРП» та Народного блоку Литвина (Радіо «Ера», м. Київ).
24 лютого	Медіа Клуб: «Доступ до справедливого правосуддя» (Центр медіареформ, м. Полтава).
24 лютого	Медіа Клуб: «Соціальна політика» (Центр медіареформ, м. Черкаси).
24 лютого	Радіо-дискусія: «Потяг до влади. Зупинка на перегонах». Детінізація економіки та доходи громадян. Представники Блоку «Наша Україна» та Опозиційного блоку НЕ ТАК! (Радіо «Ера», м. Київ).
25 лютого	Представники ГК «Усвідомлений вибір 2006» увійшли до складу Громадської ради при Президентові України з питань забезпечення реалізації виборчих прав громадян України під час проведення виборів 2006 року.
27 лютого	Медіа Клуб: «Проблеми оподаткування» (Центр медіареформ, м. Львів).
28 лютого	Поширення публічного звернення Всеукраїнської Мережі людей, які живуть з ВІЛ/СНІД спільно з Консорціумом «Здоровий вибір» до політичних партій і блоків.
28 лютого	Медіа Клуб: «Соціальний захист» (Центр медіареформ, м. Чернівці).
1–24 березня	Листівкова кампанія: «Що думає твоя партія про...» (ВГО «ПОРА», всі регіони України).
1 березня	Прес-конференція: результати медіа моніторингу (Інтерфакс, м. Київ).
1 березня	«Мультимедіа-дискусія»: дебати лідерів політичних сил. Представники Блоку «Наша Україна» та Блоку Юлії Тимошенко (Інтерфакс, м. Київ).
1 березня	Прес-конференція: Аналіз та публічне обговорення програми «Охорона здоров'я « Блоку «Наша Україна» (УкрІнформ, м. Київ).
1 березня	Теледебати: інтерактивна програма «Контраргументи» у прямому ефірі. Представники партії «Третя сила» та ПНЕРУ (ТК «Телеком-Сервіс», м. Шостка).
1 березня	Радіо-дискусія: «Потяг до влади. Зупинка на перегонах». Оподаткування. Представники Блоку «Наша Україна» та Соціалістичної партії України (Радіо «Ера», м. Київ).
2 березня	«Квадратний стіл»: «Соціально небезпечні захворювання». Представники Блоку «Наша Україна», Блоку Юлії Тимошенко та Партії регіонів України (УНІАН, м. Київ).
2 березня	Медіа Клуб: «Освіта» (Центр медіареформ, м. Кривий Ріг).
2 березня	Громадські слухання: «Справедливе правосуддя» (ВГО «ПОРА», м. Кременчук).
2 березня	Радіо-дискусія: «Потяг до влади. Зупинка на перегонах». Податкова політика, детінізація економіки та доходи громадян. Представники Блоку «Наша Україна» та Партії регіонів України (Радіо «Ера», м. Київ).
3 березня	Громадські слухання: «Освіта» (ВГО «ПОРА», м. Луганськ).
3 березня	Теледебати: інтерактивна програма «Контраргументи» у прямому ефірі. Представники Блоку Юлії Тимошенко та Блоку «РУХ-ХДС-За Україну!» (ТК «Телеком-Сервіс», м. Шостка).
5 березня	Теледебати: «Теледебати. Парламентські вибори 2006» у прямому ефірі. Представники партії «Віче» та Блоку Наталії Вітренко «Народна опозиція» («5 канал», м. Київ).
6 березня	Медіа Клуб: «Оподаткування та «детінізація» доходів» (Центр Медіареформ, м. Сімферополь).
6 березня	Медіа Клуб: «Освіта» (Центр Медіареформ, м. Вінниця).
6 березня	Медіа Клуб: «Справедливе правосуддя» (Центр Медіареформ, м. Чернівці).
6 березня	Медіа Клуб: «Комунальні послуги» (Центр Медіареформ, м. Донецьк).
6 березня	Теледебати: інтерактивна програма «Контраргументи» у прямому ефірі. Представники Партії «Союз» та Партії регіонів України (ТК «Телеком-Сервіс», м. Шостка).
7 березня	Телепрограма «Ключові питання» на каналі ICTV із лідерами партій та блоків: Блок Народно-демократичної партії – Л. Супрун (ICTV, м. Київ).
9 березня	Телепрограма «Ключові питання» на каналі ICTV із лідерами партій та блоків: Громадянський блок «ПОРА-ПРП» – В. Кличко (ICTV, м. Київ).
9 березня	Прес-конференція: результати медіа моніторингу (Інтерфакс, м. Київ).
9 березня	«Квадратний стіл»: «Проблеми освіти у передвиборчих програмах: Чи зможе «Наша Україна» підвищити зарплати вчителів до 500 у.о., «Не Так!» – покінчити з корупцією у вузах, а Блок Литвина – подвоїти державне фінансування освіти?».

- Представники Блоку «Наша Україна», Комуністичної партії України, Опозиційного блоку НЕ ТАК! та Народного блоку Литвина (УНІАН, м. Київ).
- 9 березня «Мультимедіа-дискусія»: дебати лідерів політичних сил. Представники Опозиційного блоку НЕ ТАК! та Комуністичної партії України (Інтерфакс, м. Київ).
- 9 березня Теледебати: інтерактивна програма «Контраргументи» у прямому ефірі.
- Представники: Виборчий блок «Блок Литвина» та Партія «Зелена планета» (ТК «Телеком-Сервіс», м. Шостка).
- 9 березня Радіо-дискусія: «Потяг до влади. Зупинка на перегонах». Представники Соціалістичної партії України та Блоку Юлії Тимошенко (Радіо «Ера», м. Київ).
- 10 березня Телепрограма «Ключові питання» на каналі ICTV із лідерами партій та блоків: Опозиційний блок НЕ ТАК! – Л. Кравчук (ICTV, м. Київ).
- 10 березня Круглий стіл: представники ГК «Усвідомлений вибір 2006» та Блоку Юлії Тимошенко (ЛігаБізнесІнформ, м. Київ).
- 10 березня Акція «Не голосуй за kota в мішку!» (ОПОРА, м. Чернігів).
- 10 березня Громадські слухання: «Комунальні послуги: шляхи покращення їх якості та формування економічно обґрунтованих цін» (ВГО «ПОРА», м. Полтава).
- 10 березня Громадські слухання: «Справедливе правосуддя» (ВГО «ПОРА», м. Донецьк).
- 10 березня Медіа Клуб: «Комунальні послуги» (Центр Медіареформ, м. Кіровоград).
- 10 березня Медіа Клуб: «Реформування системи охорони здоров'я» (Центр Медіареформ, м. Херсон).
- 10 березня Громадські слухання: «Освіта» (ВГО «ПОРА», м. Кривий Ріг).
- 10 березня Радіо-дискусія: «Потяг до влади. Зупинка на перегонах». Представники Блоку «Наша Україна» та Партії регіонів України (Радіо «Ера», м. Київ).
- 11 березня Теледебати: інтерактивна програма «Контраргументи» у прямому ефірі. Представники: Опозиційний блок НЕ ТАК! та ПППУ (ТК «Телеком-Сервіс», м. Шостка).
- 11 березня Теледебати: «Теледебати. Парламентські вибори 2006» у прямому ефірі. Представники Громадянського блоку ПОРА-ПРП («5 канал», м. Київ).
- 12 березня Теледебати: «Теледебати. Парламентські вибори 2006» у прямому ефірі. Представники Соціалістичної партії України та Народного блоку Литвина («5 канал», м. Київ).
- 13 березня Телепрограма «Ключові питання» на каналі ICTV із лідерами партій та блоків: Партія регіонів України – В. Янукович (ICTV, м. Київ).
- 13 березня Громадські слухання: «Соціальний захист» (ВГО «ПОРА», м. Сімферополь).
- 13 березня «Квадратний стіл»: «Оподаткування і детінізація доходів». Представники Блоку «Наша Україна», Партії регіонів України та Громадянського блоку «ПОРА-ПРП» (УНІАН, м. Київ).
- 13 березня Громадські слухання: «Якісна середня освіта та рівний доступ до вищої освіти» (ВГО «ПОРА», м. Вінниця).
- 13 березня Теледебати: інтерактивна програма «Контраргументи» у прямому ефірі. Представники: Блок «Наша Україна» та Блок Наталії Вітренко «Народна опозиція» (ТК «Телеком-Сервіс», м. Шостка).
- 14 березня Телепрограма «Ключові питання» на каналі ICTV із лідерами партій та блоків: Комуністична партія України – П.Симоненко (ICTV, м. Київ).
- 14 березня Громадські слухання: «Охорона здоров'я громадян України» (ВГО «ПОРА», м. Чернігів).
- 14 березня Прес-конференція: результати медіа моніторингу (Інтерфакс, м. Київ).
- 14 березня Громадські слухання: «Комунальні послуги: покращення якості та формування цін» (ВГО «ПОРА», м. Львів).
- 15 березня Громадські слухання: «Охорона здоров'я громадян України» (ВГО «ПОРА», м. Черкаси).
- 15 березня Медіа Клуб: «Комунальні послуги» (Центр Медіареформ, м. Маріуполь).
- 15 березня Медіа Клуб: «Оподаткування» (Центр Медіареформ, м. Ужгород).
- 15 березня «Мультимедіа-дискусія»: дебати лідерів політичних сил. Представники керівництва Громадського блоку «Пора-ПРП» та Соціалістичної партії України (Інтерфакс, м. Київ).
- 15 березня Теледебати: інтерактивна програма «Контраргументи» у прямому ефірі. Представники: Соціально-християнська партія та виборчий блок «Блок Лазаренка» (ТК «Телеком-Сервіс», м. Шостка).
- 15 березня Радіо-дискусія: «Потяг до влади. Зупинка на перегонах». Представники Опозиційного блоку НЕ ТАК! та Народного блоку Литвина (Радіо «Ера», м. Київ).
- 16 березня Телепрограма «Ключові питання» на каналі ICTV із лідерами партій та блоків: Блок Наталії Вітренко «Народна опозиція» – Н.Вітренко (ICTV, м. Київ).
- 16 березня Медіа Клуб: «Комунальні послуги» (Центр Медіареформ, м. Запоріжжя).
- 16 березня Прес-конференція «Моніторинг доступу до електронних ЗМІ політичних партій/блоків під час парламентської кампанії: лютий 2006. Результати контент-аналізу теленовин та політичної реклами на 10 провідних телеканалах» (Інтерфакс, м. Київ).
- 16 березня Медіа Клуб: «Справедливе правосуддя» (Центр Медіареформ, м. Луганськ).
- 16 березня Медіа Клуб: «Доступ до якісного медичного обслуговування» (Центр Медіареформ, м. Одеса).
- 16 березня Акція «Дезінфекція партійних списків» (Громадянська мережа ОПОРА, м. Київ).
- 16 березня Медіа Клуб: «Оподаткування» (Центр Медіареформ, м. Дніпропетровськ).
- 16 березня Громадські слухання: «Соціальний захист» (ВГО «ПОРА», м. Кіровоград).
- 16 березня Громадські слухання: «Освіта» (ВГО «ПОРА», м. Луцьк).
- 16 березня Радіо-дискусія: «Потяг до влади. Зупинка на перегонах». Представники Комуністичної партії України та «Громадянського блоку ПОРА-ПРП» (Радіо «Ера», м. Київ).
- 17 березня Телепрограма «Ключові питання» на каналі ICTV із лідерами партій та блоків: Блок Юлії Тимошенко – М.Томенко (ICTV, м. Київ).
- 17 березня Прес-конференція: «Проміжні результати здійснення моніторингу «РЕЛІГІЯ І ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ 2006» (Суспільно-гуманітарний консорціум «Генеза», Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Григорія Сковороди НАН України, м. Київ).

- 17 березня Громадські слухання: «Соціальний захист» (ВГО «ПОРА», м. Дніпропетровськ).
- 17 березня Громадські слухання: «Справедливе правосуддя» (ВГО «ПОРА», м. Херсон).
- 17 березня Медіа Клуб: «Оподаткування» (Центр Медіареформ, м. Бердянськ).
- 17 березня Теледебати: інтерактивна програма «Контраргументи» у прямому ефірі. Представники: Всеукраїнське об'єднання «Свобода» та Ліберальна партія України (ТК «Телеком-Сервіс», м. Шостка).
- 17 березня Теледебати: інтерактивна програма «Контраргументи» у прямому ефірі. Представники: Соціалістична партія України та Партія «Трудова Україна» (ТК «Телеком-Сервіс», м. Шостка).
- 18 березня Теледебати: «Теледебати. Парламентські вибори 2006» у прямому ефірі. Представники Комуністичної партії України та Блоку Юлії Тимошенко («5 канал», м. Київ).
- 19 березня Теледебати: інтерактивна програма «Контраргументи» у прямому ефірі. Представники: Селянська партія та Партія «Віче» (ТК «Телеком-Сервіс», м. Шостка).
- 19 березня Теледебати: «Теледебати. Парламентські вибори 2006» у прямому ефірі. Представники Блоку «Наша Україна» та Партії регіонів України («5 канал», м. Київ).
- 20 березня Телепрограма «Ключові питання» на каналі ICTV із лідерами партій та блоків: Народний блок Литвина – В.Литвин (ICTV, м. Київ).
- 20 березня Прес-конференція: «Здоровий вибір: що очікувати виборцю від партій / блоків – ключових учасників парламентської кампанії – 2006 в сфері охорони здоров'я?» (Інтерфакс, м. Київ).
- 20 березня Громадські слухання: «Справедливе правосуддя» (ВГО «ПОРА», м. Чернівці).
- 20 березня Громадські слухання: «Освіта» (ВГО «ПОРА», м. Рівне).
- 20 березня Громадські слухання: «Освіта» (ВГО «ПОРА», м. Харків).
- 20 березня Громадські слухання: «Комунальні послуги» (ВГО «ПОРА», м. Миколаїв).
- 20 березня Теледебати: інтерактивна програма «Контраргументи» у прямому ефірі. Представники: Комуністична партія України та Партія «Відродження» (ТК «Телеком-Сервіс», м. Шостка).
- 21 березня Телепрограма «Ключові питання» на каналі ICTV із лідерами партій та блоків: Український Народний Блок Костенка і Плюща – Ю. Костенко (ICTV, м. Київ).
- 21 березня Прес-конференція: результати медіа моніторингу (Інтерфакс, м. Київ).
- 21 березня Квадратний стіл: «Проміжні результати здійснення моніторингу «РЕЛІГІЯ І ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ 2006». Представники: Комуністична партія України та Громадянський блок «ПОРА-ПРП» (Суспільно-гуманітарний консорціум «Генеза», Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Григорія Сковороди НАН України, УНІАН, м. Київ).
- 21 березня Радіо-дискусія: «Потяг до влади. Зупинка на перегонах». Представники: Ольга Коловіцова (Інститут управління суспільними змінами, керівник дослідницької групи «Комунальні послуги, шляхи покращення їх якості та формування економічно обґрунтованих цін на них громадською компанією «Усвідомлений вибір 2006») та Ельдар Газізулін (Міжнародний центр перспективних досліджень) (Радіо «Ера», м. Київ).
- 21 березня Теледебати: інтерактивна програма «Контраргументи» у прямому ефірі. Представники: Партія «Народний Союз Наша Україна» (ТК «Телеком-Сервіс», м. Шостка).
- 22 березня Телепрограма «Ключові питання» на каналі ICTV із лідерами партій та блоків: Соціалістична партія України – О.Мороз (ICTV, м. Київ).
- 22 березня Медіа Клуб: «Подолання бідності, соціальний захист через пільги та пенсійна політика» (Центр Медіареформ, м. Миколаїв).
- 22 березня Громадські слухання: «Справедливе правосуддя» (ВГО «ПОРА», м. Ужгород).
- 22 березня Креатив-акція: «Як не слід обирати 26 березня» (ВГО «ПОРА», м. Донецьк).
- 22 березня Прес-конференція: «Проміжні підсумки роботи громадської кампанії «Усвідомлений вибір 2006» (УНІАН, м. Київ).
- 22 березня Медіа Клуб: «Справедливе правосуддя» (Центр Медіареформ, м. Харків).
- 22 березня Теледебати: інтерактивна програма «Контраргументи» у прямому ефірі. Представники: Партія патріотичних сил України та Громадянський блок «ПОРА-ПРП» (ТК «Телеком-Сервіс», м. Шостка).
- 22 березня Теледебати: інтерактивна програма «Контраргументи» у прямому ефірі. Представники: Партія Зелених України та Партія Пенсіонерів України (ТК «Телеком-Сервіс», м. Шостка).
- 23 березня Телепрограма «Ключові питання» на каналі ICTV із лідерами партій та блоків: Блок «НАША УКРАЇНА» – Ю.Єхануров (ICTV, м. Київ).
- 23 березня Громадські слухання: «Освіта» (ВГО «ПОРА», м. Запоріжжя).
- 23 березня Громадські слухання: «Комунальні послуги» (ВГО «ПОРА», м. Одеса).
- 23 березня Радіо-дебати: Дебати між кандидатами на посаду міського голови Львова В.Куйбідою та А. Садовим (ВГО «ПОРА», м. Львів).
- 23 березня Теледебати: інтерактивна програма «Контраргументи» у прямому ефірі. Представники: кандидати на посаду Шосткінського міського голови (ТК «Телеком-Сервіс», м. Шостка).
- 23 березня Радіо-дискусія: «Потяг до влади. Зупинка на перегонах». Представники Народного блоку Литвина та Опозиційного блоку НЕ ТАК! (Радіо «Ера», м. Київ).
- 24 березня Телепрограма «Ключові питання» на каналі ICTV із лідерами партій та блоків: Партія «Віче» – І.Богословська (ICTV, м. Київ).
- 24 березня Квадратний стіл: «Як політики хочуть забезпечувати гідний рівень життя, соціальні стандарти?». Представники: Блок «Наша Україна», Партія регіонів України та Опозиційний блок НЕ ТАК! (УНІАН, м. Київ).
- 24 березня Теледебати: інтерактивна програма «Контраргументи» у прямому ефірі. Представники: Український Народний Блок Костенка і Плюща та Народно-демократична партія (ТК «Телеком-Сервіс», м. Шостка).
- 24 березня Радіо-дискусія: «Потяг до влади. Зупинка на перегонах». Представники Соціалістичної партії України та Блоку Юлії Тимошенко (Радіо «Ера», м. Київ).
- 24 березня Теледебати: інтерактивна програма «Контраргументи» у прямому ефірі. Представники: Виборчий блок «Влада народу» (ТК «Телеком-Сервіс», м. Шостка).
- 26–27 березня Телемарафон: «Ніч вибору 2006 у прямому ефірі» та робота Відкритого прес-центру в Українському Домі (Перший Національний канал, ТРК «ЕРА», Міжнародний фонд «Відродження» та ГК «Усвідомлений вибір 2006»).

PREFACE

Ihor
KOHUT,

*Head of the Conscious
Choice 2006 Civil
Campaign
Chairman of the Board
of the Agency for
Legislative Initiatives*

Dear Ladies and Gentlemen!

The 2006 parliamentary election in Ukraine have traditionally become yet another waypoint. This election has been marked by many unique tendencies, new approaches and special expectations. Here I would like to shed some light on several key circumstances and features of this elections and the role of civil society in the electoral process.

Firstly, it should be noted that the atmosphere and attitudes at this election have been quite different from all previous campaigns that have taken place since Ukraine became an independent country. Even if the difference has not been so evident, the election was much more democratic, free and competitive. Ukraine and Ukrainians have proven it not only to the West, but also to themselves that they are able to build democracy regardless of how hard it might be.

Secondly, other factors such as the results of the constitutional reform and the use of the proportional representation system in the election have also had their impact on the course of the campaign.

These and other aspects have encouraged all of us – think tanks, journalists, news agencies, TV and radio stations, and just active civil society groups supported by the International Renaissance Foundation (Soros Foundation in Ukraine) – to look differently at the elections and the role of NGOs participating in the process to guarantee fair and democratic elections.

This election had to publicly approve the approaches to the implementation of public policies, as well as staffing, programme and team positions of political forces that have fought for the votes, seats in Parliament, and, correspondently, the right to form the government. We had acted on the assumption that in a democratic parliamentary-presidential republic the agenda of political debates should be determined not by external or internal political factors, but by the civil society; thus, questions to be discussed in the framework of political debates should involve the problems of citizens and affairs of the state, and not just some mythic-and-technological ideas to benefit certain “virtual” politicians (as has been vividly demonstrated by the Conscious Choice Barometer, a monitoring media project implemented within the framework of the *Conscious Choice 2006 Civil Campaign*). On the other hand, we had also tried to bring the issues of political accountability and consistency into the focus of public attention and discussion.

Within a very limited span of time, the *Conscious Choice 2006* campaign attempted (and partially managed) to change (rationalise) the motivation of the voter in terms of electing political forces which, according to their activities, programs,

and approaches prove their capacity to take an active and competitive part in governing the state, as well as transform the established practice of politicians from irresponsible populist technological campaigns to competing programs, ideologies, views and teams, by means of organising debates (UNIAN square tables, Interfax-Ukraine discussions, LigaBusinessInform round tables, Channel 5 TV debates, ICTV and radio ERA-FM talk shows, local media clubs and hearings in 15 regions of Ukraine). 6 self-organized expert groups have conducted a research of key campaign issues (social policies; fair justice; high quality healthcare; access to the high quality higher education; legalisation of salaries and tax reform; public utilities and prices for them) by means of studying how political forces fulfilled their promises made at 2002 elections, as well as their party and election programmes. The results of this research have been made public in Kyiv and regions.

Main political promises of eight key political forces have been published in the form of brochures that had to promote a conscious choice of citizens. The same objective has been pursued by posters and stickers circulated by activists of the OPORA public network.

Main result of the campaign is that, despite of certain typical passivity, one must and one can change the approaches of donor organizations (IRF has abandoned the traditional forms of support granted to public initiatives during elections), NGOs (that have so far been used to established standards of monitoring electoral violations), voters making a rational rather than emotional choice, and political parties that are and will be forced to be accountable for public policies from the standpoint of their election promises.

The future of the *Conscious Choice Civil Campaign* is that we now have the experience of monitoring the fulfilment of election promises by political parties, and such monitoring will be easier being based on better methodological procedures. We can now unite our monitoring with continuous analysis of public policies and evaluation of draft decisions to be considered by the Parliament and the Government. Citizens perceive the idea of monitoring the fulfilment of election promises not only with understanding, but also with approval: thus, a survey conducted by the Democratic Initiatives Foundation within the framework of the *Conscious Choice 2006* campaign has revealed that 76 per cent of the population will be closely following the activities of the party/bloc they voted for. The objective of the *Conscious Choice Civil Campaign* is to help voters achieve this goal.

м. Київ, 04070, а/с 20
 тел./ф.: 8 044 425 25 33
 kohut@laboratory.kiev.ua
 www.svidomo2006.org.ua

ГРОМАДСЬКА КАМΠΑНІЯ УСВІДОМЛЕНИЙ ВИБІР 2006

DECLARATION OF THE CONSCIOUS CHOICE 2006 CIVIL CAMPAIGN

The parliamentary elections mean a democracy test for the Ukrainian society. The Orange Revolution has raised an unprecedented public interest to the socio-political developments of the nation. Due to the events that happened at the end of 2004, Ukraine is drastically changing its governance system: from now on the Parliament or Verhovna Rada of Ukraine, as well as oblast, rayon and municipal councils will play a key role in the development and implementation of public policies. Over the next five years, the Parliament and regional/local councils will be formed exclusively on the party-based principles.

Such “party democracy” is not a remedy for all long-standing ills of the national political elite, such as lack of transparency in the development and approval of the government decisions, non-predictable government decisions, ignorance of the position of different society groups in favour of narrow corporate interests in the development and implementation of the government policies, inappropriateness of civil service policies and more. Without a due public control, public coverage and open critical discussion of approaches to the issues of public interest, suggested by political parties, the long expected “political structuring” might evolve into a new form of the old political regime, which the civil society strongly opposed back in 2004.

We, representatives of non-governmental organizations of Ukraine, for the sake of strengthening democratic changes in the country, are launching a nation-wide civil campaign, *Conscious Choice 2006*.

The campaign aims to establish a democratic tradition of elections not only charisma leaders. We strive to ensure that citizens make an informed choice among political forces that may offer Ukrainian voters the most acceptable and achievable programmes, plans and promises.

The campaign is based on a wide coalition of efforts of independent think tanks, journalists, networking groups and initiatives aiming to systematise, analyse and make publicly available a clear and easy-to-understand position of political forces as to the solution of key problems that stem from the development of the Ukrainian society. The following areas will be covered in particular:

- Price policies, legalisation of salaries
- Fighting poverty, social welfare and pension system
- Quality education and equal access to the higher education
- Access to the quality medical service
- Access to the fair court system
- Public utilities sector - basic services and utilities prices

We do not limit the analysis of the election promises to these issues but rather try to add a real value and content to such principle of “party-based democracy” as political responsibility.

We will make the review of the previous activities of the political forces and the approaches they applied to suggest solutions to these problems. The non-governmental organisations, members of the *Conscious Choice 2006* Campaign will start an independent public monitoring of how stable the party positions were and how each party adheres to their declared platforms, how adequate their coalitions staff proposals are etc.

We are confident that the *Conscious Choice 2006* will not remain within the limits of the 2006 parliamentary election. We believe that such monitoring at all levels – national, regional, local – should become a part of the daily ongoing activities of the non-governmental organizations. The emergence of such practice is the guarantee for the development of a strong and influential civil society in Ukraine.

ABOUT THE CAMPAIGN AND ITS CONCLUSIONS

**Roman
KOBETS,**

*Head of the Analytical
Unit of the Conscious
Choice 2006 Civil
Campaign*

ABOUT THE CAMPAIGN. Ukraine finds itself on the brink of significant changes in the political environment. Two cornerstone events of the current year – enactment of constitutional amendments and proportional parliamentary elections – create an essentially new situation: from now on, the country will be governed by the coalition of political forces that win the elections. It is this coalition that will get legislative and executive leverages to implement its vision of how to develop all sectors of the Ukrainian society. Thus, Ukraine forms a European model of “party democracy”.

This, however, creates new challenges to the democratic pattern of political processes in the country. The society needs to set up civic monitoring mechanisms to follow the steps made by political parties and associations (blocs, coalitions) and ensure that they bear political responsibility for their actions.

Otherwise there is the risk that the “party-based democracy” may plunge into non-public agreements or so-called “closed-door deals” of the narrow circle of political party leaders representing the ruling coalition. In order to avoid this, an ongoing critical public attention is needed to attract public attention to the decisions taken by the political forces in power, which includes a non-biased and grounded evaluation of the relevance of their actual decisions to their declared goals and pledges, and to ensure that the interests of different society groups are taken into account by the political forces when they approve and implement their political decisions.

Understanding a new format and comprehensiveness of these tasks, members of the *Conscious Choice 2006* decided to make first steps to establish such public monitoring. We have decided to analyse the positions of the key political forces that fight for their right to govern the country by running in the 2006 election and offering solutions on six most important public issues:

1. Price policies, legalisation of salaries
2. Fighting the poverty, social welfare and pension system
3. Quality education and equal access to the higher education
4. Access to the quality medical service
5. Access to the fair court system
6. Public utilities sector – basic services and utilities prices

These problems have been identified due the close public attention to them as suggested by public opinion polls. In addition, political parties and

blocs have also formulated, to larger or lesser extent, their positions on the above problems.

The “position” of the political force means the pledges and declarations (on objectives and instruments that the parties and blocs propose to use to implement relevant public policies), as well as actual steps made in tackling these issues by political agents participating in the 2006 parliamentary campaign. Basing on our experience, we have limited our analysis to the documents produced by the 4th Verkhovna Rada (2002–2006) which helped to identify the criteria for the selection of participants of the 2006 campaign whose positions were scrutinised. We also mainly covered those parties and blocs that may overcome a 3%-treshold to the 5th Parliament. Based on these criteria, we selected eight political parties and blocs: the Party of Regions, Our Ukraine, Yulia Tymoshenko Bloc, the Communist Party of Ukraine, the Socialist Party of Ukraine, Lytvyn People’s Bloc, Pora-PRP, the Oppositional Bloc “Ne Tak!”).

This helped to define source materials used by the researchers. In particular, they have studied the pledges and declarations set out in election programmes and strategic documents of relevant parties/blocs and the feedback on the questionnaire sent to these parties/blocs with the request to clarify their positions and approaches to the key issues of public policies.

CAMPAIGN CONCLUSIONS. Unfortunately, the most general conclusion of the 2006 campaign is that its participants left the voters no chance to make a conscious choice. Neither election programmes, nor participation in TV debates gave sufficient “food for thought” to those who wanted to come to the particulars of what was proposed by the politicians as solutions to the most acute problems of the everyday life of the Ukrainian society. What politicians offered to the people should rather be called PR or image messages and ideological positioning rather than be considered as their proposals for the solution of the problems that are of the most concern for their voters. The *Conscious Choice 2006* campaign has focused on 6 most popular problems that worry “small Ukrainians” (according to public opinion polls). We have come to not comforting conclusions that political parties and their blocs have no clear, comprehensible and coherent position on the solution of problems that their voters are concerned with, in particular with regard to the following observations:

1. Election participants mainly limited their programmes to the volume envisaged for the sub-

mission of registration documents to the Central Election Commission, even though nothing prevented them from using their own funds and making interested voters aware of their more detailed and sector programmes by printing them or publishing them in the Internet.

2. It was predominantly characteristic of the election subjects to summarise their political aims to a considerable extent (actually turning them into “correct slogans”) with practically no description or grounding of instruments for the achievement of the declared aims.

3. Political parties and blocs ignored the requests put down by experts to make public answers to the questions that could have specify the positions of political forces on the ways to solve the above problems.

4. Lack of position of any political force on a certain problems is often disguised by the policy of the government led in the past by the leader of the relevant political force (even though no government declared that it was implementing a political programme of any political party) or is left to the explanations of individual representatives of political parties as experts in any relevant area. As a result, the society deals with different, and sometimes even mutually contradictory expert positions of representatives of the same political party or bloc of political parties.

5. Political forces have appeared to be incapable to explain the difference between the provisions of their own programme and those of other political forces that have set up a bloc with them.

6. Despite of the importance of the selected subject, representatives of political forces refused to make public their vision of how any problem may be solved referring to their “unpopular” character (housing and municipal economy).

7. When considering the ways to solve political problems, they narrowed the subject to the necessity to pass new legislation (making no explanations on how they were going to implement the governmental policy in the relevant area), while any attempt to clarify the structural problems of a certain specific sector (housing and municipal economy, education, public health care, social policies etc) were substituted by the reflections on the necessity to increase the volumes of budget funding.

8. The course of discussions in the regions has proved that generally members of local political party offices were unaware and even discordant with the positions declared by the political forces that they represented.

9. In order to avoid a discussion of the substance, the politicians invited to participate in debates with representatives of other political parties and blocs put forward their requirements as to with whom they were ready to debate, thus looking

for a convenient opponent to turn the discussion into the criticism of the opponent, and rather than using the opportunity to inform the voters once again on the position of their political party or bloc.

Such attitude of political forces to their own election programmes is by no means accidental. It is based on a stable belief of politicians and political technologists, that the voters vote with their heart and not mind, and that they give their votes for individuals rather than programmes. However, if lack of information on party approaches to specific priorities of public policies could have been explained only by this, there would not have been any need to dramatise the situation. But, there is (and should be) a presumption of suspicion in the society that political parties and blocs are running not to implement their vision of priorities and content of public policies (since they do not have one), but they are rather groups of individuals that have come together to get power. Experience of the *Conscious Choice 2006* campaign suggests that there are more than enough grounds for such doubts: lack of clear vision of sector policies in programme documents, mutual contradictory declarations made by different representatives of one election list, lack of information and consent of local party offices with the declared position of political force that they represent.

The problem of lack of clear and understandable positions on public policy priorities has become especially acute now, when the model of party-based democracy has practically become established at all levels of power in Ukraine, and it is the parties that have acquired the full authority (both in the legislative and executive branch).

We hope that the very logic of political life – participation of political forces in the process of the country, region or city administration – will force political parties to develop their strategies in a more systemic and coherent way. However, it is important that such ad hoc formation of positions is done under the scrupulous attention of experts, media and interested public. This is what the democratic character of the social and political process in the country depend on.

Appendix 1. LIST OF PROMISES MADE BY 2006 ELECTION WINNERS

	Party of Regions	Yulia Tymoshenko Bloc	Our Ukraine	Socialist Party of Ukraine	Communist Party of Ukraine
Taxation and Legalisation of Incomes	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Tax cuts; ☐ Tax stability (introduce a minimum 2-year moratorium for the amendments to the taxation legislation); ☐ Protection of ownership rights; ☐ Resumption of structural – taxation, pension and administrative – reforms. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Split-up of the corruptive union of authorities and capital; ☐ VAT cancellation and introduction of the sales tax. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Implementation of the tax reform that will make the taxation system transparent, clear and stable, decrease the tax burden and will make payment of taxes simple and conflict free. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Single fixed land tax and taxes for small businessmen will be preserved. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ VAT for consumer goods and social services will be cancelled.
Fighting Poverty, Social Welfare and Pension Policies	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Salaries will ensure expenses for the proper well-being and saving; ☐ Student scholarships will not be lower than the cost of living; ☐ Public transportation benefits for the academic period; ☐ Cancellation of the system of benefits; ☐ Pension Fund deficit will be eliminated within two years. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Minimal salary of no less than 550 UAH per month; ☐ A new pension system will be set up with pensions deducted to the employee's personal accounts. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Minimal pension will be higher than the cost of living; ☐ Average salary will increase in 2.5 times or became equal to about 2,500 UAH (at the background of 2005). 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ The state will establish prices for certain goods; ☐ Salaries will annually grow by at least 10% or 100 UAH (at the background of 2005); ☐ The depreciated savings will be returned from the state budget and a special fund; ☐ Pensions and social payments will be higher than the cost of living; ☐ The cost of living will be calculated on the basis of real prices and needs. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Stable prices for the first need goods will be introduced all over the country; ☐ Depreciated savings will be returned within 5 years; ☐ Real private incomes will be doubled by 2010 and make up 2000 UAH (at the background of 2005); ☐ Salaries of teacher will be increased to the level of average industrial salaries; ☐ Scholarships will be increased to the level of the cost of living; ☐ Social aid will make up 70% of the average salary or 600-700 UAH per month (at the background of 2005); all homeless children will get a shelter.
Access to Fair System of Justice	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Implementation of the judicial reform; ☐ Independence of justice will be ensured. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Courts will be freed from political, administrative, and corruption influences, financial dependence of courts on executive authorities will be eliminated; ☐ Independent from any authorities disciplinary boards will be set up to penalise judges guilty of issuing illegal judgments; ☐ Direct election of judges by people will be introduced; ☐ Free provision of lawyer services to the needy will be introduced; ☐ State fees for applying to the court will be cancelled. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Since 2006, efficient steps will be made to reform the judicial branch; ☐ Judges will become independent from bureaucrats; ☐ Corruption among judges will be stopped and bribery will be eliminated; ☐ The judicial system will become open; ☐ The jury will be introduced; ☐ The order will be put in the system and structure of courts; their jurisdiction will be defined with due regard of the people's needs; ☐ The appointment of judges will be democratised and become more transparent; judges will gradually become elected; ☐ Labour conditions of judges will be improved; ☐ Free legal aid will be provided to the people with scanty means to living. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Courts will be reformed to ensure civil rights and freedoms and the interests of the society; ☐ The authorities will be cleared of corruption and bribery. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Corruption in judicial authorities will be eliminated; ☐ Efficient public control will be established over the activities of the authorities; ☐ Judges should be elected for a certain fixed period.

Appendix 1. Continuation

<p>Public Health Care</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ The public health care reform will be continued to ensure that citizens have the freedom to choose medical services, get a guarantee of their quality and accessibility of all basic kinds of medical aid; ☐ Modern technical and proper financial support to diagnostics and medical treatment institutions; ☐ Flexible combination of free and insured forms of medical services; ☐ Introduction of mandatory state medical insurance for the unprotected social groups, children, disabled individuals, and pensioners; ☐ Efficient state support to the domestic producer of medicines and medical equipment; ☐ Tax exemption for the part of private incomes used to pay for education, health care, residential construction, and other social needs; ☐ Revival of the mass physical training movement and development of the Ukrainian sport to strengthen health of young generations and improve the international image and authority of Ukraine. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ There will be drafted a list of services to be provided for free under any circumstances, including for especially hard diseases and emergencies; ☐ Financial and insurance system for other services will be introduced; ☐ The principle of payment for medical services and preservation of human health will be adopted; ☐ Public health care institutions will be provided with the possibility/right to earn extra-budget funds; ☐ A system for protection of medical doctors will be introduced, in particular through the increase of their salaries; ☐ An efficient system of anti-corruption control will be set up; ☐ Forces of the state and religious confessions will be united to fight drug addiction, crime, AIDS, prostitution etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ The current medical support system will be replaced by another to improve the access and quality of medical care, proper remuneration of medical doctors and accessibility of medicines; ☐ The system of family doctors will be developed and the medical training will be improved; ☐ There will be developed a disease prevention system, prevention examination of the public, introduce stimuli for the healthy way of living and state restrictions for the factors that provoke diseases (limit alcohol, cigarette and medicines commercial promotion, control the quality of water, food, medicines etc); ☐ The emphasis will be shifted to the development of the primary chain of medical aid and rural medicine. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Free medical service guaranteed by the state will be accessible for all social groups; ☐ The state will guarantee high remuneration of medical doctors matching their important social role in the society; ☐ Bribery in the public health sector will be eliminated (one of the mechanisms is multiple increase of salaries paid to medical doctors); ☐ State protection of disabled individuals; ☐ Simplification of the procedure to ensure social rights of patients and disabled individuals, as well as their social recovery. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Free and high quality medical aid will be ensured; ☐ Salaries of medical workers will be increased; ☐ Medical institutions will be provided with up-to-date equipment; ☐ Strict state control will be established for the quality of medicines and medicine prices and state order for the domestic pharmaceutical products will be introduced; ☐ Funding to the public health care system will be increased; ☐ Network of medical institutions will be developed and the social security funds will be efficiently used; ☐ state benefits will be provided in the system of public health care to the unprotected and underprivileged social groups.
<p>Education</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Respect of social status guarantees provided to the teacher of the youth; ☐ High quality education of young people and proper job upon completion of education; ☐ Student scholarships will be increased to the level of the cost of living and public transportation benefits for the academic period; ☐ Provision of possibilities for the equal access to the education loans for young people. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Support to information and innovation component of education; ☐ Establishment of the single cost of education services paid partially by the state and partially by the family (within its capacities); ☐ Introduction of the voucher system for the transfer of funds for the education of every child; ☐ Improvement of the well-being of teachers; ☐ Control of "spontaneous multiplication" of institutions of higher learning through the introduction of strict licensing system; ☐ Reformation of the sector of state budget orders and budget-supported education; ☐ Establishment of state schools for disabled individuals. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ 12 priority objectives will be defined for the development of new academic programmes and curricula and creation of the ordered system of the academic performance assessment and monitoring of the quality of education, as well as main principles will be developed for the production and dissemination of academic materials and resources with attraction of investments into the development of information and communications technologies; ☐ Remuneration system will be changed, pedagogical workers will be certified, and a difference of no less than 30% will be established for the salaries of teachers of neighbouring categories; funds specially provided for the professional development of teachers will be forwarded directly to schools; ☐ List of narrow profile jobs will be updated; broader profile training will be introduced etc; 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Equal access to education will be ensured; ☐ Scholarships will be higher than the cost of living; ☐ State budget funding of education will be renewed; ☐ Education activities will not be turned into the source of profit; ☐ Pedagogues working in the rural areas will get support from local budgets and receive special extra payments; ☐ The number of students studying with the support of the state at state higher academic institutions will be increased. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Salaries of teachers at special and ordinary secondary schools will be increased to the average industrial salary; ☐ Expenses to the academic sciences and applicable research will be set at the level of no less than 3% of the GDP; ☐ Elimination of paid education and private academic institutions; ☐ No movement of the Ukrainian higher education system to Bologna process.

Appendix 1. Continuation

			<ul style="list-style-type: none"> ☐ Programme and target method of education funding will be developed and introduced; ☐ Tough anti-corruption policies in the schools of higher learning will be implemented with the definition of 15 priority objectives: from development of specific mechanisms to increase the salaries to the employees of such schools, establishment of the system for independent assessment of academic performance of school graduates to the development of the beneficial lending system for getting higher education. 		
<p>Municipal Services: Quality Improvement and Economically Grounded Pricing</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Better accessibility of services through "strict tariff control" and "making services fees corresponding to the real private incomes"; ☐ Gradual introduction of competitive mechanisms into the residential and municipal sector; ☐ Implementation of the residential and municipal reform through the decentralisation of the municipal services, decreased use of resources by them and improvement of the quality of service; ☐ Compensation of private expenses through the increase of salaries and pensions. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Accessibility of services for all social groups and improvement of their quality through introduction of the modern accounting system; ☐ Deepening of demonopolisation of the residential and municipal economy, creation of the competitive environment at the market of residential and municipal services, transfer to contractual relations between the participants of the provision of residential and municipal services; ☐ Attraction of considerable investment resources for the technical upgrade of the obsolete equipment and improvement of the material and technical state of the municipal sector. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Accessibility of high quality municipal services for people in villages and worse-to-do social categories will be increased through the use of the mechanism of target assistance; ☐ The activities of natural monopolists will be overseen with development of legal and business preconditions for the functioning of "an efficient owner" and attraction of private investments to this sector (including through the application of the concession mechanism); ☐ Interests of the people will be taken into account in case of any tariff changes. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Tariff rising will be stopped and the increase of the value of municipal services will be limited by law - municipal payments will not be higher than 12% of the family income; ☐ State maintenance of the sector and proper quality of municipal services; ☐ Preservation of benefits for the older generation, veterans and other worse-to-do social categories; strategically important objects of the residential and municipal sector will not be privatised. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ No tariff increases; ☐ Conditions for accident free functioning of housing and life support object will be set up in cities/towns and villages of Ukraine; ☐ There will be set up a state system of benefits and social assistance to less well-to-do social groups, veterans, disabled individuals, single individuals, young families and families with many children, orphans and widows; ☐ Nationalisation of the strategically important industries and companies, prohibition of destruction of houses and objects of social and everyday importance; no individual will be evicted without dwelling provision.

Appendix 2. ADDRESS OF PARTICIPANTS OF THE CONSCIOUS CHOICE 2006 CIVIC CAMPAIGN TO THE LEADERS OF POLITICAL PARTIES AND ELECTION BLOCS (7 FEBRUARY 2006)

To the Leaders of the Party of Regions,
Our Ukraine, Yulia Tymoshenko Bloc,
the Communist Party of Ukraine, the Socialist Party of Ukraine,
Lytvyn People's Bloc, Pora-PRP, and the Oppositional Bloc "Ne Tak!"

Dear Mesdames and Sirs!

We, leaders of research groups united under the *Conscious Choice 2006* Civil Campaign (please see the attached Declaration on Creation of the Civic Campaign that outlines its mission and the spectrum of participants), conduct a study of key positions of participants of the 2006 parliamentary campaign (the Party of Regions, Our Ukraine, Yulia Tymoshenko Bloc, the Communist Party of Ukraine, the Socialist Party of Ukraine, Lytvyn People's Bloc, Pora-PRP, the Oppositional Bloc "Ne Tak!") on the most important issues of the present-day Ukrainian society:

- Price policies, legalisation of revenues;**
- Fighting the poverty, social welfare (benefits) and pension system**
- Access to the fair court system**
- Health protection of Ukrainian citizens;**
- Education;**
- Public utilities sector – basic services and utilities prices**

We are interested that this study reflects your position most precisely, and therefore we would be grateful to you for answering the following questions:

Taxation and Revenue Legalisation:

1. Do you plan to review the VAT taxation system and the profit tax?
2. What mismanagement and frauds do you believe to be most damaging for VAT payments and what would you do combat them?
3. What are the prospects for the introduction of the real estate tax, what would be the tax system and introduction timeframes?
4. Which mechanism do you plan to apply to legalise private and corporate revenues?
5. Should the single social tax be introduced? If so, in what format should it be introduced and how quickly?

Fighting Poverty, Social Welfare and Pension Policies:

1. When, in your opinion, the state budget revenues will make it possible to set adequate minimum living standards and wages, and what would you suggest doing for this?
2. Which priorities should be set in the social welfare system for successful combat of poverty?
3. Which steps do you suggest to improve the efficiency of the employment policies?
4. What is your formula to reform the social welfare system? (direct social aid, monetised benefits etc)?
5. Should the pension reform be renewed? If so, in what format?
6. What would you suggest to increase the Pension Fund inflows?

Access to the Fair System of Justice:

1. Which steps would you propose to enhance the accessibility of the court system?
2. What would you do to improve the people's trust to judges?
3. Which ways do you see to improve efficiency of the court protection of individuals and corporations?
4. How would you propose to resolve the problem of corruption in courts?

Public Health Care:

1. How do you propose to reform the public health care system?
2. What do you offer to ensure the protection of rights of patients and medical servants?
3. What urgent steps need to be taken to avoid the spread of socially dangerous diseases (HIV/AIDS, tuberculoses, non-medical drugs use, hepatitis virus)?
4. What ways do you suggest to increase the accessibility of medicines?

Education:

1. What is your strategy to develop rural schools?
2. What will you do to ensure the social welfare and the raise of teachers' salaries over the pay rates in the industrial sector?
3. How do you plan to solve the issue of inadequate government funding of education institutions (kindergartens, public schools, colleagues, universities etc)?
4. Which steps do you plan to make to combat corruption in higher schools and increase the government (social) order?

Municipal Services: Quality Improvement and Economically Grounded Pricing:

1. What ways to improve the accessibility of public utilities do you offer (privileges, subsidies for low income groups of population, other)?
2. How the quality of public utilities may be improved? Will you initiate any steps to ensure their safety and reliability?
3. In your opinion, which steps should be made to regulate the relations between municipal service providers and users? (public utilities services, house maintenance units, consumers etc)?
4. Which steps to improve the efficiency of energy consumption are needed? Do you plan to initiate any power saving measures?
5. Which measures will you take to attract investments into the infrastructure of the public utilities sector?

The answers to the above questions will be made public and studied by our analysts as part of the *Conscious Choice 2006* Civil Campaign, where they will be used to prepare information materials for the media (expert discussions, TV debates, articles in the central and regional press, etc).

We would be grateful to you for sending your answers before 10 February 2006 to the Agency for Legislative Initiatives (04070, Kyiv, p/b 20) for the attention of Ihor Kohut, Head of Campaign. We would also appreciate it if you could e-mail your replies to: kohut@laboratory.kiev.ua (Ihor Kohut, Head of Campaign) and Kobets@irf.kiev.ua (Roman Kobets, Head of the Analytical Unit).

Should you have any questions, please feel free to contact Roman Kobets at +38 050 311 74 36.

**Appendix 3. EVENT LOG OF THE CONSCIOUS CHOICE 2006 CIVIL CAMPAIGN
(JANUARY 29 – MARCH 27 2006)**

January 29	Presentation of the <i>Conscious Choice</i> 2006 website: www.svidomo2006.org.ua
February 2–3	Address of the <i>Conscious Choice</i> 2006 to the leaders of the election campaign (the Party of Regions, Our Ukraine, Yulia Tymoshenko Bloc, the Communist Party of Ukraine, the Socialist Party of Ukraine, Lytvyn People's Bloc, Pora-PRP, the Oppositional Bloc "Ne Tak!") with an appeal to present their positions regarding the most important issues in the social life of Ukraine.
February 3	Radio Discussion: "Striving to Power: Pausing the Campaign". Representatives of the Communist Party of Ukraine and Pora-PRP (Radio "Era", Kyiv)
February 10	Press conference: Presentation of the <i>Conscious Choice</i> 2006 – "Analyse! Choose! Vote!" and the "Square tables" Debate Project (UNIAN, Kyiv)
February 20	Square Table: "Municipal Services: Quality Improvement and Pricing". Representatives of Our Ukraine, the Party of Regions of Ukraine and the Socialist Party of Ukraine (UNIAN, Kyiv)
February 22	Square Table: "Access to Fair Justice". Representatives of Our Ukraine, Pora-PRP, the Communist Party of Ukraine and the Oppositional Bloc "Ne Tak!" (UNIAN, Kyiv)
February 22	Multimedia Discussion: Political Leader Debates. Representatives of Our Ukraine and the Party of Regions (InterFax, Kyiv)
February 23	Signing of the <i>Conscious Choice</i> 2006 Declaration (LigaBiznesInform, Kyiv)
February 23	Round Table: representatives of the <i>Conscious Choice</i> 2006 and Pora-PRP (LigaBiznesInform, Kyiv)
February 23	Media Club: "Municipal Services" (Centre for Media Reforms, Kremenchuh)
February 23	Radio Discussion: "Striving to Power: Pausing the Campaign". Economic issues. Representatives of Pora-PRP and Lytvyn People's Bloc "We" (Radio "Era", Kyiv)
February 24	Media Club: "Access to Fair Justice" (Centre for Media Reforms, Poltava)
February 24	Media Club: "Social Policy" (Centre for Media Reforms, Cherkasy)
February 24	Radio Discussion: "Striving to Power: Pausing the Campaign". Legalisation of economy and private incomes. Representatives of Our Ukraine and the Oppositional Bloc "Ne Tak!" (Radio "Era", Kyiv)
February 25	Representatives of the <i>Conscious Choice</i> 2006 become part of the Public Council under the President of Ukraine to secure respect of civil electoral rights in the 2006 election.
February 27	Media Club: "Issues of Tax Assessment" (Centre for Media Reforms, Lviv)
February 28	Dissemination of the public appeal of the All-Ukrainian Network of People Living with HIV/AIDS and the Healthy Choice Consortium among political parties and blocs.
February 28	Media Club: "Social Protection" (Centre for Media Reforms, Chernivtsi)
March 1–24	Fly-sheet Campaign "What Does Your Party Think About..." (All-Ukrainian NGO "PORA", all regions of Ukraine)
March 1	Press Conference: Media Monitoring Results (InterFax, Kyiv)
March 1	Multimedia Discussion: Political Leader Debates. Representatives of Our Ukraine and Yulia Tymoshenko Bloc (InterFax, Kyiv)
March 1	Press Conference: Analysis and public discussion of the Our Ukraine Health Care Program (UkrInform, Kyiv)
March 1	TV Debates: live interactive program "Counterarguments" ("Kontrargumenty"). Representatives of the Third Force Party and the Party of National Economic Development of Ukraine (TV company "Telecom-Service", Shostka)
March 1	Radio Discussion: "Striving to Power: Pausing the Campaign". Tax Assessment. Representatives of Yulia Tymoshenko Bloc and the Socialist Party of Ukraine (Radio "Era", Kyiv)
March 2	Square Table: "Socially Dangerous Diseases". Representatives of Our Ukraine, Yulia Tymoshenko Bloc and the Party of Regions (UNIAN, Kyiv)
March 2	Media Club: "Education" (Centre for Media Reforms, Kryvy Rih)
March 2	Public Hearings: "Fair Justice" (All-Ukrainian NGO "PORA", Kremenchuh)
March 2	Radio Discussion: "Striving to Power: Pausing the Campaign". Taxation policy, legalisation of economy and private incomes. Representatives of Our Ukraine and the Party of Regions (Radio "Era", Kyiv)
March 3	Public Hearings: "Education" (All-Ukrainian NGO "PORA", Luhansk)
March 3	TV Debates: live interactive program "Counterarguments". Representatives of Yulia Tymoshenko Bloc and "Rukh-GDS – For Ukraine!" Bloc (TV company "Telecom-Service", Shostka)
March 5	TV Debates: "TV Debates. 2006 Parliamentary Elections", live on TV. Representatives of the Viche Party and Natalia Vitrenko Bloc "People's Opposition" (5th Channel, Kyiv)
March 6	Media Club: "Taxation and Income Deshadowing" (Centre for Media Reforms, Simferopol)
March 6	Media Club: "Education" (Centre for Media Reforms, Vinnytsia)
March 6	Media Club: "Fair Justice" (Centre for Media Reforms, Chernihiv)
March 6	Media Club: "Municipal Services" (Centre for Media Reforms, Donetsk)
March 6	TV Debates: live interactive program "Counterarguments". Representatives of the "Union" Party and Party of Regions (TV company "Telecom-Service", Shostka)
March 7	ICTV TV-program "Key Issues" with party/bloc leaders: NDP Bloc (ICTV, Kyiv)
March 9	ICTV TV-program "Key Issues" with party/bloc leaders: Pora-PRP – V. Klichko (ICTV, Kyiv)
March 9	Press Conference: Media monitoring results (InterFax, Kyiv)
March 9	Square Table: "Education in the election programs. Will Our Ukraine be able to increase teachers' salaries up to USD 500, "Ne Tak!" do away with the corruption in the higher education institutions, and Lytvyn Bloc double governmental funding of the educational system?". Representatives of Our Ukraine Bloc, the Communist Party of Ukraine, the Oppositional Bloc "Ne Tak!" and Lytvyn People's Bloc "We" (UNIAN, Kyiv)
March 9	"Multimedia Discussion": Political Leader Debates. Representatives of the Oppositional Bloc "Ne Tak!" and the Communist Party of Ukraine (InterFax, Kyiv)
March 9	TV Debates: live interactive program "Counterarguments". Representatives: Lytvyn People's Bloc and "Green Planet" Party (TV company "Telecom-Service", Shostka)
March 9	Radio Discussion: "Striving to Power: Pausing the Campaign". Representatives of the Socialist Party of Ukraine and Yulia Tymoshenko Bloc (Radio "Era", Kyiv)
March 10	ICTV TV-program "Key Issues" with party/bloc leaders: the Oppositional Bloc "Ne Tak!" – L. Kravchuk (ICTV, Kyiv)

- March 10 Round Table: *Conscious Choice 2006* and Yulia Tymoshenko Bloc (LigaBiznesInform, Kyiv)
- March 10 Action: "Do not vote for a pig in a poke!" (OPORA, Chernihiv)
- March 10 Public Hearings: "Municipal Services: Quality Improvement and Pricing" (All-Ukrainian NGO "PORA", Poltava)
- March 10 Public Hearings: "Fair Justice" (All-Ukrainian NGO "PORA", Donetsk)
- March 10 Media Club: "Municipal Services" (Centre for Media Reforms, Kirovohrad)
- March 10 Media Club: "Reforming the Health Care System" (Centre for Media Reforms, Kherson)
- March 10 Public Hearings: "Education" (All-Ukrainian NGO "PORA", Kryvy Rih)
- March 10 Radio Discussion: "Striving to Power: Pausing the Campaign". Representatives of Our Ukraine and the Party of Regions of Ukraine (Radio "Era", Kyiv)
- March 11 TV Debates: live interactive program "Counterarguments". Representatives of the Oppositional Bloc "Ne Tak!" and the Party of Industrialists and Entrepreneurs of Ukraine (TV company "Telecom-Service", Shostka)
- March 11 TV Debates: "TV Debates. 2006 Parliamentary Elections", live on TV. Representatives of Pora-PRP (5th Channel, Kyiv)
- March 12 TV Debates: "TV Debates. 2006 Parliamentary Elections", live on TV. Representatives of the Socialist Party of Ukraine and Lytvyn People's Bloc "We" (5th Channel, Kyiv)
- March 13 ICTV TV-program "Key Issues" with party/bloc leaders: the Party of Regions of Ukraine – V.Yanukovych (ICTV, Kyiv)
- March 13 Public Hearings: "Social Protection" (All-Ukrainian NGO "PORA", Simferopol)
- March 13 Square Table: "Taxation and Income Denshadowing". Representatives of Our Ukraine, the Party of Regions of Ukraine and Pora-PRP (UNIAN, Kyiv)
- March 13 Public Hearings: "High Quality Secondary Education and Equal Access to Higher Education" (All-Ukrainian NGO "PORA", Vinnytsia)
- March 13 TV Debates: live interactive program "Counterarguments". Representatives: Our Ukraine and Natalia Vitrenko Bloc "People's Opposition" (TV company "Telecom-Service", Shostka)
- March 14 ICTV TV-program "Key Issues" with party/bloc leaders: the Communist Party of Ukraine – P.Symonenko (ICTV, Kyiv)
- March 14 Public Hearings: "Public Health Care System in Ukraine" (All-Ukrainian NGO "PORA", Chernihiv)
- March 14 Press Conference: Media monitoring results (InterFax, Kyiv)
- March 14 Public Hearings: "Municipal Services: Quality Improvement and Pricing" (All-Ukrainian NGO "PORA", Lviv)
- March 15 Public Hearings: "Public Health Care System in Ukraine" (All-Ukrainian NGO "PORA", Cherkasy)
- March 15 Media Club: "Municipal Services" (Centre for Media Reforms, Mariupol)
- March 15 Media Club: "Tax Assessment" (Centre for Media Reforms, Uzhhorod)
- March 15 "Multimedia Discussion": Political Leader Debates. Leaders of Pora-PRP and the Socialist Party of Ukraine (InterFax, Kyiv)
- March 15 TV Debates: live interactive program "Counterarguments". Representatives of the Social Christian Party and Lazarenko Bloc (TV company "Telecom-Service", Shostka)
- March 15 Radio Discussion: "Striving to Power: Pausing the Campaign". Representatives of the Oppositional Bloc "Ne Tak!" and Lytvyn People's Bloc (Radio "Era", Kyiv)
- March 16 ICTV TV-program "Key Issues" with party/bloc leaders: Natalia Vitrenko Bloc "People's Opposition" – N.Vitrenko (ICTV, Kyiv)
- March 16 Media Club: "Municipal Services" (Centre for Media Reforms, Zaporizhzhia)
- March 16 Press Conference "Monitoring the access to electronic mass-media of the political parties and blocs during the 2006 Parliamentary election campaign. Results of content-analysis of the TV newscasts and political advertisements on 10 leading TV channels" (InterFax, Kyiv)
- March 16 Media Club: "Fair Justice" (Centre for Media Reforms, Luhansk)
- March 16 Media Club: "Access to High Quality Medical Services" (Centre for Media Reforms, Odesa)
- March 16 Action: "Party Lists Disinfection" (Public Network "OPORA", Kyiv)
- March 16 Media Club: "Tax Assessment" (Centre for Media Reforms, Dnipropetrovsk)
- March 16 Public Hearings: "Social Protection" (All-Ukrainian NGO "PORA", Kirovohrad)
- March 16 Public Hearings: "Education" (All-Ukrainian NGO "PORA", Lutsk)
- March 16 Radio Discussion: "Striving to Power: Pausing the Campaign". Representatives of the Communist Party of Ukraine and Pora-PRP (Radio "Era", Kyiv)
- March 17 ICTV TV-program "Key Issues" with party/bloc leaders: Yulia Tymoshenko Bloc – M.Tomenko (ICTV, Kyiv)
- March 17 Press Conference: "Intermediary results of the monitoring "Religion and the 2006 Parliamentary Elections" ("Henez" Social and Humanitarian Consortium and Religious Studies Department, Skovoroda Institute of Philosophy, the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv)
- March 17 Public Hearings: "Social Protection" (All-Ukrainian NGO "PORA", Dnipropetrovsk)
- March 17 Public Hearings: "Fair Justice" (All-Ukrainian NGO "PORA", Kherson)
- March 17 Media Club: "Tax Assessment" (Centre for Media Reforms, Berdiansk)
- March 17 TV Debates: live interactive program "Counterarguments". Representatives: All-Ukrainian Union "Freedom" and Liberal Party of Ukraine (TV company "Telecom-Service", Shostka)
- March 17 TV Debates: live interactive program "Counterarguments". Representatives: Socialist Party of Ukraine and Party "Working Ukraine" (TV company "Telecom-Service", Shostka)
- March 18 TV Debates: "TV Debates. 2006 Parliamentary Elections", live on TV. Representatives of the Communist Party of Ukraine and Yulia Tymoshenko Bloc (5th Channel, Kyiv)
- March 19 TV Debates: live interactive program "Counterarguments". Representatives of the Peasant Party of Ukraine and the Viche Party (TV company "Telecom-Service", Shostka)
- March 19 TV Debates: "TV Debates. 2006 Parliamentary Elections", live on TV. Representatives of Our Ukraine and the Party of Regions of Ukraine (5th Channel, Kyiv)
- March 20 ICTV TV-program "Key Issues" with party/bloc leaders: Lytvyn People's Bloc – V. Lytvyn (ICTV, Kyiv)
- March 20 Press Conference: "Healthy Choice: What Should Voters Expect of the 2006 Parliamentary Elections Campaign Key Parties/Blocs as to the Health Care System?" (InterFax, Kyiv)
- March 20 Public Hearings: "Fair Justice" (All-Ukrainian NGO "PORA", Chernivtsi)
- March 20 Public Hearings: "Education" (All-Ukrainian NGO "PORA", Rivne)
- March 20 Public Hearings: "Education" (All-Ukrainian NGO "PORA", Kharkiv)
- March 20 Public Hearings: "Municipal Services" (All-Ukrainian NGO "PORA", Mykolaiv)
- March 20 TV Debates: live interactive program "Counterarguments". Representatives of the Communist Party of Ukraine and the Renaissance Party (TV company "Telecom-Service", Shostka)

- March 21 ICTV TV-program "Key Issues" with party/bloc leaders: Ukrainian People's Bloc of Kostenko and Pliusch – Yu.Kostenko (ICTV, Kyiv)
- March 21 Press Conference: Media monitoring results (InterFax, Kyiv)
- March 21 Square Table: "Intermediary results of the monitoring "Religion and the 2006 Parliamentary Elections" ("Heneza" Social and Humanitarian Consortium and Religious Studies Department, Skovoroda Institute of Philosophy, the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv)
- March 21 Radio Discussion: "Striving to Power: Pausing the Campaign". Participants: Olha Kolovitskova (Social Changes Management Institute, Head of Research Unit (Municipal Services: Quality Improvement and Pricing) within the framework of the *Conscious Choice 2006*) and Eldar Gazizulin (International Centre for Policy Studies) (Radio "Era", Kyiv)
- March 21 TV Debates: live interactive program "Counterarguments". Representatives of Our Ukraine (TV company "Telecom-Service", Shostka)
- March 22 ICTV TV-program "Key Issues" with party/bloc leaders: the Socialist Party of Ukraine – O.Moroz (ICTV, Kyiv)
- March 22 Media Club: "Alleviating Poverty, Social Protection through Benefits, and Pension Policy" (Centre for Media Reforms, Mykolayiv)
- March 22 Public Hearings: "Fair Justice" (All-Ukrainian NGO "PORA", Uzhhorod)
- March 22 Creative Action: "What Is a Wrong Approach to Voting on March 26" (All-Ukrainian NGO "PORA", Donetsk)
- March 22 Press Conference: *Conscious Choice 2006* Campaign Intermediary Results (UNIAN, Kyiv)
- March 22 Media Club: "Fair Justice" (Centre for Media Reforms, Kharkiv)
- March 22 TV Debates: live interactive program "Counterarguments". Representatives: the Party of Patriotic Forces of Ukraine and Pora-PRP (TV company "Telecom-Service", Shostka)
- March 22 TV Debates: live interactive program "Counterarguments". Representatives of the Green Party of Ukraine and the Pensioner Party of Ukraine (TV company "Telecom-Service", Shostka)
- March 23 ICTV TV-program "Key Issues" with party/bloc leaders: Our Ukraine – Yu.Ekhanurov (ICTV, Kyiv)
- March 23 Public Hearings: "Education" (All-Ukrainian NGO "PORA", Zaporizhzhia)
- March 23 Public Hearings: "Municipal Services" (All-Ukrainian NGO "PORA", Odesa)
- March 23 Radio Debates: Debates between Lviv city mayor candidates V.Kuybida and A.Sadovy (All-Ukrainian NGO "PORA", Lviv)
- March 23 TV Debates: live interactive program "Counterarguments". Representatives: Shostka city mayor candidates (TV company "Telecom-Service", Shostka)
- March 23 Radio Discussion: "Striving to Power: Pausing the Campaign". Representatives of Lytvyn People's Bloc and the Oppositional Block "Ne Tak!" (Radio "Era", Kyiv)
- March 24 ICTV TV-program "Key Issues" with party/bloc leaders: the Viche Party – I.Bohoslovska (ICTV, Kyiv)
- March 24 Square Table: "In What Ways Do Politicians Want to Secure Worthy Living and Social Standards?" (UNIAN, Kyiv)
- March 24 TV Debates: live interactive program "Counterarguments". Representatives: the Ukrainian People's Bloc of Kostenko and Plyusch and the People's Democratic Party (TV company "Telecom-Service", Shostka)
- March 24 Radio Discussion: "Striving to Power: Pausing the Campaign". Representatives of the Socialist Party of Ukraine and Yulia Tymoshenko Bloc (Radio "Era", Kyiv)
- March 24 TV Debates: live interactive program "Counterarguments". Representatives of the Power to People Bloc (TV company "Telecom-Service", Shostka)
- March 26–27 Telethon: "2006 Election Night Live" and activities of the Open Press Centre in the Ukrainian House (1st National TV Channel, TV and Radio Company "Era", International Renaissance Foundation, and *Conscious Choice 2006*)

www.svidomo2006.org.ua